

Institucija ombudsmena/ombudsmana
za ljudska prava Bosne i Hercegovine

Институција омбудсмeна/омбудсмана
за људска права Босне и Херцеговине

Specijalno reporto vash e Romengi situacija ande e Bosna thaj i Hercegovina

Uzo zutiphe:

Funded by the EU

BEST PRACTICES
for
ROMA INTEGRATION
in the Western Balkans

Institucija ombudsmena/ombudsmana
za ljudska prava Bosne i Hercegovine

Институција омбудсмeна/омбудсмана
за људска права Босне и Херцеговине

Specijalno reporto vash e Romengi situacija ande e Bosna thaj i Hercegovina

Uzo zutiphe:

Funded by the EU

BEST PRACTICES
for
ROMA INTEGRATION
in the Western Balkans

This report is produced by the Institution of Human Rights Ombudsman of Bosnia and Herzegovina, with the assistance of the OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR) and the OSCE Mission to Bosnia and Herzegovina. This report has been produced with the financial assistance of the European Union, under the Best Practices for Roma Integration project, implemented by the OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR). The views expressed herein can in no way be taken to reflect the official opinion of the European Union, nor do they necessarily reflect the policy and position of the OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR) or the OSCE Mission to Bosnia and Herzegovina.

KONTEKSTO

AVGO VORBA.....	5
I. INTRODUKCIJA.....	6
II. LEGALNO FREMO/ OKVIR	7
2.1. Internacionalne obligacije BviH	7
2.2. Legislativa ande e BviH.....	14
2.3. Institucije	18
III. SITUACIJAKI ANALIZA.....	20
3.2. E kherengo phuchipe	27
3.2.1. E gavernoskiri perspektiva.....	27
3.2.2. Khetanipaski perspektiva.....	29
3.3. Bucharipe	31
3.3.1. Perspektiva katar o them	31
3.3.2. Perspektiva romane organizacijengi	33
3.4. Edukacija	34
3.4.1. Perspektiva e institucijengi	34
3.4.2. Pespektiva e romane organizacijengi.....	36
3.5. Sastipaski grizha.....	37
3.5.1. Perspektiva institucijengi	37
3.5.2. Perspektiva e organizacijengi	42
IV. KONKLUZIJE THAJ REKOMANDACIJE	43
Anekso I.: Tabelarno dikhibe pe registririme Romane nagavernoske ande e BviH	51
Anekso II.: Tabelarno dikhibe pe kerde khedipena e reprezentatoncar kotar e Romane organizacije ...	64
Anekso III. Analiza pe phuchibasko lil	66

AVGO VORBA

Crdindoj kotar e bazichno fundo kote so vakerela pe kaj sa e manusha si slobodno thaj egalno ande pesko digniteto thaj ande e manushikane hakaja, lendioj telal i sama e Romengi situacija sar nacionalno minoriteto ande e Bosna thaj Hercegovina, i Obudcmaneski Institucija vash e manushikane hakaja kotar e BviH, dikljas kaj trebela/oceninga kaj trubuj te kerel pes jekh buhleder dikibe pe Romrngere dzivdipaske kondicije kola si nacionalno minoriteto ki BviH.

Panlo akalesar e Obudsmaneski Institucija vashe e manushikane hakaja ande e BvuH, zutipasar kotar e OSCE-ske Misijasar thaj o departamento/odelo Demokratsko Institucije thaj Manushikane hakaja (anglikane. Office for Democratic Institutions and Human Rights, ODIHR) telal o proekto "Majlache praktike vash e Romengi inkluzija" (anglikane: BPRI) so si finasirimo kotar e Europaki Unija, thaj dendino suportu/podrshka kotar e OSCE-ke thema kerdas jekh rodipen pe chachutni situacija mashar e Romano nacionalno minoriteto pe sasti teritorija ande e Bosna thaj Hercegovina.

O rodipe si bazirimo upral e direktno, vakerdi thaj skrinisardi korespodencija e resposibilno nadležno/institucienar kotar e themeske entiteteske thaj lokalne uprave/ badanija kotar e gavernoske institucije sar vi e nagavernoske organizaciencar. Sine organizirimo vizita pe 20 romane nagavernoske organizaciencar pe sasti teritorija ande e B thaj H, vash odola organizacije so resljardas pes informacija kotar e ministeriumora, nagaverneske organizacije, OSCE-ske uredora, themutne, kotar e manusha so kerde buchi pe tereno thaj kotar e rovipena so sine dendine ande e Obudsmaneski institucija vashe e manushikane hakaja ande e BviH.

O chahcipen thaj o buhljardine kedime informacije si kerdine trujal kerdino phuchibasko lil/upitnik thaj sine bichaldo dzi ko sa e registririme nagavernoske Romane organizacije ande e BviH, upral adava sine kerdine numero terensko vizite so sine kherdini kotar e obusmaneski institucijaki rig vash e e manushikane hakaja kotar e BviH kerdas. O puchibasko LIL sine bazirimo upral o Romengo aksesu/pristup ande e edukacija, bucharipe, kherutnipe thaj sastibaski protekcija.

O ciljo kotar e akava reporto si kotar i analiza te ikalen pes thaj te dikhen pes e trubuumatar te vakeren pes save si e problemora so adadzives e Romen isi ande e BviH, thaj te kerel pes jekh drom pe rekomandacije/preporuke so ka anel dzi pe kvalitetno implemetacija pe usvoime/lendine/adoptuime akcijakere planorencar thaj e lendine internacionalno obligacije. Adzikerela pes kaj e rekomandacije ka oven lendine telal e sama ciljosar te keren pes e trubuumatar, te anen pes vi keren aver neve kerimatar/mere kotar e resposibilno/odgovorno institucije, thaj odoleja ka oven sigurno e protekcija pe manushikane hakaja e romane populacijake.

Leindoj sama pe protekcija pe minorietenge hakaja, specijalno ande e vrama kana si bareder i sama kotar e internacionalno nivelo pe inkluzija e nacionalno minoritetengo pe sasti komuniteta, e Ombusmanora ande e BviH palikeren savorenge so lije participacija thaj kerde buchi te kerel pes akava Specijalno reporto, specijalno palikeribe si e OBSE-ske Misijake ande e Bosna vi Hercegovina, Ministeriumeske vash e manushikane hakaja ande e BviH thaj sa e Romane nagavernoske organizacijenge ande e BviH kolencar sine kerdini koperacija.

Ombudsmanora vash e manushikane hakaja

Bosna thaj Hercegovina

Ljubomir Sandić

Jasminka Džumhur

Nives Jukić

I. INTRODUKCIJA

O Zakono vashe e ombudsmano pe manushikane hakaja vash e BviH dela obligacija te kherel pes andre Departamento vashe manushikane hakaja so ka ovel ki Ombudmeneski Institucija. Akaja obligacija sas resljardi ande e januaro 2009 bersh khana e Ombudsmenora vash e manushikane hakaja (dureder ande e teksto Obudsmenora) andine tele zakoneske aktora thaj ande neve buchara. Numa khana crdijas akava departamento/odjel peske buchaja pe bershesko nivelo sas le numa cikno numero registririme rovipena, thaj ki jekh vrama aver resurija kotar e informacije vakerena sas kaj si baro phagavipe pe minoritetenge hakaja, specijalno mashkar e Roma. Akava dija signalo kaj trubuj te kerel pes buvljardo rodipe vashe e Romengi situacija ande BviH thaj odolestar i Institucija e ombudsmeneski e zutipasar kotar e Organizacija vash e siguriteto vi koperacija ande e Europa (OSCE) lijas te kerel akava reporto.

Ande e butikeripe pe proekteski realizacija sine lendine *metod analize* ciljosar te diken pes e zakonora thaj e instituciono mehanizmora, *metod mapa* ciljosar te prezentirinen pes e internacionalno standardora thaj e rekomandacije kotar e Pashekerde Nacije UN badanija/tijela, kerde sine *konsultacije* e ekspertoncar, a majangle e reprezentatoncar kotar e nagavernoske organizacije trujal khedipena organizirime kotar e ombudsmeneski Institucija ande e chona septembro-oktobro. E konsultacije si kerdine trujal e khedipena organizirime kotar e Organizacija vash e siguriteto thaj koperacija ande e Evropa (OSCE) sas vazdime o phuchibe pe area/oblast kotar e diskriminacija.¹ Kerdino si vi limitirimo numero pe *intervjua* e manushendar kotar e institucije thaj kotar e nagavernoske organizaciencar.

Ande e analiza pe zakonora ande e BviH si vazhno te del pes skurto eksplanacija pe konstitucijake/ustaveske bucha thaj ulavipe pe ingerencije, specijalno sar si organizirimo o butikeripe, lengi kontrola upral e arei/oblasti kote majbud phageripena keren pes upral e Roma, sikavena pes phageripena ande e kherutnipe, butikeripe, edukacijake thaj ande e sastipaski hakaja vi lengi protekcija. Kana kerela pes lafi pe nacionalno zakonoeskeri ramka/okvir, dikhena pes e relevantno zakonora, kote si reprezentirime varesave strategisko dokumentora, thaj telezakoneskere aktora so si panle odoleja sar te lacharel pes e Romengi situacija ande e BviH.

Ande e teksto kotar e akava reporto dikhela pes sine te kerel pes respekto pe termino 'Roma' lendino kotar e Evropaki unija thaj e Europako Konsilo. Adava termino si jekh thaj jekh e akanutne oficijalne dokumentoncar kotar e EU, Europake Konsilesar (COE) vi Organizacije vash e siguriteto vi koperacija ande e Europa (OSCE).

¹ Khedipe e reprezentatoncar kotar e organizacija Udruzenja „Euro Rom“ kotar i Tuzle, dive 16.09.2013.bersh; Butikeripasko khedipe pe temato „Maripe mamuj i diskriminacija“ khedini *ande e* Vitezu give 18.10.2013.bershpe kote so lije than: reprezentatora kotar e organizacije: „Romano chachimos“, Donji Vakuf, Centro vash e daja: „Narcis“ Donji Vakuf, UG, Bahtale Roma“ Travnik, Organizacija Roma: „Srce istine“ (Chachipasko ilo) Zavidovići, Organizacija terne Roma „mladi Romi“ Vitez i Organizacija Roma „Kuprešani-Skela“ Jajce; terensko vizita pe give 22.10.2013. vi 23.10.2013. bersh organizacije - UŽR „Bolja budućnost“ (Lacheder avutnipe) Tuzla, UG „Sretni Romi“ (Bahtale Roma), UG „Nova Romska nada“ (Nevi Romani pakiv) Lukavac, organizacija „Evropski put Roma“ (Europako Romano drom) Kiseljak, - terensko vizitat (Organizacija Roma) Udruzenju Roma: „Romski san“ (Romano suno) i „Romi na djelu,“ (e Roma pe delo) kotar e Brčko distrikto BviH, Organizacija themutnengi vash e promocija pe edukacija „Otaharin“ i UŽ „Romkinja“ (Romane dzuvlja) kotar Bijeljine; lafikheribe/vorbisaribe e reprezentatoncar kotar e Nagavernoske organizacije „Sa E Roma“ kotar i Tuzla i „Kali Sara“ kotar e Sarajevo, kerdino 24.10.2013.bersh; terensko vizita Organizacija Roma „Veseli brijeg“ Banja Luka, give 25.10.2013.bersh; buchikeripasko khedipen e Nagavernoske organizacijasar Roma „Romi i prijatelji,“ (Roma vi amala) Ilijaš vi „Sarajevski Romi“ (Sarajevsko Roma) kotar Sarajevo, kerdimos so sine ki ombudsmeneski Institucija vash e manushikane hakaja ombudsmena zaljudska prava dive 28.10.2013.bersh.

II. LEGALNO FREMO/ OKVIR

I Bosna vi Hercegovina sar membrura kotar e Pashakerde Nacije kotar e majo 1992, thaj kotar e aprilo 2002. godine vi membro ande e Europako Konsilo resljardas vi kerdas ratifikacija pe bareder numero kotar e internacionale dokumentora² so si vazno ande e zakonesko okviro/fremo pe jekh them. Adava pe internacionalno plano andas obligacija e themeske BviH sar them olakeri legislativa/zakono te ovel harmonizirimo khetane e **internacionalno standardoncar** te kerel protekcija pe manushikane hakaja ande e sa arei / oblastima, e obligacija te kerel sigurno hakajengo resljaribe pe sa e nacionalno minoritetija. Te hacharel pes o ciljo savi si i obligacijaki dimenzija e themengi te implementirinen e internacionalno standardora pe lengi teritorija trubuj pasheder te del pes eksplanacija pasheder so si o gindi/vorba/lafi manushikane hakaja. E manushikane hakaja panden pes sar jekh relacija mashkar e jekh individua thaj o them thaj reprezentirinela instrumento sar te uredinel pes/lacharel pes/ thaj kerel pes kontrola e implementacijaki mashar e themeski zor thaj e individue. Numa majucho nivelo te hacharel pes so si e manushikane hakaja si te dikhen pes vi roden pes e hakaja trujal e internacionalno kontraktora/ugovorija. Lengi zor ikljovela kotar e fakto kaj kodo si thema korkori dena volja kotar e thema pe gasave kontraktora si resljardi thaj e manushenge hakaja avena jekh thaj jekh e internacionalno standardoncar.

2.1. INTERNACIONALNE OBLIGACIJE BVIH

I BviH odoleja so kerda ratifikacija pe internacionalno standardora pe manushikane hakaja lijas upral peste vi obligacije kaski realizacija vi implementacija trubuj te kerel sigurno kaj pe teritorija ande e BviH, sa e manushen, ka resljaren egalno kondicije bizi diskriminacija pe savo te si grundo, ka resljaren peske manushinae hakaja garantirime e minimum standardoncar. Ande e relacija pe varesave kategorije e themeske mashkar e manusha so si prepindzarde sar kovle kategorije: sar so si e chavore, minoritetija, phure manusha, o them BiH musaj te lel obligacija te anel vi buteder/ dopunsko kerimatar/mjere.

Kana keras lafi/vorbisaras vash e Romengere hakaja, e internacionalno standardora pe manushikane hakaja rodna kotar e thema te keren sigurno kaj e Romenge hakaja si egalno ka oven resljarde sar vi sa e avere manushenge sasti teritorija, bizi diskriminacija. Sar so phenen e internacionalno standardija sako jekh manush shaj te resljarel pesko hakaj vi slobodija bizi diferencija; sar so si i rasa, koloro, mursh vaj dzuvli, chib, religija, politichko vaj aver gindipe, nacionalno vaj socijalno avipen, barvalipe, bijandipe vaj aver statuso³, odoleja e thema membrura lena obligacija te respektuin vi garantirinen e prepindzarde hakaja sa e individuenge so arakhena pes/train pe adava them thaj preperena telal laki zor thaj autoriteto, na kerindoj diferencija, specijalno pe rasa, koloro e mortigako, mursh vaj dzuvli, chib, religija, *politichko vaj aver gindipe, nacionalno vaj komunitetako avipen, barvalipen bijandipe vaj aver statuso*.⁴

2 Varesave internacionalno standardoncar i BiH avilas kotor khana avili korkorutno them, a varesave dokumentora sas skrinisarde vi ratifikuime dureder vrana.

3 Artiklo 2. punkto.1. Univerzalno deklaracija pe manushengere hakaja

4 Artiklo 2. punkto 1. Pakto pe themutne vi politichko hakajai kotor 2. punkto 2 Pakto pe ekonomsko, socijalno vi kulturno hakaja

I Konvencija pe eliminaciji pe sa e formi kotar e rasaki diskriminacija (CERD) ande e pesko Artiko 5. dela obligacija e themenge *te stopuin thaj te eliminirinen e rasno diskriminacija ande pe sa olakere forme te garantirinen sakoneske o egaliteto anglal o zakono bizi kerindoj diferencija pe rasa, koloro, nacionalno vaj etnikano avipen*, o Protokolo 12 ande e Evropaki konvencija pe manushikane hakaja vi slobodije (EKLJP) vakerela kaj e thema membrora lena obligacija te keren sigurno sako manusheske te resljarel sa e hakaja dendine e zakonesar bizi diskriminacija kerdini pe savo te si grundo; aver avutnipe polo, rasa, koloro, chib, religija, politichko vaj aver gindipe, nacionalno vaj socialno avipen, avipen kotar e minoriteto, barvalipen, bijandipe vaj aver statuso. E Okvirna/framaki konvencija vash e protekcija pe nacionalno minoritetija⁵ vakerela kaj e protekcija pe nacionalno minoritetija utvrđuje/dela konfirmacija kaj e protekcija pe nacionalno minoritetija vi slobodija e manushenge so avena kotar adala minoritetija si panlo sar kotor kotar e internacionalno protekcija pe manushege hakaja thaj sar gasavo si sar pnalo kotor katar e area/oblast pe internacionalno koperacija, e thema so kerde e kontraktora *dena garancija kaj sa e manushenge kasko avutnipen si kotar e nacionalno minoritetija ka aven egalno anglal o zakono thaj egalno te resljaren zakoneski protekcija*. Kodolesar stopuil pes /na del pes te kerel pes diskriminacija pe savo te si grundo sar o avipen kotar e nacionalno minoriteto. Akaja konvencija dureder rodela kotar e thema te adoptuin/len adekvatno trubumaske kerimatar/mere vash e anglunipe, ande e sa e arei/oblasti ande e ekonomikano, socialno, politichko vi kulturako dzivdipen perdo thaj efektivno egaliteto mashkar e manusha kotar e nacionalno minoritetija mashkar khetane e madzoriteta/većini. Ka lel pes specijalno sama vash e specijalno kondicije e manushenge kotar e nacionalno minoritetija

Khana crdel pes te dikhel pes sar dzal o implementiribe pe internacionalno obligacije, perodichno pe sako shtar bersh sako jekh them trubuj te del reporto dzi kote si i implementacija pe specijalno badanesko/organo akardo (komiteto). Peske reportora dena vi e nagavernoske organizacije, e institucije vash e protekcija pe manushikane hakaja sar vi e individue, odoleja so o komiteto so kherela i obzervacija/dikhela sar dzala i implementacija pe internacionalno standardija, dikhel kobor dendino reporto kotar e them realno chaches prezentirinel i chachuni situacija pe tereno.

Khana o Komiteto ka dikhel e reportora anena pes palutne dikhipena thaj rekomondacije/preporuke so rodene pes te oven lendine kotar e thema thaj olengeri realizacija te anel anglunipe pe manushikane hakaja so si konkretno protektirime e konkretno internacionalno mehanizmoncar. Varesavo numero kotar e rekomandacije si generalno, thaj si panle e sistemsko phuchipencar, majangle principoncar mashar kola si vo o principio pe nadiskriminacija so lela bari rolja, dzi kote o aver kotor kotar e rekomandacije lela fokuso pe trubumatar te len pes mere kolencar ka kerel pes sigurno e hakajengi protekcija specijalno pe kovle kategorije. O Komiteto dikljas o perodichno reporto kotar e BviH so kerdas pes kotar e dendine generalno rekomandacije, kote so sas dendine rekomandacije panle ekskluzivno e Romencar sar specifichno kovlo minoriteto. Te shaj te dikhel pes o progreso sar dzan e rekomandacije dendine kotar e Pashakerde Nacijake(UN) badanija/tela kotar e gaveronske autoritetija ande BviH trubuj te kerel pes jekh skurto sumiribe pe akala rekomandacije.

BviH dijas peske inicijalno vi periodichno reportora e badanenge/organenge ande e UN/Pashakerde Nacije, so si dikhle kotar e olengeri rig ande e periodo 2005-2006 bersh⁶, a 2010 godine crdijas nevo cikluso pe dikhipe pe palutne periodichno reportora so sine dendine kotar e BviH.

⁵ I Konvencija si potpisimi vi ratificirimi pe 24.02.2000.bersh

⁶ Komiteto pe chavengere hakaja dikhljas o Inicijalno reporto kotar e BviH trujal i Konvencija pe chavorengere hakaja ande e majo 2005. bersh; Komiteto pe ekonomikane, socialne vi hakaja ande e novembru 2005. bersh, khana kotar e jeg rig o Komiteto mamuj i tortura kerdas dikhibe pe reporto dendino kotar e BviH vash i primjena/implementacija pe Konvencija mamuj i tortura; O reporto kotar e BviH vaj i primjena pe Konvencija vash e eliminacija pe rasaki diskriminacija sas pe diveski agenda anglal o Komiteto pe februaru 2006. bersh, thaj o reporto pe Konvecijaki primjena/implementacija pe eliminacija pe sa e formi kotar e diskriminacija pe dzuvlja sas dikhli ande e majo 2006. bersh. Majpalunes o reporto kotar e BviH vash e primjena/implementacija pe Pakto vash e themutne vi politichko hakaj si dikhlo kotar e Komitetesko rig vashe e manushikane hakaja ande e novembro 2006. bersh

UN tijela/badanija andine seto kotar e rekomandacije so si relevantno pe Romengi situacija ande e BviH thaj si panle pe generalno Romengi pozicija vash e eliminacija pe sa e formi kotar e diskriminacija, kerela sigurno o zakonesko chachutno legaripe, majanglal rodela zakoneski implementacija, pali adava e hakaja pe identifikacijake dokumentora, o hakaj pe edukacija, e sastipaske vi socijalno protekcija, thaj o hakaj pe kherutnipe.

Gidijal vi ande e generalno phuchipena vash e Romengi situacija o Komiteto vash eliminacija pe rasaki diskriminacija (CERD) pendas kaj lela griza pe fakto kaj o manushengo genibe/popis thaj e bazichno slobodije so si konceptirime ande e Konstitucija/Ustav ko Artiko II (3) ki BviH, thaj si ucharde kaj i diskriminacija si prohibitivno ande e artiklo II (4), na chivela andre sa e themutne, kulturalne, ekonomikane, politichko vi socijalno hakaja protektuirime e kotoresar 5. kotar i Konvencija (kotor 2 (1) (c)), thaj odoleske dija sugestija *kaj o them membro trubuj te lel e trubuimaskere zakoneske kerimatar/merki te kerel sigurno kaj na del pes diskriminacija kotar o kotor/artiklo II (4) kotar e BviH Konstitucija so implementirinela pes pe sa resljariba pe hakaja vi slobodije kotar e artiklo /kotor 5. Kotar i Konvencija.*⁷

Dureder o, Komiteto ERD pendas peski griza pe dured praktika so dzal pe entnikano ulavipen andre ande e societa ko thema membrora, so zuralela i strukturalno diskriminacija vi institucionalno nakolnost vi natolerancija, thaj odoleske o Komiteto dijas vast e themenge membrora *aktivno te den zutipen pe programra so dena motivacija mashkar e religije te vazdel pes dijologo, thaj te sikavel pes i tolerancija thaj haljovibe sikavindoj respekto pe kultura vi istorija pe diferentno etnikane grupe andre e BviH.* O Komiteto dijas vast e themenge membrora *te promovirinen gasave projektora ande e javutno edukativno sektoro, pe politichko vi medijake simpozijumora, te shaj te del pes dumo pe bareder respekto vi prenpindzaripe pe rolja so si i diferencija, te vazdel pes jekh zureder haljovibe pe nacionalno jekhtnipe, multietnichko koncepto ande e bosnako them.*⁸

O komiteto ERD ande peske palutne konkluzije pendas peski griza vash e informacije panle e Romengere konsilesar/savet, so si kerdino ande 2002. Bersh thaj si formirimo kotar e membrora kotar e nagavernoske organizacije so reprezentirinena e interesora kotar e romani populacija, kaj naj la sar badani dost finasisko dumo vi resurija te shaj te kerel buch thaj te resljarel pesko mandato, najbutivar konsultirimi sar badani kotar e Ministerengo Konsilo ande e BiH (artiklo/kotor 2(1)(e)), thaj kodoleske o Komiteto dijas *sugestija o them membro te zuralel i rolja e Romane Konsileski odoleja so ka del olenge dost love/resurija te shaj te resljaren pesko mandato, thaj o Konsilo te ovel konsultirimo pe sako jekh buchi khana anena pes decizije so si panle e hakajencar thaj e intereseja vashe e Romani populacija, khetane sar so si e Generalno Komiteteske n.o.* 27.⁹

Komiteto ERD sikadas griza vi pe Nacionalno Strategija vashe e Roma kote so vakerela pes kaj nashti sas te kerel pes indetifikacija pe specifichno merki/kerimatar, dendidoj dost love vaj te identifikuen pe kompetentno badanija/organija kolenge ka del pes obligacija te implemetirinel pes i (Artiklo2(2)), thaj odoleja phendas *o them membro te kerel predikhel/ izvrši pregled i Nacionalno strategije vash e Roma, te osigurinel kaj ka oven indetifikuime posebne/specifichno kerimata, odoleja so oven budzetirime, thaj ka indetifikuinel pes badani/organi so kal lel obligacijate vash i i implementacija.*¹⁰

Ande e relacija e Romane hakajencar o Komiteto vash e ekonomikano, socijalno vi kulturnake hakaja (ESKP) apeliringa dzi pe them membro te kerel *sigurno o irisaribe palpale anglal o maripe o kher vi i phuv sa e Romenge te o hakaj pe achol lengo kher sar renta ande e romane mahale, te kerel sigurno o alternativno akomodacija vaj kompenzacija e Romenge thaj e manushege so hasarde pesko barvalipe ande e maripe, thaj sa adava te ovel khetane e Generalno komentaresar n.o.*¹¹

7 CERD/C/BIH/CO/6, Konkluzije dikhibe e Komitetesko pe rasaki diskriminacijaki eliminacija, punkto 10.

8 CERD/C/BIH/CO/6, Konkluzije dikhibe e Komitetesko pe rasaki diskriminacijaki eliminacija, punkto 14.

9 CERD/C/BIH/CO/6, Konkluzije dikhibe e Komitetesko pe rasaki diskriminacijaki eliminacija, punkto 15.

10 CERD/C/BIH/CO/6, Konkluzije vorbisaripe e Komitetesko pe rasaki diskriminacijaki eliminacija, punkto 15.

11 E/C.12/BIH/CO/1, Konkluzije dikhibe e Komitetesko pe ekonomikani, socijalno vi kulturnake chachipen, punkto 47.

O Komiteto vash e manushikane hakaja lela griza pe reportora vash i diskriminacija pe vi violensa/nasilje kerdino upral e Roma thaj dikhela kaj naj informacijepes shaipena e Roma te len instrukcije pe Romani chib vi kultura, thaj o Komiteto *gindil kaj o them membro trubuj intezivno te vazdel programora trujal o javutno informiribe te stopuil i stereotipija mamuj e Roma ande e societa*. O them trubuj te involvirinel ande pesko avutno reporto detalne informacije pe lendine merki sar legarela pes dureder i buchi pe Romane lingvistichko vi edukativno hakaja so si protektuime e Zakonesar, swavi si i protekcija pe manusheske hakaja so resljarela o nacionalno minoritetengo avipen, kote so sikavena pes gasave kerimatar/mere, numero e chavengero so resljarena edukacija pe lengi chib vi kultura, ulavde numerora pe mursh dzuvli, berha, than kote so traisaren, sar vi o numero so de chasora ande e jekh kurko dzal i edukacija.¹²

Ki jekh vrama e, UN badanija andas nesavo numero kotar e rekomandacije panle e phare aksesosar pe bazichno manushikane hakaja vash e Roma soske naj zakonesko zor so sikavela pes *trujal e nazakoneski implementacija*.

Gidijal o CERD sikadas griza pe najibe chachuni implementacija kotar pe atiklora kotar e krivichno zakono sar so si e artiklora 145. i 146. O Krivichno zakono ki BviH, ande e provizije pe sankcije pe aktora kerde kotar i rasaki diskriminacija (Član/Kotor 4(a) i 6)), phendas e themeske participante *te kerel sigurno i realizacija pe implementacija pe sa e zakonske artiklora so eliminirela i rasaki diskriminacija*, thaj kerela sigurno ande peske avutne reportora kaj ka oven azuririme e informacije pe artikleski realizacija, ka oven sankcije vash e rasaki diskriminacija kotar e kris andre e BviH. Gasave informancije trubuj te chiven andre o numero vi i tipizacija pe vazdime kejsora, andine krisaripa thaj e sankcije, save so si i restitucija vaj aver legalno draba dendine e viktimirizime manushenge kotar e gasave aktora.¹³

CERD pendas vi peski griza vash e paripena koleja so arakena pes e manusha kotar e Romani komuniteta khana ikalena peske personalno dokumentora, chuvindoj andre e bijamutne lila, identifikacijake karte, pasoshora vi aver dokumentora kotar e socijalno vi sastipaske beneficije, thaj pendas e themeske *te len hitno phundre anglal te crden e administrativno bariere, thaj odoleja sa e Roma ka resljaren peske personalno dokumentora, so si lenge vazno te resljaren, inter alia, lengere ekonomikane, socijalne vi kulturno hakaja sar so i o arakhipe buchi, kherutnipe, sastipaski griza, socijalno siguriteto vi edukacija*.¹⁴

Ande e relacija e **hakajencer pe butikheripe**, CERD sikavdas griza soske si cikni reprezentacija kotar e etnikane minoritetija, specijalno Roma pe butikeribasko marketo (kotor/artiklo5(e)(i)), odoleske dijas *pes rekomandacija e themenge te lacharen o butikeribe mashkar e etnikane minoritetija, chuvindoj akcento specijalno pe Roma ande e javutno vi privatno sektoro trujal e strategijako implementiribe so ka del lange treningo vi kvalifikacija vash e buti tha so roden pes pe butikeribasko marketo, te del pes motivacija e manushege so den buch te den buchi e Romenge, trubuj te vazdel pes korkurutno mehanizmo pe themesko nivelo kote so ka adresirinel pes diskriminacija khana rodela pes buchi, adaleja ka anel pes promocija ande e javutno / publchno vi privatno sektoro te del pes buchi akale manushenge*.¹⁵

12 CCPR/C/BIH/CO/1, Konkluzije vobisaripe e Komitetesko pe rasaki diskriminacijaki eliminacija, punkto 24.

13 CERD/C/BIH/CO/6, Konkluzije dikhibe e Komitetesko pe rasaki diskriminacijaki eliminacija, punkto 16.

14 CERD/C/BIH/CO/6, Konkluzije dikhibe e Komitetesko pe rasaki diskriminacijaki eliminacija, punkto 17. Simularno gindipe isi vi e Komitete pe manushikane hakaja, upral kasko gindo o them membro trubuj te crdel e administrativno obstrukcije taj odoleja ka kerel pes sigurno kaj e Roma resljaren servisoro pe personalno dokutesar e bijamutne lila, kola trubuj olenge te resljaren sastipasko osiguripe, socijalno protekcijaedukacija ci bazichno hakaja, (CCPR/C/BIH/CO/1, Konkluziake vakeripa vashe e manushikane hakaja, punkto.22.) vi Komiteto pe chavorengere hakaja (CRC/C/15/Add.260, Konkluziake dikhipena Komiteto pe chavorikane hakaja, punkto 22. i 33.)

15 CERD/C/BIH/CO/6, Konkluzijake Komiteteske dikhipena pe eliminacijaja pe rasaki diskriminacija, punkto 18. i 19.

Ande e relacija **pe minoretitengo hakaj pe kherutnipe**, o CERD j sikadas grizha so bud manusha kotar e diferentno nacionalitetora, specijalno Roma naj len shaibe te irisaren peske khera palpale/so sine olengere angleder o maribe soske naj len fakti/ dokazija khaj legalno o kher sine olengoro, e autoritetija na lije grizha te len sankcije pe koodola manusha so kherde bilachipe e kerengere vaj chorde sa kotar e kera, e autoritetija na vazdije sankcije majmuj lende. O komiteto sikadas grizha bash e reporto pe informacija khaj but nekanutne Romane mahale kote so traisarde e Roma angleder o maribe si perade tele, thaj vi dureder e Roma thaj lenge jekhe vramake mahale e egzistuin na-legaln/nal legalne, vi dureder achovena bizo zutipe pe adekvatno alternativno akomodacija, pareste avela vi o fakto kaj e roma butivar nashti te len/pokinen kher telal i kirija, vaj te len privatno kher kotar e gadze soske egzistuil rasaki diskriminacija/vaj soske si chorolipe (artiklo 5(e)(iii)). Lendo i telal i sama i Generalno rekomandacij n.o. 27¹⁶, kotar o Komiteto ERD rodijas pes kotar e membrosko them *te del shaibe te irilsaren pes palpale sa e manusha kotar e diferentno etnikano avipen, specijalno e Roma, ande olengere khera angleder o maribe, pe zakonsko drumo te reslaren palpale pesko kher thaj sigurno te dzivdinen an peske ilegalno Romane mahale, a odori kote so trubuj te kerel pes sigurno o adekvatno alternativno akomodacija vaj te del pes kompenzacija e interno dislocirime Romenge, chuvindoj andre vi e angla maribaske manushen so mukle lenge khera vaj lenge khera si pherade.*¹⁷

O komiteto ande e relacija pe **minorititengo hakaj pe edukacija** phendas kaj cikno numero kotar e Roma dzal ande e fundavni vi mashkarutni sikavutni/shkola, o doshalipe si soske naj love mashar e Romane familije te kinen sheja e chavenge, te pokinen o transport dzi ki shkola thaj te kinen lila pe chavenge, odoleske o komiteto pendas e themeske te kerel implementacija pe rekomandacije so si ande e Akcijako Plano vash i edukacija thaj e trubujmatar e Romenge vi e avere nacionalno minoritetenge (2004) te ucharel, te chinavel pes i diskriminacija mashkar e Romane chavore vi e aver chavera kasko avutnipe si kotar e avera etnikane minoritetenge grupe kotar e buteder riga sar; kotar e sikljara, shkolake autoritetija, kotar e gadze vi lengere familije.¹⁸ E themeske si dendino rekomandacija te kerel *promocija pe egalno akses o romane chavenge ande e fundavni, mashkarutni vi tercijalno edukacija trujal dendibe stipendija vi refundiribe pe pokimos vash e lila, drom dzi pe shkola, sar vi te lel sama thaj kontrola pe sasto edukativno proceso vash e romane chav.*¹⁹

O komiteto ande 2010 bersh bersh crdijas nevo reportengo cikluso pe dikhipa ande e BviH. Ande peske konkluzijea vi rekomandacija pendas khaj **i BviH ni dureder na kerdas sigurno ni efikasno e hakajengo resljaribe pe Romano nacionalno minoriteto thaj kodoleske vi dureder si bud mangipena vashe e rekomandacija, acovena vi odola rekomandacije kotar e 2005. vi 2006. bersh so trubuj te oven kerde**

16 CERD, 57 sesija (2000), Generalno rekomandacije n.o 27., Diskriminacija mamuj Roma, punkto 31.

17 CERD/C/BIH/CO/6, Konkluzijake dikhipena kotar e Komiteto pe eliminacija pe rasaki diskriminacija, punkto 20. Simularno gindipee si pendino vi kotar e **Komiteto vash e manushikane hakaja** angla kaste o them membro trubuj palik te dikhel gindil pe plano sa kerel relokacija pe romane mahaleande e Butmiru, leindoj telal i sama kherutnenge hakaja ande mahala so egzistuil buteder kotar e 40 bersh, sar vi te dikhel e alternativna solucije odoleja so ka stopuil o phani te ovel zagadimo/bilacho te pijel pes. Komiteto pendas e themeske membro kaj savo te si i relokacija musaj te ovel nadiskriminiracko thaj musaj te ovel khetane e internacionalno standartencar pe manushikane hakaja, chuvindoj andre vi e individuenge hakaja pe legalno drab, kompenzacija, deibe alternativno kher (CCPR/C/BIH/CO/1, Konkluzijake vakeriba kotar e Komiteto pe manushikane hakajapunkto 23.)

18 **Komiteto ESKP**: E/C.12/BIH/CO/1, Konkluzijake vakeripa kotar o Komiteto pe ekonomikane, socijalno vi kulturno hakaja, punkto 51.

19 CERD/C/BIH/CO/6, Konkluzijake dikhipena kotar e Komiteto pe eliminacija kotar e rasaki diskriminacija, punkto 22.

Kidijal o CERD ande e peske dikhipena kombirinime 7. vi 8. ande e periodicno reportora kotar e BviH kotar e 2010 bersh, phendas kaj mishto avilas o Zakono pe protekcija pe minoritetenge hakaja ande e RS vi FviH. Vakerindoj mishto avipen pe lendine phundre anglal vash e eliminacija pe diskriminacija mashkar e Roma ande e area kotar e kherutnipe, butikheribe, edukacija vi satipaski griza, o *Komiteto palik phendas peski griza so dureder dzala i diskriminacija mamuj e Roma*. O komiteto dikljas kaj specijalno i kampanja pe kedine informacije vash e evidencija pe bijatmutne lila vash e Romane chave vi dureder naj resljardi, vi palik adava so trubuja sas te ovel agorkerdi angleder 2008 bersh. , akava dela chachune implikacije kaj naj reslajrdo o ciljo e chave te aven registririme ande e shkola thaj te resljaren satipaski vi socialno griza. O Komiteto vi palik da jekhvar phendas e themeske te *dzal dureder te del zor ande e maripe mamuj e stereotipija mamuj e Roma, te shaj te kreirinen pes kondicije e Roma te resljaren peske licno dokumentora* so trubuj olenge te resljaren peske themutne vi politichko hakaja, sar vi ekonomikane, socialne vi kulturno hakaja. O Komiteto dela rekomandacije e themeske membro chacheste te implementirinel peske diferentno strategije pe Roma, sar vi e Akcijakere Planija jekh thaj jekh te oven e Deklaracijencar vi e butikeripaske programoncar kotar e Dekada vash e Romengi inkluzija 2005-2015 bersh, kote so o aktivitetija ka oven panle e kherutnipasar, sastipaske protekcijasar, butikheribe, socialno siguriteto thaj vi edukacija e Romenge.²⁰

O Komitet vash e chavengere hakaja (CRC) ande e peske palutne dikhibena pe dujto, trito vi chtarto periodicno reporto kotar e 2012. bersh pendas kaj si mishto kerdino so si andino o nevo zakono pe sastipaski protekcija ande FbviH 2010.bersh koleja ko jekh lacharel pes i sastipaski protekcija mashkar e nacionalno minoritetija thaj odoleja lela pes/regulirinel pes vi i o Revidirimo Akcijako Plano pe edukacija premal e Romenge trubumatar ande 2010 bersh. O Komiteto sikavela griza so pe Akcijako plano e thema participantora vash e edukativno trubumatar e Romenge vi avere nacionalne minoritetenge na kerdas efikasno implementiribe, adava si i palik doshalipe pe limitirimo budzeto i na klaro ulavipe pe obligacije mashkar e sa riga, vi dureder e Romane chave si telal i phari diskriminacija kasko rezultato butivar anel phare pagavipena pe lenge hakaja ande e edukacija, phare phagipena pe lenge edukacijake vi sastipaske hakaja. CRS vakerela vi adava kaj o them membro nasti sas te realizirinel e anglune rekomandacije dendine kotar akava komiteto (2005.bersh) kodoleske te anel kodekso so te kerel pes khana si diskriminacija, ciljsar te stopuin pes e stereotipija vi i stigmatizacija pe minoritetenge vi etnikane grupe ande e medie, kodoleske i BviH si akardi *te lel aktivne merke odoleja so ka kerel sigurno i implementacija pe peske Akcijako Plano vash e edukacija trujal e Romengere trubumatr thaj trujal e avere nacionalno minoritetenge*.²¹

CRC phendas vi pe temeske trubumatar te lel merke/kerimatar ande e edukacijakeri area soske si griza kaj naj jekhipe, naj adekvatno i chibjakeri siklana trubuj deipe vast pe shkolake programora ande e lengi preparacija vi zutipe pe sa e edukacijakere trubumatar mashkar e romane chave vi avere chavenge kasko avutnipen si kotar aver nacionalno minoriteto, kodoleske si dendine sugestije e BviH te lel *adoptuil konkretno mere ande e maripen pe diskriminacijaja mamuj e romane chave khana ka resljaren o akses pe edukacija*, odoleja shaj te keren sigurno kaj ka keren pes dodatno chasora pe chibjakri edukacija vi ka del pes suportu pe keribaske programora thaj lengi preparacija, deibe dumo e chavenge trujal lenge trubumatar ande e edukacija e romane thaj e avere chavenge kotar e avera minoritetija, leindoj sama kaj gasave programora naj te kerel pes bilacheder i situacija pe stigmatizacija vaj segregacija.²²

20 CERD/C/BIH/CO/7-8 (2010), Konkluzijake vakeripa kotar e Komiteto pe rasaki eliminacija pe diskriminacija, punkto 3. Kotorc thaj 12.

21 CRC/C/OPAC/BiHCO 2-41 (2012), Konkluzijake dikhibena kotar e reporto kola e thema membrora dena khetane e Artiklosar 4. Konvencije, punkto 4. kotor c), punkto 6. kotor f) vi punkto 29. kotota c) i d)

22 CRC/C/OPAC/BiHCO 2-41 (2012), Konkluzijake dikhibena reporto kola e thema membrora dena khetane e Artiklosar 4. Konvencije 4. Konvencije, punkto 62. kotor d) i punkto 63. kotor d)

P e temato vash o kherutnipe o CRC dijas rekomandacija e themeske *te implementirinel sa e mere so si ande e akcijako plano te arakhel pes kher e Romenge* odoleja so ka del pes lenge shaibe te resljaren adekvatno dzivdipaske standardija, te kerel sigurno o finasiski zutipe thaj odoleja e Romenge lokheder ka ovel o aksesu pe edukacija kerindoj sigurno kaj sa e chavore bizi problemora, dar kotar i diskriminacija ka dzan ande e shkola.²³

O komiteto vash e manushikane hakaja (dureder ande e teksto; Komiteto) khana diklas o teksto pe nevo periodichno reporto kotar e BviH vash e implementacija pe Pakto pe themutnengo vi politichko hakaja, ande 2012. bersh vi da jekhvar pendas i rekomandacija kotar e 2006 bersh kaj o them membro trubuj te kerel sigurno e elektorato so ka del garancija pe egalno hakajengo resljaripe dendino ande e artiklo 25. Konvencije, bizi dikhibe pe etnikano avipen. Panlo akaleja o komiteto dela rekomandacija o them urgentno te pharuvel o ustav/i konstitucija thaj o Elektiribasko zakono, te shaj te crden pes sa e diskriminatorne artiklora.²⁴ O Komiteto dijas godzi pe **themeski obligacija panlo e civilno registracijaja pe chave ande e bijamutne lila thaj lengo deibe**²⁵ soske sar konsekvensa kotar akava akala chavore nashti te resljaren e bazichno manushikane hakaja sar so i o hakaj pe sastipasko vi socijalno siguripe, hakaj pe edukacija vi avera hakaja. O them trubuj te chivel zor te kerel sigurno i registracija e chavorengi ande e bijamutne lila, specijalno e romane chavorengi trujal specifichno intervencije sar so si vazdipe pe gindo kaj kodo si vazhn te oven sa e chave registririme thaj te den pe lenge e bijamutne lila.

O Komiteto dijas rekomandacija kaj i **BviH trubuj te bajrarel peski zor ande e maripe mamuj e bimangipaske vakeriba vi rasake atakora, specijalno upral e Roma**, odoleja so ka vazdel kampanje kasko ciljo ka oven vazdipe pe javutno gind, ka kerel pes promocija pe manushikane hakaja vi tolerancija bizo ulavipe. Dureder o them trubuj te kerel sigurno kaj **sa odola so okola manusha so ka keren bilachipen atako kasko ciljo si pe rasako grundo ka resljaren sankcija, thaj e viktirizirime manusha ka resljaren adekvano kompenzacija**. O them trubuj te adiptuil/usvoil zakono so na dela keribe pe asocijacie kasko ciljo si te proklamirinen bimangipasko vakeripe thaj rasistichko propaganda.²⁶

Dureder, o Komiteto vi da jekhvar phenel dikhindoj e palune reportora kotar e 2006.bersh (para 24) kaj o them membro **trubuj te kerel sigurno e Romenge lengo hakaj pe chib thaj lengo hakaj pe edukacija**, sopreperena olenge jekh thaj jeklh e Zakonosar pe minoritetengi hakajengi protekcija. Odoleja, angleder o them trubuj te ispidel i buchi te kerel sigurno kaj e romane chavore ka oven educirime pe lengi dajakeri chib. O them trubuj **te lel konkretno mere odoleja so ka del shaipen e Romenge pe lenge hakaja vash e adekvatno kher, sastipaski protekciasar vi ka del shaipen te oven involvirime ande e javutne bucha**.²⁷

23 CRC/C/OPAC/BiHCO 2-41 (2012), Konkluzijake dikheibena kotar e reporto so e thema membrora dena khetane e Artiklosar 4 Konvencije, punkto 67. kotora a) i c)

24 CCPR/C/BiH/CO/2 (2012), Konkluzijake vakereipa pe Dujto periodichno reporto dendine kota Bosne vi Hercegovina so sine adoptuimo lendino kotar o Komiteto pe lesko 106.khedipen kotar e 15.oktombro- 2.novembro 2012bersh, punkto 6.

25 CCPR/C/BiH/CO/2 (2012), Konkluzijake vakereipa pe Dujto periodichno reporto kotar e Bosne vi Hercegovina lendino kotar e Komiteto pe leski 106.khedipe kotar e od 15.oktombro- 2.novembro 2012.bersh, punkto 17.

26 CCPR/C/BiH/CO/2 (2012), Konkluzijake vakereipa pe Dujto periodichno reporto Bosne vi Hercegovine kola si lendine kotar e Komitet pe lesko 106.khedipen kotar e 15.listopada- 2.studenog 2012.bersh, punkto 20.

27 CCPR/C/BiH/CO/2 (2012), Konkluzijake vakereipa pe Dujto periodichno reporto Bosna vi Hercegovina lendine kotar e Komiteto pe leski 106.khedipe kotar e 15.oktombro- 2.novembro 2012.bersh, punkto 21.

2.2. LEGISLATIVA ANDE E BVIH

I Bosna thaj i Hercegovina sikavela jekh kompleksno themeski struktura kerdini olakere Ustavosar/Konstitucijaja so si presedano ande e teorija thaj ande e praksa pe konstitucijake/ustaveske hakaja.²⁸ Ande e legalno teorija i konstitucija si ekskluzivno andruno legalno akto ande e formalno, legalno vi proceduralno dikhiben. I Konstitucija si generalno akto so regulirinela sar ka ovel organizirimi i javutni zor thaj ka garantirinen pes e individualno vi kolektivno hakaja vi slobodije. Numa i Konstitucija/Ustav ande e BviH si kupatno kotor katar e Generalno okviro/fremo pe haljovipe pe miro/slobodija ande e BviH²⁹ thaj ko Aneks 4 kotar adava Haljovibe. Kotar e adava aspekto dikindoj e BviH Ustavo/laki konstitucija si internacionalno legalno akto, soske si kotor katar o internacionalno haljovibasko kontrakto. Trujal akaja konstitucija/Ustav ande e BiH si vi aver ustavora/konstitucije da duj pe duj entitetora (Federacija BviH thaj Republika Srpska), ande e aver 10 kantona ande e Federacija BviH, thaj ande e Brčko Distrikto (BD) o majucho akto si o Statuto³⁰.

Ustavo/Konstitucija kotar e BviH si buvljardo dokumento so dela obligacija pe „majucho nivelo pe internacionalno prepindzarde manushikane hakaja vi slobodije.”³¹ O Ustavo dela obligacija kotar e Evropaki konvencija pe protekcija pe manushukane hakaja vi bazichno slobodije (ECHR) sar vi olakere protokolija ande e BviH “musaj direktno te oven lendine”vi “musaj te avel len prioriteto upral sa e avera zakonora”,³² sar pe bazichno manushikane hakaja phenela o ulavdo punkto.³³ O Anekso vi e akharipena pe haljoviba vash e manushikane hakaja, so ka oven lendine/primenime ande e BviH, mashkar olende vi sa e dokumentora kotar e Pashakerde Nacije.³⁴ Palik adava o artiklo II 4 Ustavesko kerel regulacija kaj e themes isi obligacija te kerel sigurno sa e manushenge resljaribe pe hakaja lenge slobodije sar so si skrinisardo ande leste. Sar so phenena sa e internacionalno kontraktija pe haljovibe vakerede ande e Aneksu vi trujal o Ustavo/Konstitucija kotar e BviH adava trubuj te ovel bizi diskriminacija pe savo te si grundo.

O Ustavo/ Konstitucija kotar i Federacija Bosna vi Hercegovina (FBviH) PE simularno drom sar vi i ande e Ustavo/Konstitucija kotar e BviH kerela sigurno i implementacija pe internacionalno standardora vash e pe manushikane hakaja, thaj trujal pesko Anekso inkorporinel 28 diferentno internacionalno instrumentora pe protekcija vash e manushikane hakaja vi slobodije.³⁵ Ustavo/I Konstitucija FBviH numa dela vi prioriteto pe internacionalno standardora pe manushikane hakaja ande peski kherutni legislativa gidijal so ande kejsjo pe : „*bihaljoviba pe internacionalno kontraktija vaj haljoviba e federalno zakonosar ka prekerel o kontrakto vaj o haljovibe*”, koleja adava ka lel zor sar konstitucijaki norma.³⁶

28 Ustavesko /Konstitucijako pravo /zakono, prof. dr. Nurko Pobrić

29 Daytonso haljovibe, parafrimo 25.11.1995 ko Daytonu, thaj skrinisardo tele 14.12.1995 ande e Parizo

30 O Statuto si andino upral e Generalno fremo pe haljovipe pe slobodija thaj na maripe/sansari Agorutne decizije kotar e Arbitrazno tribunal vash e bihaljovibe mashkar e granice pe mashkarentitetske linije ulavela i areja mashkar e Brchkoski Konstitucija vi i Konstitucija/ Ustavo kotar e BviH

31 Ustavo/Konstitucija kotar i Bosne vi Hercegovine, artiklo II: Manushikane hakaja vi bazichno slobodije (punkto 1)

32 Ibid, artiklo II (2)

33 Ibid, artiklo II (3)

34 Akava chivela andre na numa e avera Univerzalno deklaracije pe bazichn manushikane hakaja vi slobodije (UDIHR); Konvencija pe eliminacija pe sa e forme kotar e rasaki diskriminacija (CERD), Konvencija pe eliminacija pe sa eformi kotar e diskriminacija pe dzuvla (CEDAW), Konvencija pe chavorikane hakaja(CRC); Konvencija mamuj i tortura(CAT); Pakto pe ekonomikane, socijalno vi kulturno hakaja (ICESCR) thaj avera.

35 Sar so phenela o artiklo2. (Dio II: Manushikane hakaja vi bazichno slobodije), Federacija BviH musaj te kerel sigurno “majucho nivelo pe internacionalno prepindzarde hakaja vi slobodije garantirime ande e dokumentora skrinisarde ande e Aneksu”.

36 Ustavo kotar e Federacija Bosne vi Hecegovine, Amandmano XVIII.

O Ustav/Konstitucija ande e Republika Srpska (RS) astardas peski forma kotar nekanutno SFRJ-esko Ustavo/Konstitucija, odoleja so o akharibe pe internacionalno standardija pe manushikane hakaja, si kovlo, o Ustavo kotar e RS dela katalogo kotar e hakaja so protektuina pes trujal o Ustavo/Konstitucija. Akaja forma kerela e hakajen klareder definirime, a odoleja e themutnenge hakaja si prepindzarde thaj resljarde.³⁷ Kotar e aspekto vash e obligacije e hakaja te oven resljarde vi protektirime chachuni provizija dela o kotor 48. O Ustavo kotar e RS koleja dela pes konfirmacija kaj e „hakaja vi e slobodije si garantirime e Ustavosar, nashti te oven lende ni palem te oven limitirime“, „reljarela pes sigurno i legano protekcija, slobodija vi e hakaja si garantirime akale Ustaveja/Konstitucijaja“, taj „khon ka phagarel e manushikane hakaja vi e bazichno slobodije garantirime akale Ustaveja/Konstitucijaja, personalno ka len odgovornost/responsibiliteta vash kodo thaj nashti te phenel kaj nash doshalo, vaj vareko aver shaj te ikalel les kotar e doshalipe nasulipe so vov kherdas“. Akaja provizija si vazno kotar o aspekto kaj gidijal o Ustavo kotar e RS kosela i linija mashkar e privatno thaj publichno djelovanja/butikheripe thaj dela obligacija e themeske te kerel sigurno kaj i individua respektuil sakones, na hemil pes vaj stopuil varekas te resljarel pesko hakaj. O Ustavo/Konstitucija kotar e RS kerela sigurno o socijalno chahcipen, o lokalno gaverno protektuil e hakaja pe etnikane grupe vi avere minoritetija³⁸.

Trujal e provizije kotar e Statuto ande e BD BviH³⁹ sakones isi hakaj te resljarel sa e hakaj vi slobodije garantirime e Konstitucijasar vi e zakonencar ande e BiH, specijalno e Evropako konvencijaja pe manushikane hakaja vi bazichno slobodije, bizi diskriminacija pe savo te si grundo. O Statuto BD dela konfirmacija vi obligacija pe sa e institucije thaj e autoritetija te keren buchi upral e themutenge rodipena sar so trubuj pe vrama.⁴⁰

Khetane e sa akava so si vakerdo, egzistuil buvleder konstituciaki funda kote so kotar e thema vi e e entitetora rodela pes te oven khetane e internacionalno standardonar pe manushikane hakaja pe lenge obligacije lendine kotar e ratifikacijaja vaj inkorporacijasar pe relevantno internacionalno dokumentora, te keren pes sigurno e hakaja thaj protekcija sa e manushenge andre ande e peski teritorija. Kotar e vakerde ustaveske artiklora ikljovela kaj egzistuil konstituciako/ustavno legalno obligacija kotar e zakonodavco kaj e zakonora so anena pes musaj te oven khetane e inkorporisanimi vi ratifikovanimi internacionalno dokumentora, panle vi e bazicho artiklonacar kotar e internacionalno pravo/ chahcipen.

O fakto kaj o Ustavo/Konstitucija kotar e BviH ande e peski preambula garantirina hakaja majangle e konstitutivno entitetenge/madzoritetake phutardas o phuchipen pe situacija „ e averenge“so si prepindzarde sar nacionalne minoritetija. O Ustavo kotar BiH e membronge IV vi V si kerdino gidijal so khana kerel pes elekcija pe delegatora ande e Parlamento akhardo telal o Anav kher e themutnego ki BiH si trin membrenge Presidentiumo thaj ki BiH elektirinena pes numa reprezentatora kotar e akala trin konstitutivno entitetija konstitutivno narodo: Bošnjakakora, Srbora vi Hrvatora. Ustavno/Konstitutivno kategorija “avera” kola, trujal ko Ustavo/Konstitucija ande e BviH, astarela/ kerela aver 17 nacionalno minoritetija thaj sa okola aver so kerena peski identifikacija sar konstitutivno entitetora/narodo numa si minoriteto naj ande e situacija te aven kandidatora pe vakerde majuche pozicije. Chaches dikhela pes kaj kerela pes lafi pe diskriminacija vi naegaliteto pe jekh koto kotar e themutne ande BviH te len participacija ande e elekcije pe majodgovorno/majresposibilno funkcije pe BviH nivelo. Odoleja si phagerdo o hakaj pe slobodno elekcije vi e “avera” so naj len avutnipe kotar e nijekh konstitutivno narodo/dzijani ande e BviH, sar so si skrinisardo ande e Ustavo/Konstitucija ande e BiH, dije legalno rovipea dzi pe Evropako kris pe manushikane hakaja ande e Strazburgo, o rovice sine dendino kotar e representatora manusha kasko avipen si Romano thaj Biboldengo. Kerela pes buchi pe kejsa kote so o rajo Dervo Sejdic vi o Jakoba

37 O Katalogo kotar e hakaja chavela andre e: hakaj pe dzivdipe; hakaj pe slobodija vi manushesko siguriteto; hakaj pe manushesko digniteto, fizichko thaj moralno integriteto, privatnost, privatno vi familijako dzivdipen; slobodija kotar e tortura, nehumano vi degradiribasko tretmano vaj sankcioniribe; egalno protekcija pe hakaja; hakaj pe fer krisaribe ande e krivichno procedura anglal o kris; hakaj pe privatno diskrecija pe personalno informacije; sastipaski protekcija; na diskriminacije; na deibe zorasar te kerel pes buchi thaj slobodija te trades kaj khames;.

38 Artiko 5. Ustavo/Konstitucija kotar e Republika Srpsko

39 Statuto Brčko Distrikt (revidirimo tekst “Gazeta BD BviH”, numero: 17/08)

40 Artiklo 18 Ibid

Fincija dijas rovipe mamuj i BviH. O Baro krisesko Konsilo vash e manushikane hakaja ande e Strazburgo ande e kejsa Sejdić-Finci 22. decembro 2009. godine andas i decizija/presuda numero: 27996/06, ande e benifito pe rovipe thaj o kris dija obligacija e themeske BiH te kerel konstituciake ustavne pharuvipena so ka oven khetane e Evropake konvencijaja pe protekcija pe manushengere hakaja vi bazichno slobodije. Bibahtake akaja decizija kotar e Evropako kris naj vi dziakana implementirimi.

Ande e periodo palik avindoj kotar e Romani Dekada, ande e BviH pe sa e nivelora pe autoritetija si andine zakonora kolencar kherena pes anglune kondicije te lacharel pes e Romengi situacija ko poshukar. Gidijal ko 2009. bersh andino si Zakon pe na- diskriminacija⁴¹ kova so angleder dela regulacija pe definiribe so si diskriminaca, save si e mahanizmora pe protekcija, thaj save si e sankcije pe diskriminacija.⁴²

I BviH sar aver obligacija lendinas odoleja so kerdas ratifikacija pe Internacionalne konvencije pe chinavibe pe sa e formi kotar i diskriminacija thaj andas Zakono pe nacionalno minoritetengi hakajengi protekcija ande e BviH (dureder ande e teksto: Zakono pe minoritetija. Andine si vi vaver zakonora pe protekcija pe minoritetengie vi etnikane hakaja.⁴³ O Zakono pe minoritetija dela konfirmacija pe hakaja vi obligacije e manushenge kotar e nacionalno minoritetija ande e BviH, dela obligacije vi e e badanenge/organa vlasti ande e BiH te keren respekto vi protekcija, te arakhen vi bajraren peski kultura, chib, religijako identiteto pe sako jekh membro kotar e nacionalno minoritetija ande e BviH, themutnegekotar e BiH.⁴⁴ Akava zakono phenela/ propisuje kaj e obligacije pe teleder autoritenge nivelura lengi zor (entiteto, kantono, forora vi komune ande e BviH) si khetane e lengere ingerencijencar, peske zakonencar vi avera regulative kolencar ka peren pes majprecizno e hakaja vi e obligacije so ikljovena koatr e Zakono pe minoritetija vi kotar e internacionalno konvencije kolencarkerel pes regulacija pe phuchipena vazno e minoritetenge, thaj lengi obligacija si kotar e lengere budzetora te ulaven love te shaj te resljaren pes e nacionalno minoritetenge trubuumatar thaj hakaja.⁴⁵

O zakono pe minoritetija dela propishinela bud hakaja kola so i BviH trubuj te kerel sigurno e minoritetenge chuvindoj o hakaj pe chib⁴⁶, informiribe, siguriteto kaj sako jekh ka resljarel peske ekonomsko-socijalno hakaja⁴⁷, participacija ande e badaneske autoritetija⁴⁸

Avera principora garanerime si ande e Zakono pe minoritetija ande e BviH, e entitetora ande peske zakonora vash e minoritetija kaske provizije jekh thaj jekh e avere aktoncar pe minoritetenge hakaja. Ande e RS o zakono pe hakajengi protekcija pe nacionalno minoritetija o parlamento kotar e RS lijas pe zor akava zakono ande e decembro 2004 bersh⁴⁹, thaj o Zakono pe protekcija a o Zakon pe protekcija pe hakaja e manushenge kotar e nacionalno minoritetija FbiH si andino ande e julo 2008. bersh.⁵⁰

41 „Oficijalno Gazeta BviH“ numero: 59/09

42 Artiklo 2: „Diskriminacija ande e akava zakono si definirimi sar diferentno tretmano khana keres ekskluzija vaj inkluzija, limitiribe vaj deibe prioritetu bazirimo pe grundo kotar e individue vaj grupa manushenge pe grundo pe lengi rasa, mortikako koloro, chib, religija, etnikano avipen, nacionalno vaj socijalno avipen, avipen kotar e nacionalno minoritetija, politichko vaj aver pakiv, barvalipe, membro ande e sindikato vaj aver organizacija, edukacija, savi pozicija si jekhe manushe ande e societa/društvenog položaja vi mursh vaj dzuvli, seksualno orijentacija thaj vakeripe, sar vi aver kondicije kasko ciljo vaj akto si te kerel avere manusheske ma te resljarel peskohakaj vaj te na del shaipen vaj te kerel dukavipe manusheske te resljarel, egaliteto pe peske hakaja, slobodije ande e sa e aspektora ko dzivdipen“

43 „Oficijalno Gazeta BviH“, numero: 12/03

44 Artiklo 5. Phenela kaj „e manusha kotar e nacionalno minoritetija resljarena pesko hakaj pe khedipena odoleja so ka roden thaj ka vorbin pe lengi kultura, religija, edukacija, socijalno, ekonomsko vi politichko slobodija, hakaja, interesu, trubuumatar vi identiteto“, a o artiklo 6. Te shaj i „BviH te del shaipen vi finasije te del duno te vazdel pes i relacija mashkar e nacionalno minoriteija ande e BviH e avere manushencar kotar e khetanutne nacionalno minoritetencar kotar e avera thema thaj vi e madzoritetaja ande e them thaj avrijal kotar o them“.

45 Artiklo 7. i 8.

46 Artiklo 12. – Ande e forora, komune vi lokalno ofisora (vaj ande emahale), kote so e membrora kotar e nacionalno minoritetija kerena sar numero madzoriteta vaj si buteder procentora si apsolutno vaj relativno numero olendar e badanija/oragonora e autoriteija ka keren sigurno kaj ka ovel lednino oficijalno prepindzardi lengi chib, e lokalno anava ka oven skrinisarde pe minoritetengo chib, skrinisarde vi sikavde sar so ka khamen e minoritetija.

47 Artiklo 18.

48 Artiklo 19. vi 20.

49 „Oficijalno Gazeta RS“, numero: 2/04

50 „Oficijalno Gazeta kotar e Federacija BviH“, numero 56/08

Vazno si te vakerel pes i odreba/provizija pe Artiklo 6 kotar o Zakono pe minoritetija FbviH thaj o Artiklo Skotar o Zakono pe minoritetija kotar e RS so phenelakaj i Federacija, t.e RS dela shaipen, dela motivacija vi finasisiki dela dumo pe vazdipe mashkar e relacije mashkar e manusha so avena kotar e nacionalno minoritetija ande e jekh entiteo e manushencar kotar e asocijacije so silen aver avutnipen avee nacionalno minoritetija vi entitetija, BD BviH, avere themencar vi avere manushencar ande e lengere kherutne thema.

Ande e FBviH vi e kantonen sas obligacija te anen peski legislativa pe nacionalno minoritetija, thaj si ande e komunikacija e resorno miniseriumencar kotar e kantonora thaj si kerdi kontrola sar dzal i implementacija pe akaja obligacija.⁵¹, Trujal e kedime informacije kotar i komuna kotar o Tuzlansko kantoni pe pesko astardo khedipen pe 30.11.2009.bersh lendinas o Zakono pe protekcija pe hakaja e nacionalno minoritetenge ande e Tuzlansko kantono⁵²,dzi kote khetane e provizijencar si andino zakono pe 20.05.2010.bersh khedini si sednica/khedipe mashkar o Konsilo kotar e nacionalno minoritetija kotar akava kantoni.

O Parlamento Unsko-sanskog kantono andas pesko kantonesko Zakono pe protekcija e manushenge kotar e nacionalno minoriteija⁵³. a o Konsilo kotar e nacionalno minoriteija ande e akava kantoni formiringa pes e decizijaja kotar e Parlamento pe give 30.07.2012. bersh thaj andre ande e Konsilo numa po jekh membro kotar e nacionalno minoritetija.⁵⁴

O Ministeriumovash o chahcipe/ pravda kotar e Hercegovachko-Neretvansko kantono dijas responso/ odgovor kote vakerela pes kaj akava Ministeriumo, pe give 20.12.2012.bersh bichaldas pesko Draft Zakono pe protekcija pe manushenge hakaja kotar e nacionalno minoritetija ande e Hercegovachko-neretvansko Kantono thaj pe akava momento arakhela pes ande e Parlamentoski procedura te anel pes decizija.

Upral e kedime informacije o Parlamneto kotar e Bosansko-podrinjskog kantono pe give 21.05.2012. bersh lenina/adoptuingja o Zakon pe protekcija pe nacionalno minoritetija⁵⁵ a o Konsilo kotar e nacionalno minoritetija soske si cikno numero kotar e reprezentatora kotar enacionalno minorittija dzi ada dives naj kerdini na crdijas te kerel peski buchi. O Parlamento kotar e kantono Sarajevo pe give 24.10.2011. bersh kerdas/usvojila/lendina o Zakono pe protekcija manushenge kotar e nacionalno minoritetija⁵⁶, a o Konsilo kotar e nacionalno minoritetija si formirimo e decizijasar kotar e Parlamento pe give 28.03.2012.bersh.

E avera kantonora na andine zakonora vash e minoritetija thaj trujal e dendine eksplanacije vakeripe i protekcija pe Romano minoriteto si osigurimi si mashar e avera dokumentora:Fremaki/ Okvirno konvencija pe minoritetengi protekcija, Zakono so na del diskriminacija, Ustavo/Konstitucijasar kotar e Federacija BviH, ustavo/konstitucija kotar e kantonora, legiscijasar vashe e fundavni vi mashkarutni edukacija, thaj vi telunezakoneskere akti.⁵⁷ Dzi ko dive khana si kerdino akava reporto naj resljarde responsora/odgovorija kotar e Posavskog tha Srednjobosansko kantono.

Trujal akala legislative kolencar direktno dikhela pes sar si regulirime e minoritetenge hakaja, ande e BviH trujal e avera zakonora kolencar kerela pes regulacija hakaj vash e edukacija trujal e avera zakonija kolencar kerela pes regulacija pe hakaja kotar e edukacija, butikeripe, aksesu pe satipaski vi socijalno griza so trubuj te oven implementirime pe sa e nacionalno minoritetija bizi diskriminacija. Varesave provizije ande e akala zakonora eksPLICITNO phenena i obligacija pe minoritetengi protekcija. Gasavo fremako zakono pe fundavni vi masharutni shkola ande e BiH⁵⁸ *dela konfirmacija kaj i chib thaj i kultura pe sako jekh minoriteto so dzivdinela and e BviH ka ovel respektuimi thaj ka ovel kotor ande e shkola ande e majbari mera kote so ka ovel kherdo, khetane e Framake/ Okvirno konvencijaja pe protekcija pe minoritetenge hakaja, thaj o i sa e zakonora ande e entitetora vi pe kantonora ande e BDBi, sar vi aver adekvatno regulative kotar e area kotar e edukacija ka ovel khetane e provizienar kotar e akava zakono majdur, dzi pe shov chona, palik lesko leipe zor.*⁵⁹

51 „Oficijalno gazeta kotar e Tuzlansko kantoni“, numero:14/09

52 „Oficijalno Gazeta kotar e Tuzlansko kantono“, numero:14/09

53 “ Oficijalno Gazeta Unsko-sanskog kantono“, numero: 4/12 od 10.02.2012.bersh

54 Dendino ande e „Oficijalno Gazeta Unsko-sanskog kantona“, numero: 20/12

55 “ Oficijalno Gazeta **BPK-a Goražde**”numero: **8/12**

56 “ **Oficijalno Gazeta Kantona Sarajevo**” broj **28/11**

57 Zeničko-dobojski i Zapadno-hercegovački kanton,

58 „Oficijalno Gazeta BviH“, numero:18/03 01.07.2003. bersh avilo pe zor pe dive khana sas dendino ki gazeta

59 Artiklo 8 vi 59.

O Elektorijako zakono kotar e BviH regulirinela obligacija sa e manushege kotar e nacionalno minoritetija khana si elekcije pe lokalno nivelo gidijal so ka kerel sigurno lengi *reprezentacija ande e Lokalno komunako Konsilo, ande e Komunako vi Foresko Konsilo, t.e ande e foreski asambleja, jekh thaj jekh procentualno trujal lengo lengoro numero sar themutne, adava si vakerdo vi pe agorutno khedibe e manuhengo/palik o popiso dikhindoj lengoro sasto numero ande e BiH, palik o numero kotar e manusha pe nacionalno minoriteto ka oven elektirime manusha ande e komunako Konsilo, sar vi ande e foresko Konsilo sar so phenel e foresko komunako statuto, sa e manusha kotar e nacionalno minoritetija, pe jekh elekcijako than/izborna jedinica kote kotar o sato numero ikljovel kaj 3% si kotar e minoritetengo avipen ka resljarel jekh elekcijako than, palik o paluno censuso/manushengo genibe, ka len participacija 3% sa e minoritetija thaj odoleja ka del pes garancija majcera jekh than olenge.⁶⁰*

Trujal e sa vakerde Zakonora kaski rolja si majangle te keren siguriteto pe romengo hakajengo resljaribe, o Sankcijako/Krivicno zakono ande e BiH⁶¹ ande e artiklo 145.dela siguriteto ande kejsa khana vareko kerel bilachipe phagjarel varekasko hakaj vi egaliteto gasavo phagjeripe ka ovel procesiurimo, vi kana varesavi grupa manusha vaj kolektivo avela telal o paldipe upral oleskero politichko, rasak,nacionalno,etnichko,kulturno,religisko vaj aver grundo sosi univerzalno lendini pe internacionalno hakaj sa akala busha preperena sar pageripe taj sankcija.⁶²

2.3. INSTITUCIJE

E Ustavski/Konstitucijaki struktura ande e BviH phenela kaj: i „BviH, thaj e sa krisora,institucije/badanija kotar e autoriteija, badanija kolencar direktno si legarde kotar entitetora vaj kerena buchi andre ande e entiteto musaj te implementirinen e manushikane hakaja vi bazichno slobodije“⁶³. Akaja konstitucijaki/ustavno obligacija dela buvli ingerencija e institucienge te keren sigurno e Romane hakaja, odoleja so klejaki rolja si ande e vasta ko Ministerengo Konsilo, Ministeriumo vash e manushikane hakaja vi nashle manusha, (MMHNM), Ministeriumo vash e siguriteto, Ministeriumo vash o chachipe/pravda, ki Direkcija vash e evropake integracije, pe Agencija vash egaliteto mashkar e mursh dzuvli, o Gaverno kotar e FBviH, o Gaverno kotar e RS vi o Gaverno kotar e Brchko Distrikto BviH. Khana keras lafi vash e obligacije panle e Romane Dekadaja ande e , pe Romane phuchipena kerela buchi o Ministeriumo vash e manushikane hakaja vi nashle manusha, sar koto kotar e MLJPI, kerdino si Sektoro pe protekcija pe manushikane hakaja kova palikerindoj e lovenar so si dendine kotar e BviH –sko, kotar e adekvatno donatorsko lovenar vazdijas aktivitetija so si ande e planora vash i akcija te resljaren pes e Romengere trubumatar ande e BviH sar vi te del pes dumo e majkhovle nacionalne grupenge pe kherutnipasko problemo. I akcija tavidela vi akana thaj adzikerela pes kaj e khereskere problemora ka oven agorisarde mashkar e bareder numero Roma kotar e BviH dzi pe 2015. bersh.

Pe themesko nivelo vazno rolja kelela o Ministeriumo pe civilno bucha soske leski buchi si te kerel kordinacija ande e buteder arei/oblaste kola direktno phanden pes e Romane hakajencar, sar so si o phuchibe pe identifikacijakere dokumentora, sastipe, edukacija, socijalno protekcija.

Pe nivelo kotar e BviH thaj entitetora kerdine si badanija kaski rolja si te den godzi gindipe vi sugestije e parlamentonge.⁶⁴

60 Artiklo 13 i 14.

61 „Oficijalno Gazeta kotar e Bosna vi Hercegovine” broj: 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10

62 Artiklo 172. Krivicno zakono BviH

63 Artiklo II. 6. Ustavo BiH

64 I madzoriteta kotar e nacionalno minoritetija koatr e Parlamentarno skupsitina and e BiH sar jekh deibe godzi badani so dela pesko gindipe. Godzi thaj sugestije e Parlamentoske pe sa e phuchipena, so si panle e nacionalno minoritetencar ande BiH; O Konsilo vashe e nacionalno minoritetija kotar e RS sar specijalno badani/organi so del agodzi ande e Parlamento RS so dela gindipe vi sugestije pe sa e phuchip[ena panlo e nacionalno minoritetencr;O Konsilo sar specijalno deibe godzako badani kotar e RS -sko Parlamento kova so dela gindipe vi sugestije pe puchipena kotar e nacionalno minoritetija; O Konsilo kotar e nacionalno minoritetija FBiH sar badani so dela godzik ande e Parlament kotar e Federacija BviH.

Kotar e 2002 bersh crdela i politika te lacharel pes e i sutacija kotar e majkovle romane minoritetija telal o anav **Odbor/Komiteto e Romenge** telal e ministereko Konsilo sar kordinativno vi badani so dela godzi. Thaj ande e 2012. bersh akava Odbor/badani so si delegirimo ande e pesko trito mandati agorisarel pe juno 2016. godine.⁶⁵ E Odboreske/Komiteteske ingerencije si te kerel lafi pe sa e vazno phuchipena vash e Roma so si ande e Strategija vash e BiH e ingerencije si panle vi odoleja so ka inicirinel, del sugestije save aktivitetija trubuj te keren pes ciljosar te resljarel pes efikasno realizacija pe Romani Dekadaki Inkluzija 2005-2015.⁶⁶

Ande e area/oblast pe bucharipe i obligacija lena e institucije kola so kerena artikulacija vi arakhibe solucije te arakhel pes buchi e Romenge si e Agencije vashe e bucharipe ande e BiH, e entitetsko vi kantonalni/ biroithaj e badanija/ sluzbe vash o bucharipe, i obligacija pherela vi pe Zavod/Institucija vash e bucharipe ande e BD BviH, entitetsko thaj kantonalno ministariumora administracija vash e ekonomija, socijalno politika vi protekcija, direkcije thaj badanija/sluzbe vash privatizacija, centrori vash e socijalno buchi, lokalno gavernoske strukture, strukture vash e komunalne bucha.

Te resljaren pes e Romengere hakaja pe sastipaski grizha obligacija lela i institucija pe javutno sastipe FBiH, Instituto vash e javutno sastipe RS, departamento/vash sastipe vi avera servisorakotar e gverno BD.

Ande e area pe kherutnipe vash e e Romengere khera lena obligacija e komune, e centora vash e socijalno buchi, thaj pe kordinacija vi /vaj implementacije o Ministerijumo vashe e trujalipasko planiribe/ prostornog uredenja ande e FBviH, vazdipe khera thaj ekologija ande e RS, Sektoro/ Odjeljenje- demartamento/ Odjel vash e nashle manusha thaj dislocirime manusha o Gaverno ande e za Brčko.⁶⁷

Numa dzanela pes kaj krucijalno rolja kelela pe sa e aktivitetora vash e Roma o Ministerijumo vash e Manushikane hakaja kova na numa so kerela kordinacija pe aktivitetora, lela sama vi pe preparacije thaj trubuiatar pe kheribe operatine aktora so ka aven lendine/usvoime kotar e ministerengo Konsili thaj odoleja kherela pes teza, majanglal pe finasisko planiribe te aven resljarde e obligacije kotar i Romani Dekada.

MLJPI Ministerijumo vashe e trujalipasko planiribe skrinisarda pesko anav pe kontrakto ande e dokumento **Haljovibe pe koperacija e 57 centrorenar vash e socijalno bucha thaj ande e olengeri evidencija kotar e registririme manusha o majbaro numero si Roma**. Bazirimo upral e khedime informacije trujal olengeri evidencija pe Romengere trubuiatar o MLJPI sa e kheime informacije e ERP-ERP-eja bichaldas/kerda transfero pe jekh than ande e centrori vash e socijalno buchi, thaj e primarno i ciljno grupa resljardas anav vi pasword/lozinka sar te resljalen informacije vash olende thaj peske shaipena palik i asistencija.

Trujal e institucionalno mehanizamora vazno rolja ande e Romengo anglunipe si vi e romane kordinatoren kaski buchi si te vazden komunikacija mashkar e autoriteja vi e Roma. Ande e fremo/pe okviru kotar e akava projekto realizirimo ande e koperacija e organizacijasar Care International, thaj e zutipaja kotar e Evropaki komisija te oven angazhirime Roma sar kordinatora ande e MLJPI, thaj 4 regionalno kordinatora ande e regionalnim uredija/departamentora ko MLJPI. Pe akava momento akava aktiviteti si zutimo kotar e OSCE-ski, Misija ande e BviH, formirinena pes vi regionalno operativno timora trujal e koordinacija e romane organizacijencar majhari duj drom ko bersh numa vi khana trubuj e manushencar kota e lokalno gavernosar/komunatar, manushencar kotar e centrori pe socijalno buchi, entieteske institucije, CRS kotar e nadlezho entitetsko reprezentatora, a ande e FBviH vi e kantonalno ministeriuma kasko ciljo si te anel pes zureder lokalno kordinacija pe Romengo Akcijako Planeski implementacija.⁶⁸

Kotar e komunikacije e MLJPI ikljovela kaj e ombudsmaneski Institucija naj dzi akana involvirimi ande e aktivitetija pe Romengo phucibe vash lenge hakaja, na ande e implementaciako proceso vi aktivitetija kotar e Romani Dekada thaj trujal o kheripe pe Akcijako Plano vash e Roma vi palik odova so kerela pes lafi vash e Nacionalno mehanizmo pe protekcija pe manushikane hakaja kote so isi sektoro vasj e minoritetenge hakaja thaj si centralno institucija vash e eliminacija vi diskrimiancija thaj khetane e zakonesar pe na-deibe diskriminacija.

65 Odluka/Decizija pe formiribe Odboro/Komiteto vash e Rome telal o ministerengo Konsilo ande e BviH i Odluka/Decizija pe manushengo deligiribe pe membrora/be ingerencije khon ka ovel ande e Odboro/Komiteto (Oficijalno Gazeta BviH, numero: 85/12)

66 Akto kotar e Ministerijumo vash e Manushikane hakaja vi nashle manusha ande e BviH, numeroj: 07-39-3509/13kotar 19.09.2013.bersh

67 Idem

68 Idem

III. SITUACIJAKI ANALIZA

I Bosna vi i Hercegovina odoleja so lijas e internacionalno standardora pe manushikane hakaja kolencar klaro vakherena pes savi si e themeski obligacija te kerel sigurno i protekcija pe romengere hakaja, taj adava te ovel bazirimo upral e principija pe nadiskriminacija thaj khetane e nacionalno zakonencar, trubuj te kerel pes jekh fremo/okviro andre taj olestar te vazden pes institucionalno mehanzmira thaj procedure kola ka keren sigurno o aksesos pe akseptuime/lendine hakaja. Vazno phundro anglal si kerdino pe Roma ande e Bvi H khana o them sine involvirimo/chuto andre sar them membro ande e internacionalno projekto „Romani dekada 2005-2015“.⁶⁹ I Dekada vash e Romengi inkluzija 2005-2015 si politicko mangipe kotar e themengere gavnora membrora kasko ciljo si o maripe mamuj e chorolipe, ekskluzija vi diskriminacija pe Roma ande e Evropa.⁷⁰ Odoleja so o thema dije skrinisarde pesko themesko anav pe Dekadaki Deklaracija so avilo sar internacionalno inicijativa kasko ciljo sas te akharen pes khetane sa e gavnora gavernoske thaj na gavernoske organizacije, sar vi e Romane Komune sigate te keren buchi te vazden o proceso te lacharel pes o Romano dzivdipe, odoleja o progreso trubuj te avel sikavdo pe jekh transparentno vi kvalitetno drom, specijalno ande e shtar prioritetno tematora sar so si: bucharipe, kherutnipe, edukacija vi sasti paski Romengi protekcija.

Aktivno Romengi participacija ande e sa akala procesora si jekh kotar e bazichno Dekadake principora, thaj vi rolja e Romane NGO si te oven zureder thaj te zurarel pes ke kelen peski rolja.⁷¹

Odoleja so si potpisniko pe akaja Deklaracija si i BviH odoleja sikadas peski politicho volja te trujal i „Romani Dekada“, pe institucionalno drom kerel buchi pe Romane problemora, te teljarel i diskriminacija thaj te lacharel e socijalno ekonomikano statuso ki akaja populacija. E ministerengo Konsilo kotar e BviH pe lengi 11.khedipe pe give 20.6.2012. bersh lijas i sugestija kotaro MLJPI vi BviH te anel e Dekadaki prezidencija vash e Romengi inkluzija 2005-2015 ko piro them kotar e Republika Crna Gora kotar e 1. Julio 2014. bersh ko periodo taro jekh bersh thaj sa e thema membrora kotar e Dekada akseptuisarde akaja decizija si lendini pozitivno konsenzualno kotar e BviH. Ande e 2008 bersh kerdino si Akcijako Plano te kerel pes buchi uprale Romenge problemora pe edukacija, kherutnipe, vi sastipaski protekcija vash e Roma.⁷² Ande 2012 bersh crdijas i revizija pe Akciako Plano, trujal e rekomandacije dendine kotar i Dekada thaj i Evropaki Komisija so si agorsardi ko Majo 2013 bersh. Bareder Romengo numero sas involvirimo ande e revizija pe Akciako Plano, pe sa oblasti/areji.

⁶⁹ 4. septembro 2008.bersh si skrinisardo o anav e themesko ki Deklaracija kote so i BviH avela membro ko projekto pe Romani Dekadaki Inkluzija 2005.-2015. Bersh.

⁷⁰ Inicijativa vash e Dekada si vazdimi pe 2003. Bersh kotar e gavernoske vi na-gavernoske reprezentatora pe regionalno konferencija pe ucho nivelu telal o anav "Roma ande e bukhleder Evropa: Pharipena ande e avutni vramai", kerdini ande e Budimpeshta, thaj palik adava e themamembrura e Preministerija ande e anav kotar pesko them skrinisarde tele peske themeske anava pe Dekadaki Deklaracijuvash e Romengi Inkluzija 2005-2015.

⁷¹ I Dekada si zutimo kotar e internacionalen organizacije vi institucije kola si aktivno partnerija thaj chivena zor te lacharen e Romengi situacija e Romenge. Adala si: Lumaki Banka, Fondacija Phuterdi societa, UNDP, UNHCR. UNICEF, Lumaki satipaski organizacija, Evropaki komisija, Europako Konsilo, OSCE, Europako Forumo pe Roma vi phirutne, Evropako centro vash e Romengere Hakaja thaj o Romano Fondo vash e edukacija, thaj avera..

⁷² JU Agencija vash e bucharipe RS: Informacija pe realizacija pe Projekto pe zutipe ande ebucharipe e Romengo ki RS u 2009, 2010, 2011, 2012, 2013 bersh khetane e Akcijake planosar vashe keribe buchi pe Romenge problemija ande bucharipe, kherutnipe vi sastipaski protekcija, Pale, septembro 2013. bersh

Sar vazno kerdini zor kotar e instituciengi thaj autoritetengi rig ande BviH si kerdine ande e framaki/okvirno implementacija pe obligacije so si definirime ande e Dekadaki Romengi inkluzija so dijas drom te kerel pes rodipen kote so ka dikhel pes savi si i situacija pe tereno. Thrujal i Romani Dekada, ande 2005. bersh si lendini vi i Strategija ki BviH te kerel pes buchi pe Romane probemora, 3.julo 2008 bersh kotar e Konsilesko ministeriumo si lendino e Akciako Plano vash e Romenge problemija pe bucharipe kherutnipe vi sastipaski protekcija. O Zakono pe protekcija vash e nacionalno minoritetenge hakaja ande BviH si andino 2003 bersh.

Kana si lendino o Akciako Plano vi kana o them avilas membro ande e Dekadaki socialno inkluzija vash e Roma 2005 -2015 .bersh i BviH, lijas obligacija kaj sa dzikote tavdela i Dekada ka keren pes sigurno budzeteske love thaj pe jek sistematsko vi plansko drom ka kerel pes buchi pe Romane probemora khetane sar so si ande e Akciako Plano.

Ande e instituciengo budzeto i institucija kotar o BviH vash e 2009 bersh ulavdas budzeto kotar e 3.000.000,00 KM, thaj kotar e Federalno ministeriumo vash e planirimo trujalipe ulavdas love 320.000,00 KM pe implementacija vash e akcijako plano pe keripe buchi upral e Romane probemora te pharuvel pes lengi situacija. E Ministerengo konsilo peske decizijasar kerdas kriterie sar e love ka oven ulavde, MLJPI kerdas i metodologija vash e implementacija pe love save si dendine te vazdem pes khera e Romenge, te lacharen pes e dzivdipaske kondicije, te e Roma korkori peske arakhen buchi/keren korkorutno biznis, te kerel pes stimulacija e manushenge so dena buchi te den buchi e romenge, te keren pes preventivno mere/kerimatar ande lacharibe pe sastipaski protekcija specijalno trujal e Romane chavengi imunizacija.⁷³

Te resljarel pes o ciljo pe lendine obligacije o MLJPI vi e Ministerengo konsilo ande BviH planirinena sako bersh e finansije pe themesko nivelo te ovel totalno kotar e 1,5 milionora EUR – a pe aktivitetengo finansiribe te kerel pes i realizacija pe Akciako Plano phundro pe phundro te pharuven pes e Romenge problemia. Akala finansie si bareder thrujal o sistemo pe sufinansiribe kotar aver riga sar so si o Ministeriumora thaj e avera partnerora ande e implementacija, specijalno pe kherengere phuchipena vash e Roma, akate ka zutin vi e donacije kotar e internacionalno organizacije. Buteder komune pe lokalno nivelo dena love te lachren pes e dzivdipaske kondicije vaj dena peske budzeteske love thaj investicije pe infrastrukturake projektija.

E love vash 2012 bersh sas chinavde soske o budzgeto sas palik i vrama usvojimo/lendino pe themesko nivelo, numa e aktivitetora pe sa e oblastia si khetane e lendine planoncar. O MLJPI BviH pe vrama dela aplikacije ko IPA-ke fondora thaj resljarda love kotar e Evropaki komisija. O projekto IPA 2008 bersh , dijas love kotar e 500.000,00 EUR ande koperacija e organizacijaja CARE International te realiziren pes e aktivitetija. Pe akava projekto, si angazhirime 5 Romane regionalno koordinatora thaj jekh pe BviH nivelo.

Ande 2012 bersh sas buteder referentno kedipena e reprezentatoncar kotar e Roma lokalno autoritetija kasko ciljo sas te vazdem pe droma sar te kerel pes korkorutno monitoring sistemo. I edukacija nakhle sa e Romane NGO thaj e reprezentatora kotar e relevantno institucije. O IPA projekto naklja thaj si kotar e 2011-2013. Bersh, totalno lendine love si pashe kotar pandz (5) miliona EUR-a, i persho faza si dendine 2,5 miliona EUR-a so implementiranga o ASB vi Hilfswerk Austrija thaj trubujas te cerdel e aktivitetonacar ande Septembro 2013 bersh. E planirime love vi dureder ka den pes pe bershesko nivelo. Sa e love si dendine te lachrelpes e Romengi inkluzija ande e socijeta, odoleja so ka anen pes cikneder grantora pe butikeripe thaj ka lacharelpes i sastipaski protekcija vi edukacija.⁷⁴

⁷³ Reporto kotar e BviH, Univerzalno periodichno reporto kotar e BviH, 2009. bersh

⁷⁴ Ministeriumo vash e manushikane hakaja vi nashle manusha ande e BiH, Reporto pe Romani Deakdaki Inkluzija pe implmentacija ande e BviH, ažuririmo 20.08.2013. bersh

I Institucija kotar ombudsmano lijas decizija trujal e direktno khedipena vi komunikacija e institucijencar ande e areja pe butikeribe, kherutnipe sastipaske protekcija vi edukacija, e Romane organiziencar so trubuj te kerelpes ti dikhel pes savo si o nivelo kotar i implementacija sosi kerdo kotar e dokumentora kotar e vakerde obligacije. Bichaldo si phuchibasko lil sa e institucienge, kerde si konsultativno khedipena e organiziencar, o phuchimasko lil si muklo ande e periodo kotar o 11-16 oktobro 2013. bersh thaj si bichaldo pe 84 registririme Romane organizacije. O ciljo kotar akava puchimasko lil si te dikhel pes o nivelo kotar e realizirime merke pe Akciako plano vash leindoj griza pe Romane nacionalno minoritetija ande e BviH pe chachune trubuimatar e akale populacijake.

Trujal o rodipe si konstatacija kaj o **numero kotar e registririme Romane organizacije ande e BviH ande e oktombro 2013 bersh si 84 organizacije**, so penela kaj kotar i evidencija khedini ko MLJPI si pandz(5) organizacije buteder kotar olengeri oficijalno lista vash e Romane registririme organizacije: „Ramano Ilo-Romsko srce“ Banja Luka, „Kuprešani- Skela“ Jajce, „Đurđevdan“ Kiseljak, „Ilo Bugojno“ Bugojno i UŽ „Romkinja „ Bijeljina. Bibahtake naj evidencija kotar e minoritetenge organizacije ande e temeske registre so si entiteteske diferentno. Jekh chachutni situacija si vi pe temesko nivelo ande FBviH kaj vash e organizacijake registre arakhena pes ko Ministeriumo vash e chachipen thaj si telal o lengere ingerencije BviH a ande FbviH thaj kantonalno ministeriuoma sa achoola zavisno kotar e nivelo kote ka kerel pes e organizijakeri registracija, dzi kote ande RS e krisora lena peski ingerencija te keren i registracija vash jekh organizacija.

I Institucija ombudsmeno si numa jekh institucija savi kotar e Ministeriumora kotar e FBviH resljarda lista kotar e epta (7) registririme romane organizacije e relevantno informacijencar.⁷⁵ Ande e ciljo pe numeroski konfirmacija pe chachuno numero te kerel pes chachuni evidencija kotar e aktivno romane organizacije i Institucija ombudsmeno kherdas rodipe pe tereno.

Trujal o rodipe panlo akale phuchipencar pe korkorutno organiziribe mashar e Roma ki BviH, trujal e phuchibasko lil i Institucija e ombudsmaneski mangljias te shunel savo si e gindo e romane organizacijengo vash e protekcija pe manushikane hakaja akale kategorijake. Resljarde si **47 perde phuchibaske lilal**⁷⁶ so sikavela kaj seriozno e phuchipake lila sas pherede⁷⁷ thaj o rezultato phenela kaj akava reporto prezentirinela bud objektivno vi argumentirano slika pe Romengi situacija ande e BiH specijalno atencijaja/osvrtom

75 Dikhibe ko tereno kerdo kontakto e registririme organizacijencar sikavdas kaj naj klaro e kriterijumija truja save o Ministeriumo pe chachipe/pravda ande e FbviH phendas e anava kotar e akala organizacije soske kotar e phendine organizacije majbaro numero olendar naj.

76 Organizacija „Bahtale Roma „Sretni Romi“ Tuzla, Organizacija „Romano drom“ Živinice vi Resursno centar Tuzla - Živinice, Organizacija „Jagoda“ Čelić, Organizacija „Nevi Romani nada“ Lukavac, Organizacija Poljice – Svatovac, Organizacija „Roma vash lacheder tarutnipe“ Srebrenik, Organizacija „Evrops Romengo drom“ Kiseljak, Organizacija „Bistarde Roma“ Đurđevik, Centro vash e deja „Pakiv“ Kakanj, Organizacija Roma Kalesija, „Romano centro“ Zenica, Organizacija „Chachipasko ilo“ Zavidovići, Organizacija Romane dzuvlengo Zavidovići, Organizacija Ternikani romani inicijativa „Ava te oves miro amal“ Visoko, UG „Eurorom Ze“, Organizacija „Romano ilo“ Breza, Organizacija „Ilo Bugojno“ Bugojno, Organizacija „Ederlezi“ Kiseljak, Organizacija „Sarajvsko i Roma“, Organizacija Roma „Amaro avutnipen“ Sarajevo „Roma vi amalaj, Ilijaš- Sarajevo, Organizacija Roma ki komuna Kakanj, Organizacija „Romano chachipe/ pravda“ Donji Vakuf, Organizacija „Bahtale Roma“ Travnik, Organizacija „Zuralipe“ Vitez, Organizacija terne Roma Vitez, UŽ- Centro vash e deja „Resoro dzivdipasko“ vi Centro vash deja „Narcis“ Donji Vakuf, Organizacija Roma Konjic, Organizacija „Neretva“ Mostar, Organizacija „Ada“ Čapljina, Organizacija „Imapct“ Čapljina, Organizacija „Rom“ Bihać, UR „Romano suno, Brčko distrikt BviH, Organizacija „E Roma pe djeou, Brčko distrikt BiH, Organizacija „Loshalo Brijeg“ Banja Luka, Organizacija vash e edukacijaki promocija „Otaharin“ Bijeljina, Organizacija „Romane dzuvlja“ Bijeljina, Organizacija komuna Kozarska Dubica, Organizacija „Romani asvin“ Srebrenica, Organizacija Romane dzuvlja „Romano Ternipe“ Gradiška, Organizacija Prijedor, SAVEZ ROMA RS, Organizacija „Romani chej“ Prnjavor, Organizacija komuna Derventa vi Organizacija Nevo foro.

Organizacije so na dendine peske anava ande ephuchibasko lil si: Organizacija „Đelem Đelem“ Tuzla, Organizacija „Irisarde palpale“ Tuzla, Organizacija „Bahtalo Ilo- Sretno srce“ Banovići, Centaro vash e edukacija vazdipe vi Romengo bucharipe- Tuzla, UGR TPK „Romano suno, Tuzla, Organizacija „Kale biserija/perle“ Gradačac, Organizacija „Roma bizi granica“ Zavidovići, Centro vash e deja „UTJEHADendino dumo“ Zenica, „Romani luma – Kakanj“, Ternikani romani inicijativa Kakanj, Organizacija „Mishto avilen amege Romalen“ Kakanj, Ternikani organizacija Roma „Khetanipe-KA“ Kakanj, Organizacija „Ternipe“ Vitez, Organizacija Centro vash e deja „Palma“ Vitez, CARITAS Župe BUDŽAK –Konsilo vash e Roma Banja Luka, Organizacija „Khetanutno phralipe“ Bijeljina, Organizacija „Kale pherlei“ Modriča vi Vukosavlje, Organizacija Roma Republika Srpska- Bijeljina vi Organizacija „Romengo trajo Sarajevo, Organizacija „Euro Rom „ Tuzla, „Kali Sara“ Sarajevo, „Organizacija „Lacheder avutnipe.“ Tuzla, „NVO „Sa E Roma“ Tuzla, „Amaro kham“ Visoko, ROMAS Sarajevo, „Prosperiteto e Romengo.

77 Specijalno vazhno si te phenel pes savo si o kvaliteto pe pherde phuchibaske lila kotar e organizacije: Organizacija „Loshalo Brijeg“ Banja Luka, Organizacija „Prijedor“ Organizacija „Romano Centro“ Zenica, Organizacija „Otaharin“ Bijeljina, Centro vash e deja „Pakiv/ Nada“ Kakanj, Organizacija „ADA“ Čapljina, „Organizacija Romano Drom“ Živinice, UR „Romani chej“ Prnjavor.

pe resljarde rezultatora vashe e implementacije pe buteder mere/kerimatar so e autoritetija ande e BiH kerde ande enekobor palune bersha. Ki jekh vrama e responsora/odgovori kotar e phuchipaske lila so sikavena pe obstrukcije so anena teleder efektivno buchi pe kerimatar/lendine mere thaj vi dureder na dena shaipen e Romenge te resljaren peske hakaja so o them trubuj te del olenge te keren len sigurno soske si lengi obligacija. Gasave aktivitetija kotar e gverno kote so ka aven strukturirime ciljosar te pharuven pes e opstrukcije ande e avutno periodo trubuj te den kontribucija te lacharel pes e Romengi situacija ande e BiH.

I Institucija e ombudsmeneski kherdas 20 bucharne khedipena trujal e terensko buchi thaj vizite ande e periodo kotar e septembro - oktombro 2013. godine.⁷⁸ E Terensko vizite ande e

Organizacije Savez Roma RS, UR Gradiška, UŽ Romkinja „Romano Ternipe“ Gradiška, Organizacija Roma opštine Prnjavor, UR „Romano Ilo“, Banja Luka naj realizirimo soske sar so si phendino naj sas shaipen te resljaren pes. I Lista e detalno informacijencar pe vizite si sikavdi ande e Aneko ko akava reporto.

E khedime informacije trujal i komunikacija e institucijencar thaj lengere autoritencar sikavena kaj si i situacija lacheder ande e areaj pe evidentiribe thaj e informacije kote e Roma dzivdinena pe teritorija ande e BviH.E informacijesi khedipe upral e metodologija andre ko institucije ulavde pe teritorija vi musha dzuvlja.Pharo si o aksesu ande e FBiH ande e areja kote si ulavde e ingerencije mashkar e FbviH vi kantone panle e edukacijasar vi sastipasar, dzi kote o informacije pe bucharipe e Romengo ande e FBviH shaj te resljaren pes kotar e evidencija kotar e Agencija vash e bucharipe.

E badanija/organi autoritetija ki BviH, vaj o MLJPI pe inicijativa kotar e Romengo Konsilo telal e ministerengo Konsilo thaj si khetane e Romane Konsilesar ande e BiH, i Misijakotar e OSCE ande e BviH, vi varesave komune kote so dzivdinena e Roma lendine varesave aktivitetija pe vrama kotar e 2003-2004.bersh. O Rezultato kotar e adala aktivitetija si teleder numero kotar e chave so naj registririme e chave ande e bijamutne lila ande e BiH. Palik i legardi realizirimi kampanja si cereder numero kotar e manusha so agorisarde pesko problemu thaj resljarde pesko personalno dokumentora sar personalno karta, tradibasko/vozachko lil, sastipaske karte, pasoshora thaj aver.⁷⁹

Ande e RS e romane themutne majbud dzivdinena ande e thana sar (Bijeljina, Banjaluka, Prijedor, Gradiška, Doboj i dr.) thaj si bud naresime statuseske vi socijalno phuchpenencar, sar vi ko aver thana. Kotar e aspekto sar kherel i policija buchi vi o siguriteto, shaj te konstatinel pes kaj akale populacijaja naj varesave bare problemora.Kotar jekh rig akaja populacija naj rizichno grupa vash pesko trujalipe,a kotar e aver rig nashti te konstatirinel pes vi kaj naj telal o rizikososke naj len baro siguriteto. Naj budsi cera phageripaske zakonora ande komuniteta. Majbut si pe barvalipaske deliktora (choribe ande e khera) maripe vi fizicho atakora bizi varesave phare grizhi. O MUP RS crdindoj kotar e peske ingerencije thaj dikhibe pe situacija kotar e aktuelno siguripaski problematike kerdas reorganizacija pe policijke shtacije pe sas ti teritorija ki RS. Leindoj telal i sama pe manusha so ka irisaren pes palpale, ande e shov thana (Ljubija, Kozarac, Jezero, Janja, Osmaci, Kozluk) formiringja policijsko shtacije. Kerela pes lafi vash e thana kote so na dzivdinena srbora thaj irisarde palpale khere manusha.⁸⁰

Si vazhno te phenel pes kaj si kerdino mehanizmo vash e monitoring vash e implementacija pe progamora pe Akcijakere planora,„Romani Dekada,“ kote so MLJPI kherela periodične reportija. Gidijal pe paluno periodičnom reporto vash e implementaciji pe Romani Dekadaki inkluzije ki BviH kotar e 20. augusta 2013.bersh si sikavdi i sasti situacija panli e Romengere situacijasar

Populacija

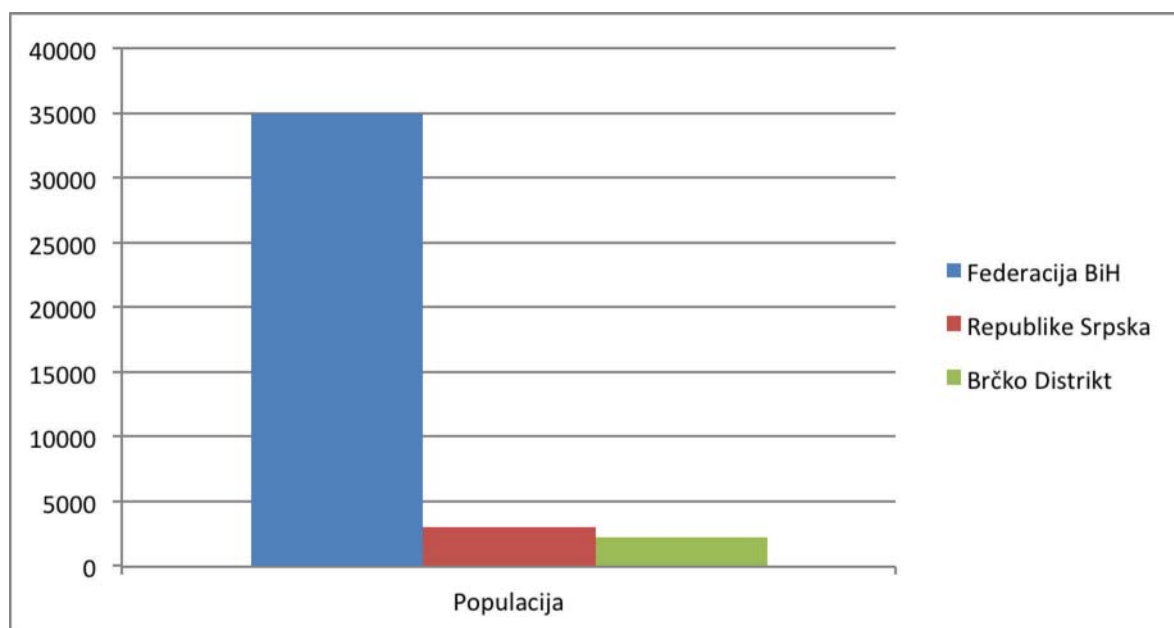
78 Khedipena kherdine e organizacijencar: „Euro Rom“ Tuzla, UR „Romano chahcipe,“ Donji Vakuf v i Centro vash e deja „Narcis“ Donji Vakuf, UG „Bahtale Roma“ Travnik, UR „Chachipasko ilo“ Zavidovići, Organizacija Terne Roma Vitez, UR „Kuprešani- Skela Romi“ Jajce, NVO „Sa E Roma“ Tuzla i „Kali Sara“ Sarajevo, UŽR „Lacheder avutnipet“ Tuzla, UG „Bahtale Roma“, UG „Nevi Romani pakiv“ Lukavac, UG „Evropako Romano drom“ Kiseljak,UG „Romski san“, UG „E Romi na djelu/ki praktika,“ Brčko Distrikt BiH, Udruženje Neve themutne vash e promocija pe edukacija „Otaharin“ Bijeljina i UŽ „Romkinja“ Bijeljina, UR „Loshaloi brijeg“ Banja Luka, UR „Neretva“ Mostar, UR „Roma thaj amala,“ Ilijaš, UR „Sarajevsko Roma“ Sarajevo

79 Idem

80 7. i 8. Periodichno reporto kotar e BviH sar si kerdini i Konvencija CERD-u- 2008.bersh godine

Katar e 17 nacionalno minoritetija e Roma si majbaro minotiteto ande BIH. O majpaluno manushengo gendipe ande BIH sasa ko 1991 bersh thaj numa trujal 8.000 manusha phende pes kaj si Roma. Sa e raportur katar o tereno sikavenas kaj ande BIH isi bareder numero Roma, leindoj ani godzi kaj e Roma si majbaro nacionalno minoriteto ando them,⁸¹ o Ministeriumo vash manushikane hakaja/chachipena/ thaj nashle manusha ande BIH, astardas proceso vash Romengo evidentiribe thaj olengere trubujimata ande 2010 bersh, thaj kodola informacija sasa khedime ande jekh data baza informacijendar. Kodo evidentiribasko proceso achilo phutardo vash sako jekh familija so irandas pes palpale thaj vi kodole Romenge so hasarde i shansa te evidentirinen pes dzikote dzalas o proceso. E CSR pe lokalno nivelo khetane e Romencar kerde e evdientiribaskere procese. Specijalno sama lijas pes vash e personalno informacijengo protektiribe, sar so phenel o Zakono vash personalno informacijengo protektiribe. Sa ko sa, evidentirime si trujal 17.000 Roma, thaj te lijas pe sama vi vash kodola so naj evidentirime sostar naj sas khere, shaj te phenel pes kaj ande BIH isi mashkar 30 dzi pe 40.000 Roma.⁸²

E informacije so i institucija ombudsmaneski lijas katar e romane organizacijendar so kerde rodie jenen kaj ande BIH teritorija dziven trujal 50.000 Roma, odolendar ande FBiH dziven trujal 35 000 Roma⁸³, ande RS buteder katar 3000, thaj ande Brcko Distikto BiH mashkar 2.000-2.500 Roma. Pe kodola informacije trubuj te dikhel pes integralno khetane javere informacijencar, sostar e informacijen saven lijas i institucija ombudsman, ne lena e informacijen vash e Roma save fziven ki teritorija katar e Sarajevako kantono sostar dzikote kerelas pes kodo reorto e organizacije na bichalde peskere informacije. Pali javera informacije majbut phenela pes vash e Romengo numero ande teritorija si trujal 65.000-70.000, numa pali o genibe e manushengo so kerdas pes ka dikhel pes kobor Roma dziven ande teritorija ki BiH.

Dijagram 1. Informacije vash e Romengi poulacija ande FBiH, RS thaj Brchko Distrikto pali e informacije so dije e Romengere organizacije ande BiH.

E informacije dende katar e romane organizacije phenen kaj majbaro numero Romendar save dziven ande FBiH si ano Tuzlako kantono thaj si mashkar 15.000 thaj 17.000 Roma, olendar mashkakar 6.000 dzi ko 6.500 ande komuna Tuzla, ki komuna Općini Zhivinice 3.500, komuna Lukavac trujal 2.540, komuna Srebrenik 112, komuna Chelich 110, thaj ande komuna Kalesija kote so dziven 15 familije, pashe 60 Roma.

81 Ministeriumo vash manushikane hakaja thaj hasarde manusha ande BiH, Reporto vash imlementiribe e Dekadako vash Romengi inkluzija ande BiH, azhuririme ko 20.08.2013 bersh

82 Idem

83 Ko akava numero trubuj te den pes vi e Romengo numero so dziven ki teritorija katar Sarajevako kantono

Dzaindoj pali e informacije vash e teritorija ko Sarajevako kantono, FBiH dziven pashe 7.000 familije Roma, thaj olendar majbaro numero ki teritorija katar e komuna Novi grad Sarajevo, kote so dzivena pashe 1.200 dzi ko 1.500 romane familije. Ki komuna Iljash thaj Vogoshcha dziven pashe 80 romane familije 300 manushencar.

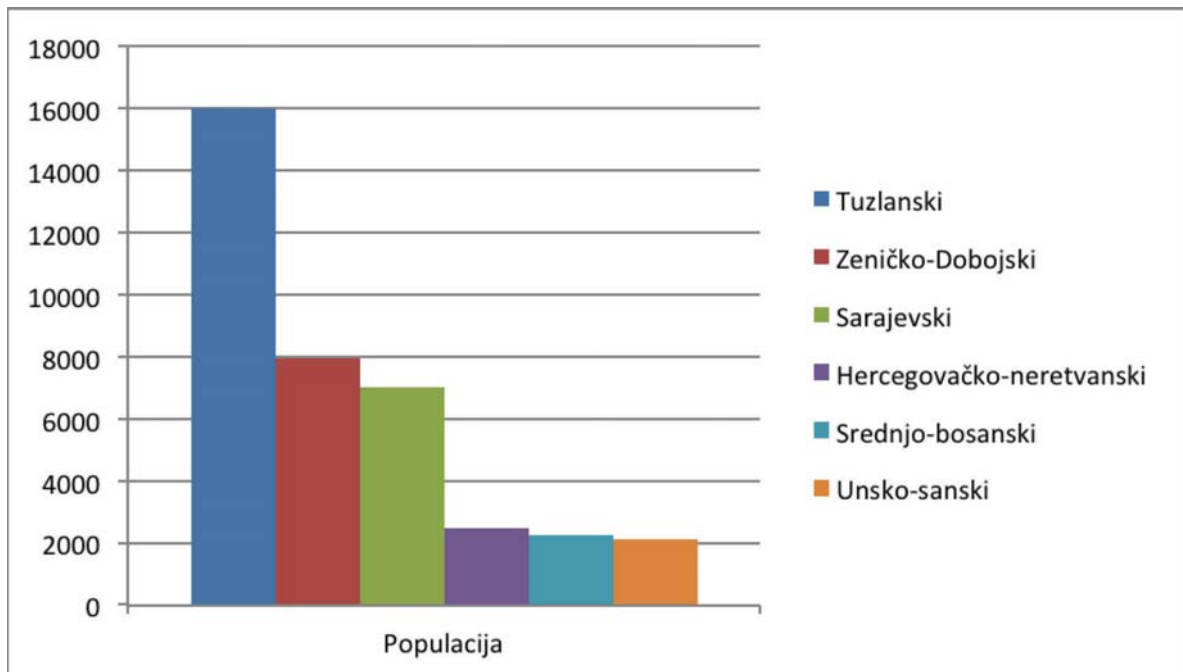
Ki teritorija katar e Zeinica-Dobojesko kantono dziven mashkar 7.700 thaj 8.200 Roma, kolendar ande komuna Zenica 2.000-2.500, komuna Zavidovici pashe 700, komuna Kakanj 298 familije pashe ko manushencar.

E informacije khedime katar e Romengere organizacije ki teritorija katar e Mashkaruno-bosnako kantono, pe kodo than dziven mashkar 2.000 thaj 2.500 Roma. Majbaro numero Romengo dzivdinela ande teritorija kotar e komuna Donji Vakuf kote so trajin 178 familije pengere 500-550 manushencar. Ande komuna Travnik dziven 120 familije pengere 450 manushencar, komuna Jajce kote isi 58 familije pengere 240 manushencar, komuna Vitez kote so dziven 152 familije pengere 550 manushencar, komuna Kiseljak kote so dziven 400 Roma , thaj ande komuna Bugojno pashe 140 Roma.

Ande Unsko-Sansko kantono dziven mashkar 2.000 thaj 2.200 Roma, olendar ande komuna Bihach dziven trujal 700 Roma.

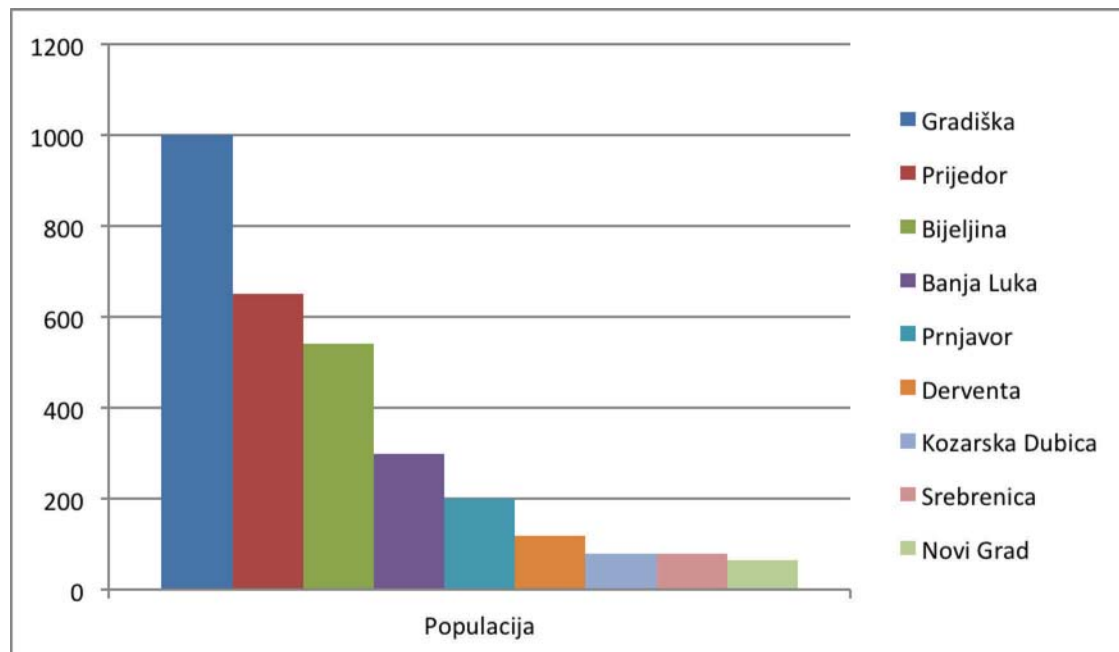
Ki teritorija katar e Hercegovinako-neretvako kantono dziven mashkar 2.200 thaj 2.700 Roma, olendar ande komuna Mostar dziven pashe 250 Roma, ki komuna Konjic dziven 143 familije pengere 450 manushencar thaj ande komuna Chapljina dziven pashe 40 Roma.

E informacije khedime katar e romane organizacije ande Brchko distrikto BiH sikaven kaj pe kodi teritorija dziven mashkar 2.000 thaj 2.500 Roma.

Dijagram 2. Pashutne informacije vash e Romengeri populacija savi dzivel ande FBiH dzaindoj pali e Kantonija so dije e romane organizacije ande FBiH (kate naj informacije vash e Posavako, Bosansko-podrinjsko, Zapadnohercegovako thaj Kantono 10)

Dzaindoj pali e informacije lendine katar e romane organizacije ki teritorija katar e RS, pe kodo teritorijako entiteto dziven mashkar 3.000 dzi pe 11.000,⁸⁴ kolendar ande komuna Banja Luka dziven 55 familije pengere 300 manushencar. Komuna Derventa pashe 120 Roma, komuna Bijeljina kote so dziven 117 familije pengere 541 Romencar, komuna Kozarska Dubica pashe 80 Roma, komuna Prnjavor kote so trajin 50 familije pengere 200 Romencar, komuna Prijedor pashe 650 Roma, komuna Novi Grad dziven pashe 65 Roma, ki komuna Gradishka kote so dziven 240 familije pashe 1.000 Romencar thaj ande komuna Srebrenica kote trajin pashe 80 Roma.

Dijagram 3. Tele-upre informacije vash e Romengo numero ande RS pali e komune so dije sar informacija e romane organizacije ande RS

Pali e informacije so isi, ande BiH si 84 registririme organizacije save so khedena e manushen kotar o romano minoriteto, kolendar 64 organizacije si ande FBiH, 18 ande RS, thaj 2 organizacije ande teritorija katar e Brchko distrikto ande BiH.⁸⁵ Ande FBiH katar e totalno numero organizacijendar, aktivne si 25, rnjarde kapacitetosar keren buti pashe 10 dzi pe 15 organizacije, dzikote 25 organizacije najaktivne lungeder vrama. Ande RS kotar sasto numero organizacijendar, 11 si khedime ande Unija Romengi ande RS, dzikote 7 kheren buchi korkore. Ande Brchko distrikto BiH jekh organizacija si aktivnochi, dzikote o dujto kerel buti finansijakere thaj kadareskere harnjarde kapacitetosar.

O rodipe so e ombudsmaneskiri institucija kerdas ande tereno pashe phanglo e romane organizacijencar, sikavel kaj an kodola organizacije isi baro nivelo kotar informiribe na numa vash e phuchipena so si phangle e Romencar, numa vi vash e phuchipena phangle olengere aktivistetoncar. E khedime informacije sikaven kaj e **organizacije majbut keren aktivitetura pe komunako nivelo** thaj isi olen sa e informacije so si importantno vash olengere manusha, so kotar javer rig kerel olen te oven zuralo faktoro ande lacharipe e romane populacijakiri situacijasar.

⁸⁴ Kodi informacija si lendi kotar e organizacija "Veseli Brijeg" dzaindoj kaj ande komune katar e RS naj olen romane organizacije save so trubujas te oven phuchline vash kodo rodipe. Pali e informacije save so i institucija ombudsmano khedijas ande komuna Doboj kote so trajin pashe 400 Roma, numa nashti sas te idinetificirinel pes romani organizacija savi ka ovel konsultirimi vash kodola informacije.

⁸⁵ MLJPI ki kooperacija e Misijasar OSCE ande BiH, e konsultantonge katar e BEST PRACTICES for ROMA INTAGRATION in the Western Balkans thaj e Regionalno koordinatorengenge vash e Roma, kerdas jekhutni lista katar e registririme romane organizacije ande BiH. I lista si kerdini ko 2013 bersh thaj isi ola phutardo karaktero thaj ande late si vi i majnevi organizacija savi kerdas registracija ando majo 2013 bersh. Dzikote dzalas o rdoipe so kerdas e Ombudsmaneski i nstitucija, dikhlas kaj ande angluni lista katar e registririme organizacije ande BiH kerdini katar e MLJPI naj panc (5) registririme organizacijave save si akak pe lista thaj save so keren buti, thaj von si: „Ramano Ilo-Romsko srce“ Banja Luka, „Kuprešani- Skela“ Jajce, „Đurđevdan“ Kiseljak, „Ilo“ Bugojno i „Romkinja“, Bijeljina.

E organizacijen so sasa hemime an kodo rodipe, isi ulavdo gindipe vash e lokalno gavrnura thaj olengiri relacija vash e organiziribe an pengere teritorije. Bibahtake, vi majdur si gasavo gindipe kaj e organizacije astardine e rodipasar ***gindisaren kaj e lokalno gavrnongi relacija mamuj e organizacije naj lacho thaj gindisaren kaj kodi relacija shaj te ovel lacheder***. Sar te si, trubuj vi te phenel pes kaj vi ande teritorije isi javereder gindipe, thaj dzaindoj pali e bareder numero organizacijendar ande Tuzlakoro kantono akija relacija si bilachi, kadj najdoborom lacho ande komune Srebrenik, Kalesija thaj Lukavac kote so akala relacije dikhena pes sar lache.

E organizacije katar e Zenicako-dobojesko kantono, phenen kaj e relacije e lokalno gavrnongar si lache thaj pe varesave thajna vi but lache sar so si ande Visoko thaj Zenicu kote so phenela pes kaj akala relacije si but lache. Vash e Zenicu trubuj te phenel pes kaj e duj organizacije so sasa ande kodo rodipe isi olen javereder gindipe vash e relacija e lokalno gavrnongar. Jekh organizacijendar phenelas kaj kodola relacije si lache, thaj e javer organizacija so phenelas kaj kodola relacije naj lache.

Ano mashkarbosnako kantono e organizacejngere gindipena vash kodo si ulavde. Thaj phenela pes kaj ande komune Vitez thaj Donji Vakuf, olengerei relacija e lokalno gavrnongar si lache, thaj vash e komuna Kiseljak phenel pes kaj si but lachi, thaj javere rigatar ande komune Jajce bilache thaj ande komuna Bugojno shaj te ovel lacheder.

E organizacijen katar e Sarajevako kantono isi ulavdo gindipe vash e relacije e lokalno gavrnongar. Thaj pali akala organizacije e relacije ande Sarajevo si bilacho, dzikote ande komune Ilijash thaj Vogoshcha lache.

Ki teritorija katar e Hercegovako-neretvansko kantono isi gindipe kaj e relacije e loklano gavrnongo naj doborom lacho, numa kaj ande Mostar akala relacije dikhena pes sar but lache.

Ande Unsko-sansko kantonu, pe teritorija katar e komuna Bihach akala relacije dikhena pes sar bilache, thaj ande Brčko distrikto katar e BiH si gindipe kaj akala relacije naj pe kodo nivelu so trubuj.

O gindipe katar e Romane organizacije ande RS vash e relacije e lokalno gavrnongar e romane organizacijencar si bilacho thaj na chaljarel o nivelu so trubuj, thaj numa ande komune Gradishka thaj Novi Grad kadala relacije dikhena pes sar lache thaj but lache.

E organizacije dzikote dzalas o rodipe sasa but kritichne korkori peske, specijalno vash e phuchipena phangli e kooperacijasar mashkar e romane organizacije ande teritorije kotar e komune/kantonija, numa vi vash e relacija so isi olen e organizacijencar ki teritorija katar e BiH, vakeridnoj kaj kodi relacija naj lachi thaj shaj te ovel but lacheder. Sar te si, nekobor organizacije katar e Zenicako-dobojesko thaj e Mashkaruno-bosnako kantono, akala relacija dikhena sar lachi, but lachi thaj sostar na vi majlachi. Numa, majbaro numero kotar e organizacije gindinen kaj kodi akanutni kooperacija shaj te kerel pes lacheder.

3.2. E KHERENGO PHUCHIPE

3.2.1. E gavrnoskiri perspektiva

Akcijako plano vash e kherengo phuchipe vash e Roma si kerdino ande juli 2008 bersh thaj ande 2012 bersh astardas i revizija pe kodo Akcijako plano cilosar te kerel pes lacheder planiripe pe aktivitetija, budzato thaj keribe lacheder indikatora,, te shaj te kerel pes lokheder dikhipel upral e rezultatura. O MLJPI thaj Ministerongo Komiteto ande BiH ande decizija sako bersh te planirinen ande themesko budzeto 1.500.000,00 EUR vash e Romengere problemongo pharuvupe. Upral gasavo planirimo budzeto o MLJPI sako bersh akharel vash apliciribe vash projektura pe kherengo phuchibe e Romengo thaj e vrama vash apliciribe si jekh chon/jekh masek. I Komisija vash kodola projektura kerela kontrola upral sa e romane lokacije dzaindoj pali e projektura thaj bazirime upral e prioritetija ande ano tereno, anela pes decizija save projektura ka oven finansirime katar kadala budzeteskere love. Hakaj te den pengere aplikacije thaj projektura sasa e komunen foron, kantonen, entiteton, kherutne thaj avrunen gavrnongere thaj bigavrnongere organizacijen thaj e donatoren, ki kooperacija e komunasar pe kaski teritorija ka kerel pes

o projekti. Sa e projektija si bazirime upral kofinansiribe katar e implementatora kolesar so e love kotar o budzeto ovena bareder.⁸⁶

Pe jekh vrama kerdine si vi e kriterije save so dena prioriteto pe keren pes khera vash e Roma, keribe rekonstrukcija thaj lacharipe e infrastrukturako thaj e dzivdipaskere kondicijengo. Kodola kriteriumija lan vi kodo:

- Kodola love te den pes vash e majchorole romane familije save so pengo chorolipe ka sikaven dokumentoncar, vash e Roma saven so naj varesavo kher, te dija i komuna lokacija (sar so sasa ande Zenici);
- Khetanutno finansiribe si but importantno kana anel pes decizija;
- Sama si lendi upral kodo kobor khereora keren pes e projektosar thaj sode love ka dzan vash jekh kher;
- Musaj te avel vi sasti infrastrukturapriklujucci na infrastrukturu su obavezujuci;
- Romengere reprezentantura si ande Komisija savi so anel i decizija.⁸⁷

E MLJPI isi informacije vash e rezultatija vash kodola kherengere projektura dzi pe januaro 2013 bersh, dzi pe savo dives ***khetanes kotar e budzetoskere love, donatorengere love thaj kotar e love vash khetanutno sufinansiribe vash e khera si 12.085.405,71 KM***, leindoj kate vi e loven kotar 2012 bersh. Kadala love si dendine vash projektongo realiziribe ande 55 komune/lokacije, kote si kerdine 162 khera thaj adzikerela pes panda 10 kherengo vazdipe ano Kakanj. Rekonstruirime/sanirime si 198 khera thaj adzikerena pes vi panda 2 rekonstrukcije ande Tuzla save so na khuvde andre ande kodo numero.⁸⁸ Lache egzemplija kotar e lachi praktika pe kodole phuchibasko pharuvi, vaj socialno khera si ande Zenica, Bihach, Mostar, Teslich thaj javera. E komune dije lokacije vash e Roma so si bikheresko thaj e khera si kerdine kotar e planirime budzetoskere love.

Pe kodo momento trubuj te phenas vi vash kodo so BiH, dzaindoj pali e rekomandacije kotar o UN Komiteto vash e manushikane hakaja informirindas e UN Komiteto vash e relokacija e romane mahalako Butmir savo si teli komuna Ilidza. Vash kodi vrama, sasa konstantirimo kaj, pe vrama katar o januaro 2008 thaj februaru 2009 bersh, vash 33 romane familije sasa kerdine ohto (8) kherengere blokijisa pe panch (5) komune ande kantono Sarajevo.⁸⁹ O projekto si kerdino ki kooperacija mashkar e Gaverno kotar o Kantono Sarajevo (sa ko sa 450.000,00 KM) thaj e Svedosko Gavernosko - SIDA projekto save so dije love 1.415.200,00 KM. Lacho Romengo transfero sasa kerdino ko 3-to juno 2009-to bersh. Vi kodo so e Romengo dzibe pe neve kerdine khera dzalas laches, pali varesavi vrama o Ministeriumo vash khera katar o Kantono Sarajevo, areslas informacija kaj avilas pes dzi pe devastiribe ande komuna Ilijash. Kana dikhle pes e faktija e gavernura avile dzi pe kodo kaj ohto khera ande komuna Ilijash si bizo manusha, achile bizo kher shov. Pal kodo, pali e kanunoski procedura, duje manushencar sasa chinavdo o kontrakto vash lejbe khera. Dzanindoj kaj e khera si teli i komuna, kodola khera sasa dendine kodole Romenge so dziven ande komuna Ilijas thaj saven naj khera.

O MLJPI delas aplikacije vash e love kotar e ***IPA love thaj pe 2012 bersh lije 5 milionija EUR***, save so ka realizuin pes pe duj faze thaj 80% katar e love direktno ka den pes vash e khera e Romenge. Pe jekh vrama, teli e IPA fondija – katar o azhutipe vash e BiH pe 2011 bersh, si sigurime love kotar 2,5 mil EUR vash e projekto so si vash socio-ekonomini inkluzija e Romengi vash 150 familije pe 14 komune ande BiH kodolesar so ka den pes khera thaj socio-ekonomikano azhutipe katar e lokalne gavernura thaj e komune

86 O Minisdteriumi vash manushikane hakaja thaj hasarde manusha BiH, Reporto vash implementiribe e Dekadako pe Romengi Inkluzija ande BiH, azhuririme pe 20.08.2013 bersh

87 Kana o projekto ka del pes, i Komisija kerdini katar e manusha katar e komuna, Centro vash socialno buchi, implementiribasko partnero (te naj kodo i komuna), thaj Romengo reprezentanto, kerena decizija vash e majchorole Roma thaj e reprezentantura katar o Ministeriumi numa dikhne o proceslo alusaribasko.

88 Kodo si bizi informacije vash 2012 bersh

89 Duj kherengere blokija shove kherencar ki teritorija kotar e komuna Ilidza, duj kherengere blokija ohto kerencar ande teritorija kotar e komuna Ilijash, jekh kherengo bloko shtare kherencar ande sarejevaki komuna Novi Grad, duj kherengere blokija ohto kherencar ande Vogoshcha thaj duj kherengere blokijija ande komuna Hadzichi.

thaj an kodo lil teleder shaj te dikhen so kerdijas pes ande komune. Pe jekh vrama katar e Europaki Unija si sigurime love vash implementiribe e projektosko: „Sistemo vash socijalne khera (SHS) – Buhljaripe katar e integralno modelo ande teorija thaj praktika“. Kadale projektosko implementiribe astardas pe 2-to juli 2013 bersh, thaj kodole projektosar sasa gindo te den pes 62-je familijenge thaj socijalno dukhavdine familijenge, leindoj kate vi e manushen so isi olen invaliditeto, (leindoj kate vi e Romen), familijen kasko dad mulas ano maripe, dajen bizo rom, familijen so isi olen tikne chavoren bizi vareko te lel sama vash lende, civilno zhertvon kotar o maripe, familijen so dziven ande kolektivno centrura, jekhe vramake thaj improvizirime objektija, manushenge kotar 5 komune: *Prozor-Rama, Jablanica, Tuzla, Bijeljina, Stari Grad Sarajevo thaj ande Brčko distrikto, sar vi te angljaren pes e modelija vash socijalno khera, leindoj ani godzi e lache praktiken ande BiH thaj o regiono leindoj khetane sa e nivelura kotar e gavernura, cilosar te anen pes kanuneskere regulative save so ka dzan khetane e EU standardura.*⁹⁰

IMPLEMENTACIJAKE KOMUNE	NUMERO FAMILIJENGO
Tuzla	13
Lukavac-Poljice	16
Gračanica	12
Novi Grad, Sarajevo	8
Centar –Sarajevo	7
Novo Sarajevo	5
Zenica	16
Bihać	10
Bosanska Krupa	15
Gornji Vakuf-Uskoplje	6
Čapljina	5
Bijeljina	12
Vukosavlje	12
Zvornik	13
SA	150

Tabela: *Komune lendine ande realiziripe katar e IPA fondija vash 2011 bersh godinu – Dejbe dumo vash e socio-ekonomikano integriripe vash e romani populacija*

3.2.2. Khetanipaski perspektiva

E romengere organizacije denas palpale pe jekh phuchimasko lil thaj dena sas informacije vash e kherengoro numero kote so dziven e Roma, numa kadala informacije nashti te sumirinen pes sostar varesave organizacijenge naj sas prenzarde gasave informacije. Numa, sar te si, fakti si kaj varesave Roma dzivdinena kolektivno centrura sar so si i Shpionica⁹¹ ja palem agjaa vakerdo „Romano kher,, ande Banjaluka kote so isi efta beshipaske than kote so trajin e Roma, thaj e javera Roma dziven ande khera ando foro.

⁹⁰ Ministeriumo vash manushikane hakaja thaj hasarde manusha BiH, Reporto vash e Dekada pe Inklizija e Romengi ande BiH, azhuririme pe 20.08.2013 bersh

⁹¹ 20-25 Roma dziven ande kolektivno centro

Gasavi si i situacija vi vash e informacija pe numero e legalizirime kherengo ande komune kote so e romane organizacije egzistuin. Varesave organizacijen isi egzaktno informacija vash o numero katar e legalizirime khera kote so dziven e Roma, dzikote javer organizacijen naj gasavi informacija.⁹² E informacije sikavena kaj sa e khera kote so trajin e Roma si legalizirime ano Mostar, Konjic, Bugojno, Gradishka, Novi Grad, dzikote ki teritorija katar o foro Sarajevo gasavo numero naj prendzardo. E reprezentantura katar e Romengere organizacije e relacije e lokalno gavernongo vash kodo phuchipe e kherengo, varekate si lacho, varekate naj lacho, thaj pe varesave komune si but bilacho.⁹³ Pe jeh vrama vash varesave komune phenen kaj si relativno lacho, vaj si gasavo sar so si e shajipena.⁹⁴

E fundavne problemon e romane organizacije dikhen pe bilacho implementiribe katar e Akcijako plano, pal kodo pe nanipe finansije, komplicirime thaj lunge procedure, bilachi kooperacija mashkar e romane organizacije, e romane familijengo migriripe, nanipe phuv vash vazdipe khera, bipharuvde relacije vash kodo kaski si e phuv, nashtipe te legalizirinen pes e khera so si vazdime, nanipe finansije e komunakere organija te khuven ande realizacije e projektongo pe kantonalno nivelo, e lokalne manushengo crdipe pe rig, nanipe higijenakere thaj tehnikane kondicije pe save dziven e Roma, thaj nanipe lachi voja katar e lokalno organongo legaripe. Specijalno si vakerdo kaj naj zurali thaj lachi realizacija e projektongo vash e khera e Romenge, bilachipe kerdino kotar e organija thaj nanipe transparencija kana realizuin pes kadala projektura. Ande Brchko Distrikto BiH si achavdi i realizacija pe vazdipe efta (7) kherengo thaj renoviribe deshe (10) kherengo vash e Roma thaj vash kodo so e lokalne manusha na kerenas kooperacija.

Sar te si pe nakhli vrama si kerdijne nekobor aktivitetija cilosar te lacharen pes e dzivdipaskere kondicije vash e Roma. Adzare, ande Zenica kerdine si bish thaj ohto (28) khera ande lokaliteto Brist thaj shov (6) khera ande lokaliteto Dolacha. An kodo lokaliteto si legalizirimo vi kotor katar e khera sar rezultati katar e lachi kerdini kooperacija e lokalne gavernoncar. Najisarindoj vash gasavi kerdini kooperacija ande Donji Vakuf legalizirime si buteder katar e shel (100) objektija, thaj ande komuna Vitez buteder sar 70% objektija kote so dziven manusha katar romano nacionalno minoriteto.

Ande Kozarska Dubica si realizirimo projekto vash khera thaj shov romane familijenge (6) arakhals pes uchalin upral e shere, javera shov familije aplicirinde vash vazdipe khera (6) ande Novi Grad thaj Gradashac si legalizirime sa e khera kote so trajin/dziven Roma, thaj pali e organizacijengo dikhippe ande Bjeljina kerdine si phudre majangle ande realiziribe e Akcijakere planesko vash khera pe Roma.

Bibahtake, isi vi gasave komune kote sa kerdijas pes varesavo progreso ande kodo proceso vash e khera pe Roma, thaj numa bish (20) khera si kerdine, kodo si kodolestar so e organizacijen naj lachi kooperacija thaj haljovipe e lokalno gavernoncar.

Kana vorbisaras vash e khera ande Brchko Distrikto BiH, pozitivno si kodo so andas pes decizija vash bilovengo dejbe phuv vash e Roma save si domicilna, numa o problemo sikavdas pes kana si achavdi realizacija pe 4-re bershengere projekto vash vazdipe khera sostar e lokalne manusha na sine chale.

92 Pali e informacije lendine katar e romane organizacije pe teritorija kotar e Komuna Zhivinice legalizirime si trujal 50 objektija, ande Lukavica 6, Kiseljak 40, Kalesija 60, Visoko 100, Zenic trujal 35, Breza 4, 100 ande Donji Vakuf, po 20 ande Kozarska Dubica thaj Derventa, 14 ano Prnjavor. Ano Vitez si legalizirime pashe 70%, Brchko Distrikto BiH 50% thaj ano Prijedor pashe 60% objektija. Ano Bihach 85 khera si legalizirime, dzikote vash legalizirime khera, gasave informacije nane prendzarde ande teritorije katar e komune Chelichi thaj Tuzla.

93 Bilache thaj but bilache: Zhivinice, Chelich, Lukavac, Kalesija, Dzurdzevich, Zavidovichi, Sarajevo, Konjic, Banjaluka; trubuj panda: Kakanj thaj Breza; odoborom kobor so shaj: Tuzla, Kiseljak, Srebrenik, Zhivinice, Vitez; naj pe nivelo so chalarel: Chapljina, Derventa, Prijedor, Gradishka, Novi Grad; na chaljarela: Brchko Distrikt BiH

94 Relativno lache thaj lache: Visoko, Zenica, Kakanj, Bugojno, Mostar, Travnik, Jajce, Vitez, Ilijash, Vogoshcha, Bihach, Bijeljina, Donji Vakuf; but lacho: Kozarska Dubica; ko nivelo savo so si lache: Prnjavor, Bijeljina

3.3. BUCHARIPE

3.3.1. Perspektiva katar o them

Dzaindoj pali e dikhipena so isi e theme thaj olakere institucijen i kompleksno ekonomikani situacija thaj o negativno efekto so avela katar e lumaki ekonomikani kriza, thaj nanipe edukacija thaj buchaki kvalifikacija e Romen, si kondicije save so nadena shajipe e Romenge te integririnen pes ando them, so katar javer rig, phenel kaj trubuj te keren pes varesave aktivitetija.⁹⁵

E trinebershengoro implementiribe e Akcijakere planesko vash e Romengo bucharipe, na andas kodo so adzikerelas pes. But cilura so sasa andine thaj e definirime aktiviteija na gele pali lache resursija so trubujas olenge thaj kodoleske na reseslas pes kodo so sasa planirime. Dzaindoj pali akanutne budzeteskere projekcije vash avutne trin bersha, na adzikerela pes bareder pharuvipa. Chachipe si kaj shaj te adzikerel pes numa te den pes sa ko sa 850.000.00 KM pro bersh, so lela vi an peste e love kotar o granti MLJPI (710.000.00 KM) thaj vi e love kotar e resoreshkere ministeriumija FBiH (90.000.00 KM) thaj Tuzlakere KAntonestar (50.000.00 KM).

Ande 2012 bersh katar e budzeteskere love ko nivelo katar BiH vash Romengoro bucharipe dendine si 710.000.00 KM. Kadala love si, dzaindoj pale e Memorandumija e Zavodecanr vash bucharipe, dendine vash sufinansiribe kadale manushenge so denas buchi vash e Roma. E zavodengi buchi si te sigurinen kaj ande Komisija savi so kerela decizija trubuj te oven vi reprezentantija kotar e romane organizacije, thaj o MLJPI kerdas vi konkretno aktivitetija, khetane e zavodencar te kerel khetanutno monitoriribaski grupa savi so ka dikhel sar denas pes avri e love thaj sar dzala o proceso vash arakhibe buchi. E problemura ande realiziribe e programongo vash bucharipe dzi pe kodi vrama kolencar khuvenas pes e zavodija/sluzhbe vash bucharipe, anena dzi pe nekobor kritichno momentija vash save, pe neve programija trubuj te lel pes bareder sama. Majbut si vash e:

- Harne kvalifikacijakere strukture kadalenge save si evidentirime, bibuchakere Romengo (mahskar vaver vi vash kodo so e educirime Roma na registririna pes);
- Nashtipe thaj nanipe dzanibe savo so trubuj te khamel manush korkoro te kerel bizniso thaj love vash korkoro-arakhibe buchi;
- Biznismenongo tikno interesu te den buchi e Romenge;
- Nanipe koordinacija e lokalno gavernoncar, te shaj e Romenge te kerel pes lokheder avipe dzi pe buti, kodolesar so ka del pes olenge azhutipe vash registriribe thaj ikalibe e dokumentongo;
- Nanipe lachi komunikacija thaj koordinacija kana dikhela pes i realizacija e programongo vash kodola Roma save so arakhle peske buchi (numero e Romengo save achile ande buchi vi pali e programosko agor, komunikacija e biznismenoncar so dena buchi, thaj dejbe godzi vash kodola so astarena te keren korkore pengo bizniso);

Informacija lendini kotar e Agencija vash e buchi thaj arakhibe buchi BiH, phenel kaj trujal e programija vash arakhibe buchi e Romenge kotar 2009 bersh, nakhle totalno 212 Roma, thaj pe kodo numero na khuvena adala so lije buchi pali e anonse vash buchi so sasa kerdine pe 2013 bersh, sa kmodo upral e funda e lovengi so sasa dendine pe 2012 bersh. I Agencija ande o lil vash e Institucija Ombudsman lela o termino „nakhlo“ sostar na ola **informacija kobor chaches Roma sasa involvirime ande programija vash bucharipe achile vi majdur te keren buchi pali i vrama kotar sufinansiribe kotar phutarde akhariba.**⁹⁶

⁹⁵ JU Zavodi vash bucharipe RS: Informacija vash realiziribe e Projektosko vash bucharipe pe Roma ande RS vash 2009, 2010, 2011, 2012,2013 bersh, dzaindoj pali Akcijako plano vash pharuvipe e Romengere problemongo ande bucharipe, khera thaj sastipaski protekcija, Pale, septembro 2013 bersh

⁹⁶ Lil katar e Agencija vash bucharipe BiH, 26. Septembro 2013 bersh

Pali e informacije lendine katar o JU Zavodi vash bucharipe RS realizirindoj o „Akcijako plano vash pharuvipe problemongo save dikhen e Roma ande areja katar o bucharipe, khera, thaj sastipaski grizha“ dzi akak ande RS e lovenar katar o MLJPI, thaj trujal o Zavodo vash bucharipe ande RS realizirime si trin projektija vash arakhibe buchi e manushenge kotar romano nacionaliteto, thaj save si registririme sar bibuchakere manusha ande 2009, 2011 thaj 2013 bersh. Vash kodole projektengo realiziribe o MLJPI e Zavodeske vash bucharipe RS dijas love pe totalno suma kotar 660.000,00 KM. Trujal e vakerde projektija dzi akak buchi resline 90 manusha kodolendar 60 manusha ande privatno kompanije thaj 30 manusha astarde korkore peskere biznesija. E projektija vash 2011 thaj 2013 bersh vi majdur arakhena pes ande faza kotar implementiribe thaj vi majdur nashti te dikhen pes e agorune efektija kotar kodola projektija.⁹⁷

E projekton vash arakhibe buchi pe Roma karakterizirinela varesavi kompleksno situacija ande implementiribe sostar ovela lafi vash jekh senzibilno cilno grupa, specijalno kotar aspektop so olen isi but harni thaj bilachi kvalifikacijaki struktura. Dureder, dzanela pes kaj e manusha kotar romano nacionaliteto na registririnea pes sar bibuchakere manusha, vaj na deklaririnea pes sar Roma kana dzana te evidirinen pes ande Zavodi vash bucharipe, so kotar o Zavodi vash bucharipe RS, sasa but klaro vakerdino kana kerelas pes o revidirimo Akcijako plano pe 2012 bersh.⁹⁸

Ki evidencija sar bibucharne ande ***Zavodi vash bibucharipe RS*** ko dive 31 augusto 2013 bersh, sasa ***289 Roma kolendar 189 mursha thaj 100 dzuvlja***. Majbaro numero Roma arakhena pes ki evidencija sar bibucharne ande Banjaluka (78), Doboj (83) thaj Prijedor (51).⁹⁹ Majbaro numero registririme bibucharne Roma 240 naj len varesavi kvalifikacija (NK) kolendar 159 si mursha thaj 81 dzuvlja, dzikote 33 olendar isi kvalifikacija KV.

Pali e informacije so isi e Zavode vash bucharipe RS, pe vrama ***kotar 2011 bersh - august 2013 bersh, kotar e Zavodeskiri lista vash bucharipe, sa ko sa buchi arakhle 125 Roma***, olendar buteder sar ekvash arakhlas buchi ande 2011 bersh (68) thaj adava ki teritorija kotar e Filijala Bijeljina 27, Filijala Banjaluka 17, Filijala Prijedor 15 thaj Filijala Doboj 9. Evidentirimi si varesavi stagnacija ande arakhibe buchi pe 2011 bersh, kana buchi arakhle numa 19 manusha thaj dzi ko augusto 2013 bersh buchi lije 38 Roma. Pali e kvalifikacijakiri struktura, majbut manusha arakhle buchi harne kvalifikacijasar (NK) 69, pal kodo Roma kvalifikacijasar (KV) 48, dzikote uche kvalifikacijasa (VSS) buchi arakhlas numa jekh 1 Rom, 4 mashkarune sikljovnasar (SSS).

Dzaindoj pali e informacije kotar o Zavodi vash bucharipe FBiH, kodole institucija naj evidencija vash o numero Romendar save keren buchi ande teritorija kotar FBiH, sostar naj la ingerencije te kerel thaj te legarel gasavi evidencija. Pal e ***evidencija katar o Zavodi vash bucharipe FBiH***, ko dives 1.10.2013 bersh ***sasa 2.597 manusha save so deklaririnde pes sar Roma, kolendar 1.181 si dzuvlja***.¹⁰⁰ Majbut Roma save si bibuchako arakhena pes ande teritorija kotar o Zenicako-dobojesko kantono (929), Tuzlako (647) thaj Sarajevako (481) Rom.¹⁰¹ Mashkar e bibuchakere Roma majbut Roma si bizi kvalifikacija (NKV) 2.300, kvalificirime (KV) 219, mashkarune sikljovnasar 53, uche thaj ucheder shkolasar 5.

97 Idem

98 Idem

99 Ki evidencija ande Filijala Bijeljina arakhena pes 21, Filijala Trebinja 4 thaj Filijala Istungorigesko Sarajevo 3 Roma

100 Lil kotar o Zavodi vash bucharipe FBiH katar 4 Oktobro 2013 bersh

101 Ki evidencija pe bibuchakere manusha ande Mashkarbosnako kantono arakhena pes 357 Roma, ki teritorija katar Unako-sansko kantono 100, Bosnako-podrinjako 5, Hercegovinako-neretvako 78, dzikote ande teritorija kotar Chachunerigesko-hercegovinako kantono, Posavako thaj Kantono 10, nane evidentirime bibuchakere Roma.

Planirime / realizirime projektija vash arakhibe buchi thaj korkore te arakhen peske buchi ande Federacija BiH ande vrama 2009-2013 si:

- Realizirime duj (2) programija save so ko agor rezultirinde arakibasar buchi vash 156 Roma, kalendar bucharne 68 thaj korkore arakhle peske buchi 88 Roma, vash so si dendine avri 1.069.000 KM;
- Kana dzalas realizacija katar o programo savo so ande 2013 bersh rezultirindas kodolesar so 48 Roma arakhle peske buchi;
- Dzi akak, kotar o Konsilo e ministerengo ande BiH dende si 450.000.00 KM te shaj e Roma te arakhen penge buchi ande Federacija BiH thaj adzikerela pes sigende te skrinisarel pes (nevo) Memorandumo vash haljovipe thaj implementiribe Akcijako planesko BiH te shaj te pharuven pes e Romengere problemija ko arakhibe buchi.

Pali e informacije lendine kotar o **Zavodi vash bucharipe FBiH** e love dendine avri vash o projekto te arakhel pes buch e Romenge **rezultirindas kodolesar so arakhle buchi 106 Roma, thaj korkore astarde pengi buchi 88 Roma** (bizi 2013. godine) sostar na kerdijas pes lejbe e informacijengo vash o Programo pe dejbe buchi e Romenge thaj dejbe shajipe korkore te keren penge buchi ande 2013 bersh kotar Legaripasko konsilo.

3.3.2. Perspektiva romane organizacijengi

E romane organizacije so sasa astarde kdole rodipasar **specijalno vakerde vash olengoro bichaljovipe vash bucharipe vash e Roma**, soske o procenti katar e Roma so keren buchi si but harno vi ande FBiH vi ande Brchko Distrikto BiH so tikneder kotar 1%, thaj ande RS si tikneder katar 3%. E romane organizacen naj bari baza informacijendar vash e Roma save keren buchi, kodolesar so varesave organizacijen isi informacije vash bucharipe e Romengo pe teritorije kote si vo n aktivne. Sar egzamplo e romane organizacije kotar e Tuzlako kantono isi ververeder informacije vash e Romengo bucharipe ande themeskere organija thaj publikane kompanije. Pali e informacije dzi pe save avilem 3-5 Roma keren buchi ande Ministeriumi vash andrune bucha, 5 Roma keren buchi pe varesave themeskere organija, 1 ande Sastipasko kher, , 3-5 ande komunalno kompanije, 10 keren ande „Bingo“, 10 keren buchi ande privatnikane kompanije, 11 si korkore peske biznismenija, 3 Roma keren buchi ande Cenmentara Lukavac. Kodola informacije vash e Roma so keren buchi ki teritorija katar e Tuzlako kantono si lende kotar e romane organizacije e Komunendar: Tuzla, Zhivinice thaj Chelich, dzikote pali e informacije kotar e komune Srebrenik, Zhivnice, Kalesija nane Roma so keren buchi.

Ki teritorija katar e Zenicako-dobojesko kantono ande Komuna Zenica buchi keren 2-3 Roma ande themeskere organija, dzikote e javera majbut keren buchi ande privatnikane kompanije.¹⁰²

Ande Mashkarunebosnako kantono kantono ande themeskere organija keren buteder Roma buchi. Gjalte ande themeskere organija ande Vitez keren buchi shtar (4) Roma¹⁰³, ano Travnik thaj Bugojnu po jekh (1), ano Donji Vakuf duj. Ki teritorija kotar e Mashkarunobosnako kantona isi numero Roma save so keren buchi ande privatnikane kompanije.¹⁰⁴ Numa ande Komuna Jajce naj ande themeskere organija, thaj naj ande privatnikane kompanije.

Pali e informacije ki teritorija katar e Sarajevako kantono nane Roma save keren buchi ande themeskere organija thaj numa shov olendar (6) keren buchi ande privatnikane kompanije.

102 Ki teritorija katar e Komuna Visoko isi 30 bucharne Roma ande privatnikane kompanije thaj 5 si korkorutne biznismenija, ki Komuna Kakanj sa ko sa totalno keren buchi mashkar 10 - 22 Roma – javereder informacije si lendine kotar duj organizacije,, ki Komuna Zenica 10 Roma keren buchi ande privatnikane kompanije, ki Komuna Zavidovichi 1 Rom kerel buchi ande organija e themeskere thaj 1 kerel buchi ande Kher e jagako, thaj ande Breza buchi keren 6 Roma

103 Vash o Vitez kotar e javer organizacija lijem informacija kaj ande organija keren buchi desh 10 Roma

104 Ano Vitez je 10 - 15 bucharne Roma keren ande privatnikane kompanije kalendar 7 ande Vitkomu, 2 -10 si biznismenija – javereder informacije si lendine kotar javera organizacije, ande Bugojno jekh Rom kerel ande privatno kompanija

Ki teritorija katar e Hercegovinako-neretako kantono, pali e informacije lendine katar e organizacije ando Mostar thaj Konjic keren puchi po trin (3) Roma ande themeskere organija, dzikote ande Chapljina nane Roma save keren buchi ande themeskere organija. Ande privatnikane kompanije pe kodole kantoneski teritorija keren buchi shov (6) Roma, jekh ande Mostarthaj panch (5) ande Chapljina.

Ande Unako-sansko kantono ande themeskere organija kerel buchi jekh (1) Rom thaj panch (5) ande privatnikane kompanije.

Ano Brckosko Distrikto BiH trin (3) Roma keren buchi ande themeskere organija, jekh (1) ande komunalno kompanija, nekobor si biznismenija thaj trujal bish 20 keren ande privatnikane kompanije.

Ande themeski uprava ande RS e Roma keren buchi numa ande teritorija kotar e Komuna Gradishka, kodolesar so nekobor Roma keren buchi ande publikane kompanije. Thaj gjalte trin (3) Roma keren buchi ande publikani komunalno kompanija Prijedor thaj jekh (1) Romni ande Sastipasko kher ande Prijedor.¹⁰⁵ Ande privatnikane kompanije is nekobor Roma so keren buchi thaj von si ande teritorija katar e Kozarske Dubice trin (3) Roma, Banjaluka duj (2), Prijedor jekh (1), thaj ande Prnjavorovski teritorija keren buchi trini (3) Romane dzuvlja. Pe jekh vrama ande Kozarske Dubice, Derventa thaji Prnjavor si registririme po jekh (1) biznismeno, ande Banjaluka duj (2) thaj ano Prijedor panch pet (5).

E reprezentantura kotar **Romane organizacije e organongere relacije kotar lokalno nivelo thaj kotar e javera ekonomikane subjektija vash Romengo bucharipe** dikhen sar bilacho thaj naj motivacija vash privatnikano bizniso. Pe jekh vrama e organizacijen isi javereder gindipe vash e relacija e manushengi so dena buchi si mamuj e Roma, thaj gasavo gindipe varesave organizacijendar si but lacho thaj kotar javer but bilacho.

Sar fundavne problemija ande Romengo bucharipe e organizacije penenkaj si: nanipe konkurentnost ande buchako marketi/pazari sostar si bizi edukacija, tikno angazhiribe katar e Roma, bieduciribe, kodola so dena buchi naj len pakhiv vash e Roma, nepotizmo, nanipe motivacija vash privatnikane biznisija, sar vi but stereotipija.

Sar te si, **varesave egzemplura kotar o tereno sikavenaa varesavo pharuvipe ando them vash e Romengo bucharipe**. Thaj ande Vitez keren buchi 14 manusha kotar e romano nacionalno minoriteto kolendar 7 ande publikane komunalno kompanije, 1 ande komuna Vitez, 1 ande MUP, 4 pe privatnikane manusha thaj 2 keren korkore pengo bizniso. Ande Zenica 2 manusha kotar e romano nacionalno minoriteto kren buchi ande themeskere organija thaj 10 ande privatnikano sektoro. Ano Prijedor 4 manusha kotar romano nacionalno minoriteto kren buchi ande themeskere organija, 3 ande publikane kompanije thaj Romani dzuvli ande Sastipasko kher.

Bibahtake, isi vi gasave lokalno khetanipa kote so na kerde but vashe Romengoro bucharipe, sar so si e komune: Srebrenica, Bijeljina, Zavidovichi, Jajce, Travnik, Novi grad thaj Derventa, kote so naj nijekh bucharno manush kotar romano nacionalno minoriteto.

3.4. EDUKACIJA

3.4.1. Perspektiva e institucijengi

Sar so phenel o MLJPI ande Reporto vash Implementiribe e Dekadako vash Romengi Inkluzija ande BiH kotar 20.08.2013 bersh **klejakere barijere save so harnjarena e shanse thaj avipe dzi pe kvalitetno edukacija vash e Roma si o baro chorolipe, pharuvipe than dzivdipasko, e dada thaj e daja na hacharen soske si i edukacija lachi olengere chavenge, thaj nanipe finansije so dena pes kotar e themeskoro nivelo** te realizirinen pes sa e aktivitetija save si planirime Akcijakere planesar vash Romengi edukacija. Dureder, **pe themesko nivelo ande 2012 bersh sar vi ande 2013 na dije pes nisave finansije** vash suport vaj realiziribe

¹⁰⁵ Vakerdo si numa ofakti so dzi ko oktobro 2013 bersh sasa panch koordinators sokrenas buchi ande Ministeriumo vash manushikane hakaja thaj hasarde manusha BiH.

pe nijekh aktivitetu kotar e Revidirime akcijakere planesar BiH vash e edukacijakere trubujimata. Numa, e ministeriumija vash edukacija dena varesave budzetoskere love, numa kodo naj but thaj te len pes sa e romane chavore edukacijakere procesosar.

Ande juli 2010 bersh Ministerengo Komiteto lendijas e Revidirime Akcijakere plane BiH vash e Romengere edukacijakere trubujimata (RAP) save so isi cilura thaj aktivitetura save trubuj te keren p[es ki teritorija kotar o sasto them. Ande BiH isi 12 ministeriumija vash edukacija thaj Departamento ande Brchko distrikto save so na kerenas separatno planija thaj programija vash dejbe dumo pe Romengiri edukacija, thaj von numa fokusirinde pes pe implementiribe e RAP-esko. E RAP-esko rezultati si ***kaj ande 2011 bersh avila pes dzi pe bareder numero romane chavendar ande shkole thaj pe ucheder edukacija.*** Evidento si vi ***tikneder numero chavendar save so ikljona kotar e fundavni thaj mashkaruni sikljovni.***¹⁰⁶

Ko 2012 bersh formirimo si Grupa vash e Roma ande Ministerengo Komiteto BiH kaskere duj manusha lena than ande timoskoro monitoring. Numa, vi vash kodole timeskiro butikeribe, khonik na dijas suportu vaj love budzetostar kotar o them thaj ni kotar edonatorija. Kana astardas 2012 bersh p MLJPI ki kooperacija relevantno themeskere, entiteteskere thaj kantonalno ministeriumija thaj institucijencar kotar e socijalno protektiribe, sastipe, edukacija, policija, krisaripe, komunikacije thaj nagoverneskoro sektoro, agodrine e aktivitetija vash keribe Metodologija sar te kheden pes informacije thaj te kerel pes o avguno reportu vash e socijalno crdime pe rig kategorije cahvendar ano BiH. Sar dzibe aktivnostencar majdur ko agor katar 2011 bersh o MLJPI astardas te kerel Lil te lacharel pes i situacija e romane chavencar, thaj pe agor kotar 2012 bersh agodrijas pes kodo propozalo lil savo so pe kodi vrama vi ka usvojil pes. Kodo lil ka phenel vi rekomandacije vash e ministeriumija thaj e lokalne gavernura te shaj te planirinen aktivitetura vash e romane chave ande sastipaski protekcija, socijalno inkluzija, edukacija thaj ajver.¹⁰⁷

Godideibaskere servisija vash e romane familije thaj e chavore shaj te len pes numa ande centrura vash socijalno buchi, numa o numero e familijengo sa avela te rodel gasavo zhutipe kotar e centrura si but tikno. Dzanindoj e gasave situacija ande RAP phenel pes kaj trubuj te ***keren pes Diveskere centrura numa dzi akak naj phutardo nijekh ande BiH.*** E MLJPI si prendzardo kaj numa i IN Fondacija (Fondacija vash e chavengiri socijalno inkluzija ande BiH) kerdas jekh projekto vash kodo te keren pes 4 diveskere centrija vash kodola chave, thaj von aplicirinde te len grantu katar o REF. Vash kodo projekto finansije dengja o MLJPI. Numa, kotar e 2012 bersh dzi pe adadzives kodi IN Fondacija na resljas varesavo lil kotar o Roma Education Fund (REF) vash kodo ka den love vash o projekto vaj na.¹⁰⁸

Pali e informacije lendine kotar e reprezentantura katar e fundavne sikljovne dzikote dzanar trujale mesaje ande Zhivinice, Tuzla thaj Bjeljina¹⁰⁹ vakerdo si vi o problemu so e romane familije nashena avrijal kotar o them thaj olengere chave sa buteder ikljona kotar e fundavne sikljovne ande BiH. ***Tkidijal pali o avgo dopash shkolako bersh 2012/2013 jekh kator katar e trin romane cahvendar na lije ocjene ande shkola sostar gele avrijal o them.***

E shkole khuvana pes vi problemosar so e romane cahve kerdine but divesa nadzaibe ande shkola. O Kanuni vash gasave situacija phenen vash e disciplinsko aktivitetija (transfero kotar jekh ko javer klasi, vaj transfero kotar jekh ki javer shkola), numa e shkole isi olen tolerancija kana si phuchibe vash e romane chave. Javere rigatar palem, o naavibe ande shkola kerela influenza upral e chavengoro suksesu thaj lacheder rezultatija ande edukacija.¹¹⁰

106 Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Izvještaj o implementaciji Dekade inkluzije Roma u BiH, ažurirano 20.08.2013. godine

107 Idem

108 Idem

109 Komune majbare numerosar romane populacija

110 Idem

3.4.2. Pespektiva e romane organizacijengi

Ande edukacijaki sfera e romane organizacije phenen kaj dzi varekate kerdo si progreso te aven so bareder numero chave ande fundavne shkole, dena pes olenge bilovenge lila sikljovibaske, numa vi majodorig sama te lel pes vash but tikno numero chavengo ande mashkarune sikljovne thaj naj but studentija.

Sostar si i situacija gasavi, e romane organizacije phenen kaj kodo si kodolesatr so kerela pes bilachi implementacija e Akcijako planesko, e bilache edukacijakere thaj socijalno politike, o chorlipe, thaj e bilache socio-ekonomikane kondicije, stereotipura thaj diskriminacija mamuj e Roma, o tikno interesu e Romengo te bichaven pengere chaven ande shkole thaj nanipe personalno dokumentija.

E relacije e organongi kotar lokalno gverno vash e Romengiri edukacija, e organizacije dikhena sar but bilache thaj isi olen ulavdo gindipe vash kodo isi vaj na diskriminacija upral e romane chavore ki komparacija e javera chavencar ande edukacijako sisteo ande fundavne sikljovne. Majbut ande praktika phenen e organizacije e sicharen naj lachi relacija e romane chavencar, isi olen stereotipura mamuj lende, e javera chavora asana olenge, naj varesavi nacionalno tolerancija mashkar e chavor thaj javer.

E organizacije save keren buchi ande ***teritorija e RS phenen kaj e organura e themeske pe loklano nivelo vash e Romengeri edukacija chaljarela thaj reflektirinela pes kodolesar so dena pes lila sikljovibaske bilovengo***, thaj e chave ande mashkaruni sikljovni ande Banjaluka lena love te shaj te kinen penge lila sikljovibaske.

Pe nekobor komune kerdine si vi medijatora save so azhutin e dadenge thaj dajenge, vi e chavenger kotar o romano nacionalno minoritetoske, ande Zhivinice, Kakanj, Travnik, Sarajevo, Ilijash, Vogoshcha, Mostar, Bijeljina, Zenica.¹¹¹ Ande Visokom jekh organizacija khamel te kerel i rola katar mediatoro. Sar rezultato katar e buchi so keren e edukacijakere medijatora ande Zhivinice, o numero e chavengo so akak phiren ande shkola barilo kotar 30 ko 129. Kodo phenel kaj e medijatora shaj te anen dzi pe bareder numero romane chave save so ka phiren ande fundavne sikljovne thaj ka dzan majdur pe mashkarune shkole.

Statistika phangli vash o numero e chavengo save so phiren ande shkola trubuj te dikhel pes ki relacija e totalno numerosar so isi e romane populacija save so dzivela pe teritorija kotar varesave komune. Sostar e egzemplija katar e Komune Zhivinice thaj Tuzla kote so 500 chave phirel ande fundavni shkola thaj pashe 870 chave educirinena pes ki teritorija e Tuzlaci. Trubuj te dzanel pes kaj pe kodola kumune dziven pashe 10.000 Roma. Isi vi tikno numero chavendar save phiren ande studije, thaj ande Tuzla jekh Rom phirel pe postdiplomska studije..¹¹²

111 Bibahtaker pe but komune naj medijatora vaj naklja olengoro mandato; Brchko, Travnik, Bugojno, Derventa, Bihach, Srebrenica, Banja Luka, Chapljina thaj javera.

112 I situacija pe varesave forura si: ande Banja Lua fundavne shkolate phiren 31 chavore, mashkaruni 15 thaj 5 phiren ande fakulteti; ande Donji Vakuf fundavne shkolate phiren 58 učenika, 17 mashkarune shkolate thaj 4 phirena ande fakulteti; ande Bijeljini pe fundavni shkola phiren 116, pe mashkaruni 5; ani Zenici 70 chave si an fundavni shkola thaj 10 ani mashkaruni thaj 3 si studentija; ano Bihachu 42 dzana ande fundavni, 5 mashkaruni thaj 3 si studentura; ande Gradishka 50 chavore phire ki fundavni, 30 ande mashkaruni thaj 5 studentija, uano Brchko Distrikto BiH 220 chavore phiren pe fundavni, 9 mashkaruni thaj 1 si studenti, thaj pe nivelo kotar Tuzlako kantoni buteder sar 800 chavore phiren ande fundavni, 100 mashkaruni, 5 studentija thaj 1 postiplomco.

3.5. SASTIPASKI GRIZHA

3.5.1. Perspektiva institucijengi

I sastipaski grizha ande BiH thaj ande Brčko Distrikto si regulirime ko entitetsko nivelo, vaj e Kanunesar vash socijalno siguripe thaj Kanunencar vash sastipaski grizha. Ande entitetskere kanunija thaj Brčko Distrikto si sastipaskoro siguripe e romane familijengi, sar vi vash sa e javera manusha, te na pokinena sastipaskoro siguripe naj lendine e sastipaskere protekcijasar. Numa, ano gendo 26 kotar o Kanuni vash sastipaskoro siguripe ande F BiH phenela pes: *“Manush savo so trajil ande teritorija katar e Federacijaki BiH saven so naj love te pokinen kodo siguripe, sar so phenel o kanuni, shaj te len pengoro siguripe te kerdilas pes kodo javere rigatar”*.

E manusha kotar e romani populacija, pe majbaro numero, naj skrinisarde ande matichna lil, naj olen permanentno adresa thaj na dzanena savi si e rola katar o Centro vash socijalno buchi thaj kodoleske nashti te lel sa peskere hakajen save egzistuin.

E chave katar e romani populacija, sar vi sa e javera chavore, lende si imunizacijasar savi kerela pes bizo love. Dureder, echavore si ande anglalshkolasar, fundavne shkolasar, mashkarune sikljovnasar thaj redovno studentura isi olen obavezno sastipaskere siguripasar. E chave saven isi 15 bersh thaj na agordine pengi fundavni shkola, vaj pali kodo nashti sas te arakhen buchi, kana ka nakhen 30 divesa kana ka agoren i shkola thaj kana ka pheren 15 bersh, ka registririnen pes ande Zavodi vash bucharipe, isi olen hakaj vash sastipaski grizha, kodo si vi vash e manusha so hasarde pesko hakaj te oven sikle ande shkola, vaj redovno studento, shaj te ovel olen hakaj vash sastipaski grizha vash jekh bersh numa te registririnja pes ande Zavodi vash bucharipe pali 30 divesa, te nashti tel pengor hakaj pali vaver funda. So phenel kaj, ***dzaindoj pali e kanunija save so regulirinen e sastipaskere grizha thaj protektiribe vash e manusha kotar romani nacionalnost isi olen hakaja vash sastipaski grizha teli jekh kondicija sar so isi sa e javeren.*** Numa, kodo so musaj te lel pes sar fakto kaj e sastipaski grizha phandela pes e statutesar vash sastipasko siguripe, savo so butivar shaj te lel pes te keres buchi vaj te san sikljo vaj studento, kote so e Roma tradicionalno si crdime pe rig. Gasavi situacija rodela kotar o them te kerel aktivitetija save so butivar ande praktika vakerena pes sar „pozitivno diskriminacija“ te shaj te eliminirinen pes e faktorija save so ande e Romen ki situacija te nashti te aplicirinen vash statuso sastipasko sigureniko.

Akcijako plano BiH vash pharuvipe e problemengo vash e Roma so sikavena pes ko sastipaskoro protektiribe, savo si kerdino ko 2008 bersh, gelas majdur realizacijasar vi ande 2012 bersh. O MLJPI thaj e Ministerongo Konsilo BiH ando 2012 bersh andas Decizija te planirinel kotar e themeskoro budzeto 1.475.000.00 EUR vash pharuvipe e problemongo so e Roma dikhen ande sastipe, kolendar 105.000.00 EUR trubujas te den pes sastipaskiri grizha pe Roma. Kodola love vash e sastipaski grizha vash e Roma ande BiH vash o 2012 bersh implementirinde e institucije upral o Memorandumo vash haljovipe katar Akcijako plano BiH vash pharuvipe e problemongo so e Roma arakhen ande sastipaski grizha, skrinisardo mashkar e MLJPI BiH thaj o Zavodi vash publikano sastipe katar e Federacija BiH, Instituto vash publikano sastipe RS thaj Departamento vash sastipe thaj javera servisija Brčko Distrikto BiH.

Ande 2012 bersh, thaj pali o skrinisardo Memorandumo e love trubujasas te den pes te vazdel pes e manushengi sama vash o sastipe, thaj specijalno vash keribe kampanja vash o hakaj pe sastipe thaj buchi ande romani nacionalno minoriteto thaj te keren pes sastipaskere edukacijakere aktivitetija kotar e lokalno edukatora vash preventiva ande sastipaskiri protekcija thaj vi vash siguripe thaj keripe preventino aktivitetija cilosar te lahcarel pes o sastipe e manushengo save so si kotar romano nacionalno minoriteto, thaj specifikane vi vash prioritetno programija kotar e sastipaskiri protekcija.

O MLJPI si ande faza kana trubuj te skrinisarel e World Vision Sarajevatar lil vash aktivitetija thaj realiziribe nevo projekti vash lacheder sastipe thaj sastipaski grizha vash e Roma. Cilo kodole aktivistotengo si te del pes suporto e Ministeriumeske ande proceso kana karodel klejakere sastipaskere problemija so isi e romane populacija pe lokalno nivelu, trujal e ekspertongere timija ande eFTA regionija, thaj te kerel reporto thaj rekomandacije trujal kodola aktivitetija (thaj ande EFTA (7) komune kote so dzivel majbaro numero Roma ande BiH).

Kana vorbisaras vash e konkretno statistike phangle e sastipaskere grizhasar vash e Roma ande BiH (numero kotar e sastipaskere sigurime Roma, numero kotar imunizirime romane chavore, mule bijame romane chave thaj javer) e MLJPI nane informacije vash e Roma save so trubuj te keren ko harneder nivelija dzaindoj pali e konstitucijaki ingerecija ande kodi sfera.

An peskoro lil, o Ministeriumi vash sastipe thaj socijalno protektiribe RS, phenel kaj e manusha dzaindoj pali o ando kanuni thaj fremi, sar vi e telikanuneskere aktoncar vash siguripe e manushengo, saste respektosar vash jekhipe sa e manushengi, slobodije thaj jekhipe pe nacionalno funda. Kanunesko fremo ande sfera kotar e sastipaskiri, socijalno, thaj cahvengiri grizha phenel kaj dzala pes pali o kanuno pe sasti teritorija ande Republika Srpska. Dzaindoj pal kodo, e Roma lena peskere hakaja vash sastipaski grizha sar so kodo keren sa e javura manusha so trajin ande RS.¹¹³

Ande peskoro lil Publikani sastipaskiri institucija Instotuti vash publikano sastipe ande RS (pe majodorutno teksto: Instituto vash publikano sastipe)¹¹⁴ phenel kaj, vi kodo so o Memorandumo vash haljovipe pe implementiribe e Akcijakere planesko, pharuvibe e Romengere problemongo ande sastipaskiri grizha skrinisardo pe decembro 2013 bersh, e love vash keribe e aktivitetija so trubujas te den pes dendine si olonge ande januaro 2013 bersh. Trujal o projekto ki kooperacija e Fondesar vash sastipe RS kerdino si Liloro trujal e hakaja kotar e sastipaski grizha savo so si kerdino pe romani chib. Kodo Liloro pe jekh nakomplicirimo thaj prosto chani dela eksplanacija sar e Roma ka shaj te len pengo hakaja vash avibe dzi pe sastipaskiri grizha thaj protektiribe. Pali kodo, ki kooperacija e Ministeriumesar vash sastipe thaj socijalno protekcija RS thaj Ministeriumesar vash edukacija thaj kultura kerdino si liloro vash habaskiri funkcija ande chavengoro sastipe. Ande 2013 bersh kerdine si kontaktija nekobore romane organizacijencar cilosar te kerel pes kooperacija ande realiziribe dujedivesengo treningo vash e romani pop[ulacija. Kodole treningosko keriba sikavdas kaj isi but tikno interesu vash edukacija ande sastipaski sfera thaj sastipaski protekcija. Kodo si kodolestar so gasave treningija naj te zhutil e Romenge thaj naj te ovel olengiri situacija numa edukacijakere treningoncar. O Instituti vash publikano sastipe kerdas edukacijakere aktivitetija vash o habe, thaj e manusha so avile an kodo treningo vakerde kaj si importantno te keren pes edukacijakere aktivitetija vash e seksualno nasvalimata thaj reproduktivno sastipe, vakciniribe, nasvalipa, edikcije, violenca, trubuj te oven kotor katar e edukacija so shaj te lel pes ande shkola.

Pali e informacije lendine kotar o Instituto vash sastipaskoro protektiribe RS, o Kanuni vash sastipaskiri protekcija RS, sa e Romenge dela hakaj vashsastipaski grizha thaj kodo teli e kondicije te si bibuchakere manusha teli o biro vash bucharipe vaj te kerge buti. E chave, sikle ande fundavne sikljovna dzi pe 15 bersh isi hakaj vash sastipaskoro siguripe. I informacija phenela o fakti so jekhe numero kotar e Roma naj olen sastipaskiri karta, so javere rigatar kerela phareder avibe dzi pe sastipaskere khera thaj sastipaskere protekcija, vash so o responsibiliteto si, sar so vakerela Instituti, pe manusha kotar romano nacionalno minoriteto.¹¹⁵ O Instituto vash sastipaskiri protekcija upral o Memorandumo skrinisardo mashkar o MLJPI realizirinda projekto kaskoro cilo si te sigurinen thaj te keren preventivno aktivitetija save so trubuj te anen dzi pe lacharibe e situacijako ano sastipe mashkar e Roma thaj cilnop grupa sasa e chave. Sar rezultatija katar akava projekto o Instituto vash sastipaskoro protektiribe phendas si kodo so kerdas pes kooperacija e romane populasijasar, thaj kodole eFTA romane organizacijencar save prezentuin e intereson kotar olengere komune, kerdini si bareder dzanibe thaj bareder sama ko 489 chave katar e anglal shkola vash kodo sar te

113 Akto numero: 11/06-500-625/13 katar 30.09.2013 bersh godine

114 Akto numero: 500-5878-1/13 katar 4. oktobra 2013 bersh

115 Instituto vash sastipasko protektiribe RS: Reporto vash o projekto: Lacharipe pe Romengo sastipe - Prevencija ko oralno sastipe, masovno nasvalipa, edikcija thaj masovno nasvalipa so nashti te astaren pes javerestar“

ikeren pengiri higijena, te thoven pengere danda thaj bareder sama vash e 514 chavore kotar e fundavne sikljovne vash kodo so naj shukar te pijel pes dohano vaj te konzumirinel pes alkoholo, thaj vash e 437 terne kolengoro dzanibe thaj sama barilas vash prevencije ko dijabetis, ucho ratesko pritisko thaj vash e 14 manusha kotar e romane organizacije kerde treningo vash sar te len pes e hakaja vash sastipaskiri protekcija ande RS. Sostar avile vi e mediumija, kodo kerdas te dzanel pes thaj te shunel pes vash kodo projekto buhleder ande komuniteta. Ande RS pe vrama 2009-2010 bersh realizirimo si projekto vash imuniziribe e romane chavenger kana imuniziribe pes 371 chave.

Vash o avipe dzi pe sastipaskoro siguripe ande RS thaj pali e informacije so lijem kotar o Fondi vash sastipaskoro siguripe, Sektoro vash lejbe e hakaja ko socijalno siguripe¹¹⁶ Kanunesar vash sastipaskoro siguripe¹¹⁷ thaj e Pravilnikosar vash keribe sigurime manush, matichno evidencija thaj sastipaskiri karta¹¹⁸ phenela pes sar manush shaj te ovel sigurime ko Fondi vash sastipaskoro siguripe RS. Obavezno siguripasar si astarde sa e manusha kotar e RS thaj e sastipaskiri protekcija lena teli jekh kondicije, bizi te dikhel pes savo nacionaliteto si vaj savi religija ja pale savo vi te ovel javeriye. O skrinisaribe vash sastipasko siguripe kerena e institucije thaj vash e socijalno dukhavdine kategorije, dzaindoj pali o Kanuni, kodo kerel o centro vash e socijalno buchi.

O Federalno ministeriumi vash sastipe an peskoro lil numero: 06-37-5206/13 katar 2. oktobro 2013 bersh sikavela o fakti soe ingerencije vash o sastipe ande FbiH si ulavde mashkar e FbiH thaje kantonija ko chani savo so vi e federalno vi e kantonalno themen isi hakaj te keren pengere politike thaj te keren kanunija (gendo III 3. Stavi 3. i 4. Konstitucija FbiH). Cilosar te realizirinen pes e ingerencije ande sastipaski sfera ko nivelo katar e FbiH kerdine si but kanunija thaj telikanuneskere aktija.

Mamuj kodo, fundavne paketosar sastipaskere hakaja vash e naosigurime manusha savo so finansirinela pes budzetostar ando kantoni vaj ande komuna kote so e naosigurime manusha trajin/dziven. Dureder, punkto XI kotar e Decizija vash kodo fundavno paketo katar e sastipaskere hakaja, trubuj te lel sav vi paketoo vash naosigurime manusha themeskere manusha ande BiH, save so trajin ande teritorija katar e FbiH, so khuvela ande Punkto Xia). Kodi decizija si vash hakaja e naosigurime manushengi dzi ko 18 bersha, dzikote o punkto Xib si vash si vash e manusha so si phureder katar e 18 Stavesar 2. punkto XI Decizijatar vakerela pes kaj e hakaja vakerdine ande stvi 1 punkto XI finansirinena pes lovencar kotar e kantoneskoro vaj komunakoro budzeto, pe than kote so dzivdinel o naosigurimo manush. Sar te si, trubuj te ikeras an godzi kaj te astarel pes bucharar pali kodo fundavno paketo vash sastipaskere hakaja vash naosigurime manusha, trubuj majangle te resen e love kotar e kantonesko vaj e komunako budzeto vash kodla aktivitetija.¹¹⁹

Implementiribe e Decizijako vash o fundavno paketo sastipaskere hakajendar, sar vi i Decizija vash maksimalno love so trubuj te den e osigurime manusha vash o hardziba te resen thaj te len pes sastipaskere protektiriba, si khetanutni buchi mashkar e FbiH thaj e kantonija, sar vash anibe kanuneskere aktija, numa vi vash kodole paketoskoro finansiribe ko akava fundavno sastipaskoro paketi. O Federalno ministeriumi vash sastipe dijas savoreng e ande kantonalno ministeriumija instrukcije save si bichaldine vi ano Zavodi vash sastipaskoro siguripe thaj reosiguripe Federacijako BiH, savo so phenela so thaj sar te kerel pes. Numa, kochnica vash kodo o kantoni te krel peskiri obligacija si te shaj te sigurinel e love thaj finansije, te shaj te finansirinel kodo fundavno paketo kotar sastipaskere hakaja ande Federacija BiH. O paketi finansirinela pes kotar e prihodiya khedime upral e funda doprinos vash sastipaskoro siguripe, love budzetostar katar e Federavija BiH, kantonija, vaj komune, prihodiya lendine kotar e love vash participacija thaj kotar javera hainga.¹²⁰ E Federalno ministeriume vash sastipe naj ingerencije te kerel varesave sankcije upral e kantonija, te sikavgja pes kaj si phagerde e Decije vakerdine upreder. E vakerdine decizije si ande upral e funda katar

116 Akto numero: 05/009-7021/13 katar 4. oktobra 2013 bersh

117 Sl. list RS, broj: 18/99, 51/01, 70/01, 51/03, 17/08, 01/09 9 106/09

118 Sl. list RS, broj: 102/11, 40/12, 56/12 i 72/13

119 Akto Federalno miniseriumesko vash sastipe, numero: 06-37-5206/13 katar 2. oktobr 2013. bersh

120 Idem

o Kanuni vash sastipaskoro siguripe,¹²¹ thaj pali kodo, dikhibe sar kerena pes e aktivitetija te sigurinel pes trujale kantonalno inspekcije, sar vi kotar federalno inspekcija. Kerindoj kodo, trubuj te dikhel pes vi kobor bari si e kantoneskiri finansijaki zor thaj kobor shaj te sigurinen love te shaj te implementirinel pes kodo fundavno paketo vash sastipaskere hakaja.

E Romenge ande FbiH garantirime si o hakaj vash sastipaskiri protekcija, sar so si vi vash sa e manusha ande FbiH thaj kondicija te lel pes gasavo hakaj si te dopheren pes sa e kondicije katar o Kanuni vash sastipaskoro siguripe. Numa, dzaindoj pali informacija lendini kotar Ministerimu vash sastipe FbiH but baro numero kodole populacijatar naj len e validne dokumentija (themesko lil, personalno karta, sastipaskiri karta) so buteder kerela olenge pharipena te len pengere hakaja. Dureder, **baro numero Romendar save so pherena e kondicije thaj kanunija, na pendzarena pengere hakaja**, thaj kodolestar kerdine pes aktivitetija, sar so si, registriribe e Romengo ande romane mahale, keribe informacijakere kampanje vash e shajipea shaj te khuvel pes andre ani shema katar sastipaskoro siguripe, thaj kodolesar, pe agor, te len vi pengo hakaj vash sastipaskoro protektiribe. Dureder, kotar o fakto kaj but tikno numero Romendar keren buchi, vi ande publikano vi ande privatnikano sektoro, avela pes dzi ko fakto so but tikno numero olendar isi olen sastipaskoro siguripe thaj avipe dzi ko sastipaskoro siguripe pali kodi funda. Sostar e dada thaj e daja na registririnena pengere chavoren si javereder, naj len i dokumentacija so trubuj olenge te registruin olen, dajaki personalno karta, dzi pe kodo sonadzanena sar te registruin pes (kanuneskere rokija vash registriribe). Javere rigatar, isi jekj numero Roma save so migririnena, thaj naj olen than kote so trajin ande teritorija ki Federacija BiH. Phanglo kodolesar, an palune trin bersha vash sastipaskoro protektiribe vash e Roma dena pes 50.000,00 KM, a upral e funda katar e gendo 12, stavi 2 punkto 16, Kanunestar vash sastipaskoro protektiribe.¹²² Ovela lafi vash e love so dena pes vash e sastipaskoro protektiribe vash e manusha kotar e romano nacionalno minoriteto save so vash olengoro tradicionalno dzivdipe, naj olen kherutni adresa, thaj kher ande FbiH. Cilo e programosko si te del pes adekvatno sastipaskere protektiriba manushenge kotar romano nacionaliteto saven so naj adresa, vaj kher ande FbiH, teli jekh kondicije sar so si vi vash e javera manusha teli gasavo riziko. E vakerdine love vi majdur najbut te shaj te chaljarel sa e trubujimata vash sastipaskiri protekcija vash kodi kategorija manushendar.¹²³

Kana keras lafi vash koordiniribe e kanunengo ande kantonija vash e sastipaskoro protektiribe e federalno Kanunesar, vash sastipaskoro protektiribe, trubuj te phenel pes kaj varesave kantonija kerdine peskere kanunija, thaj tele upre isi olen jekh kanuni sar so isi e federacija, thaj butivar e kantonija na kerena kanunija vash olengiri konkretno situacija. Javere rigatar, isi vi kantonalno zakonija vash sastipaskoro protektiribe save so na dzana pali o federalno. Sar te si, trubuj te phenel pes kaj Konstitucijaki kris e Federacijako Bosna thaj Hercegovina, naj ingerencije te phenel vash e kanunija ande kantonija, so kerela i situacija phareder. Ka phenas vi kodo kaj „ingerencija e legislatijatorengi ko kantonalno nivelo, sigurinel koordiniribe e federalno kanunencar.“

Informacije lendine kotar o Zavodi vash sastipaskoro siguripe thaj reosigurpe FbiH phenena kaj kanunesko fremo so si kerdo vash sasto FbiH, sigurinel sa e manushenge katar FbiH, kodolesar so ka den love, ki funda kotar solidariteto thaj khetanutni pakhiv, ande lengere kantonija, shaj te len pengere sastipaskere osiguribaskere hakaja thaj e javera hakaja so ikljona kodole kanunestar. Sa e sigurime manushenge o kanuno garantirinel jekhipa e javerenca kana lena pesko sastipasko, sigurinel pes teli jekh kondicije save si validne vash sa e manusha ande primarno, specijalistichko-konsultiribaski thaj hoshpitalsko protektiribe, sar si savoreng vakerdino.¹²⁴

121 "Službene novine Federacije BiH", br. 30/97, 7102, 70108 i 48/11

122 Themeskiri sama vash sastipe - gendo 12. stav 4: "Lendino kotar o stavi 3 kodole gendostar, finansiribe vash sastipaskoro protektiribe teli e punktura 5, 6, 7. thaj 16. stava 2. Kodole gendostar, ano koto kote so si vash e ingerencije e Federacijake BiH, finansirinel pes kotar o federalno Budzeto, sar so phenen e kanunija vash sastipaskoro protektiribe vash e nacionalno minoritetija."

123 Akto kotar Federako ministeriumi vash sastipe, numero: 06-37-5206/13 kotar 2. oktobro 2013 bersh

124 Akto numero: 01/I-03-3-2279-1/13 katar 30.09.2013 bersh

O Zavodi vash publikano sastipe ande Tuzlako kantono ande pesko lil bichaldo dzi pe Instucija Ombudsman vakerdas kaj ande 2012 bersh, ano fremi katar o MLJPI, dendine si 128.000.00 KM te shaj te del pes zor vash implementiribe Akcijako planesko vash sastipaskoro protektiribe e Romengo ki teritorija katar e FbiH thaj si realizirime trujal Zavodi vash publikano sastipe FbiH, thaj angleder kodo kerdas konsultacija e romane organizacijencar. O Zavodi vash publikano sastipe ano kantono Tuzla implementirindas finansije kotar 35.000.00 KM vash implementiribe e projektosko „Lejbe hakaja vash sastipaskoro protektiribe thaj vazdipe sama mashkar e romani populacija vash e sfera pe sastipaskoro protektiribe“. Katar e dendine love 12.000.00 KM si dende vash volonterno sastipaskoro siguripe vash jekh bersh, vash 34 manushenge kotar e romano nacionalno minoriteto, save so nashti sas te sigurinen pes korkore. Trujal o centro vash socijalno buchi osigurime si 160 manusha, thaj trujal o Ministeriumi vash edukacija, dzanipe, kultura thaj sporti osigurime si 50 manusha. E vakerdine love si realizirime trujal Romengiri Organizacija „EURO-ROM“ Tuzla. Kodola sas love dzi pe save shaj sas te avel pes but lokheder ande teritorija kotar e Tuzlako kantono.

O Zavodi vash publikano sastipe Kantono Sarajevo lijas than ande projekto „Rodipe vash e anemija mashkar e chavore thaj romane dzuvlja ande FbiH – kaj e romani populacija thaj savo realizirindas o Federalno ministeriumi vash sastipe, Zavodi vash publikano sastipe FbiH thaj o UNICEF. realiziralo Federalno minsitarstvo zdravstva, Zavod za javno zdravstvo FbiH i UNICEF. Pe jekh vrama kodo Zavodi lela than vi ande realiziribe e projektosko: „Rodipe vash so kerela pes vash e SPI/HIV prevencija mashkar e romani populacija“ legardo kotar o fondo thaj trujal o UNDP thaj o Zavodi vash publikano sastipe FbiH, thaj ande projekto: „Lacharipe pe univerzalno avibe vash e populacija bareder rizikosar ande BiH“.¹²⁵

JU Zavodi vash publikano sastipe katar e Bosnako-podinjsko kantono dijas informacija kaj kodo Zavodo lijas than ande realizacija e projektosko pashe phanglo e sastipaskere protektiribaske vash e Roma, save si koordinirime kotar Federalno thaj Kantonalno ministeriumi vash sastipe.¹²⁶

O Zavodi vash publikano sastipe kotar e Zenicako-dobojesko kantono dijas informacija kaj lijas than ande rodipaskoro projekto so kerdas o Zavodi vash publikano sastipe FbiH „Rodipe vash nasvalipa SPI/HIV thaj prevencija mashkar e romani populacija“.¹²⁷

Pali e informacije lendine kotar o Zavodi vash publikano sastipe ande Unako-sansko kantono, kodo Zavodi ande 2005 thaj 2007 bersh realizirindas Programo vash prevencija pe Hepatitis B, C thaj TBC upral e manusha kotar e kolektivno centrija Gorichani, Komuna Bosanski Petrovac (majbare numerosar Roma) Dureder, o Federalno ministeriumi vash sastipe thaj o Zavodi vash publikano sastipe FbiH, achutipasar kotar e kantonengere zavodija kerdas rodipena vash e anemija mashkar e romane chavore thaj romane dzuvlja ande FbiH. Kotar o sasto numero romane populacijako ande teriturija USK, rodipasar astardine si 5.1% katar e familije.¹²⁸

Teli i Dekada 2005-2015, o Zavodi vash publikano sastipe HNK pe kontinuiteto, astarindoj kotar 2006 dzi pe 2010 bersh thaj teli Europako kurko vash imuniziribe ki kooperacija e romane organizacijasar „Neretva“ kontrolirindas vakcinacijako statuso ko romane chave pe teritorija kotar o Foro Mostar. Bibahtake, sostar naj sas but love thaj e organizacija sas pe but phari situacija, thaj o projekti nashti sas te dzal majdur.¹²⁹

Pali e informacije lendine katar o Zavodi vash publikano sastipe katar e Stungorigeskeri -hercegovinako kantono, Posavakere thaj Kantono 10, pe teritorija kadale kantonendar naj evidentirime Roma thaj kodoleske na realizirinde pes projektoskere aktivitetija ki sastipaski sfera.

125 Akto numero: 05.12.4-3713/13 katar 2.10.2013. bersh

126 Akto numero: 01-49-1-67/13 katar 1.10.2013. bersh

127 Akto numero: 02-1127/13 katar 2. oktobro 2013. bersh

128 Akto numero: 812/13 okatar 30.09.2013. bersh

129 Akto numero: 2025/13 katar 1. oktobro 2013 bersh. Kodi organizacija kerdas o phuchimasko lil, vi kodo so i organizacija naj sas la elektrika sostar chinavde ola lenge

3.5.2. Perspektiva e organizacijengi

E romane organizacije, vi kodo so isi olen but javereder informacije, phenen kaj pe sfera katar e sastipaskoro protektiribe kerdo si majbaro progreso, vi kodo so vi majdur arakhena pes problemija sar so si o avibe dzi pe sastipaskoro protektiribe vash e Roma save si phureder kotar 65 bersh, thaj save si ande lista pe Zavodo vash bucharipe, na kerena buti thaj naj olen penzija, thaj mashkar e chavore so na phirena ande shkola. E organizacijengo dikhibe si kaj pal e komune 60-70% e romane populacija isi satipaskeri grizha. Pali e informacija lendine katar e romane organizacije save so si aktiovne ki teritorija RS, sa e Roma si sastipaske sigurime.

Aktivitetija so ande dzi kodo e Romen te ovel avibe dzi pe sastipaskoro protektiribe si: osiguripe trujal o Zavodi vash arakhibe buchi thaj e Centrija vash socijalno buchi, thaj kerdini kooperacija mashkar e themeskere organija. Sar te si, e romane organizacije vi majdur gindinena kaj o avibe dzi pe sastipaskoro protektiribe si pharo, sostar isi administracijakere bariere, stereotipija, nanipe love vash participacija – agjaar vakerdi markica vash sastipaski protekcija kote so e manusha trubuj te pokinen varesave love sar participacija vash sastipaskoro protektiribe. Sar egzemplo sastipaskoro protektiribe vash varesavi vrama, naazhuririmo registriribe ande Zavodi vash bucharipe, e Romengoro biinformiripe vash e shajipena vash sastipaskoro protektiribe, bioverime sastipaskere karte. Bibahtake an varesave komune vi majdur e Roma nashti loheste te len sastipaskoro protektiribe, sar so si kodo ande Chapljina, kote so nijekhe Rome naj sastipaskoro siguripe, vaj sar so si ande Konjic kote so sastipaskere sigurime si numa efta Roma. Isi vi gasave eegzemplija kote so o naefektiviteto pe avibe dzi pe sastipaskoro siguripe ande sastipaskoro protektiribe vi kodo so e Roma si sugurime, sar so si o egzemplo ani Derventa.

I relacija e themeskere organongi vash e sastipaskere protektiriba vash e Roma si javereder.¹³⁰ Kodo dikhipe e romane organizacijengo phenel amenge vash kodo kaj isi but than sa kodo phuchipena vash o sastipaskoro siguripe shaj te oven lacheder, so specijalno si vash e Zenicako-dobojesko, Mashkarune bosnako thaj Hercegovinako-neretvako kantono thaj Komuna Dervent ande RS.

E romengere organizacije gindinena kaj kodo avipe dzi pe sastipaskoro protektiribe shaj te ovel lacheder trujal e lacheder implementiribe e akcijakere planengo vash e Romengoro integriribe, trujal lacheder kooperacija mashkar e organizacije thaj e organija ande BiH, te den pes buteder love vash realiziribe e akcijakere planengo, edukacija thaj lacheder komunikacija e themeskere organoncar thaj buteder buti vash e Roma.

E romane organizacije vi kerdine varesave aktivitetija te lacharen o avipe dzi pe sastipaskoro siguripe, thaj pali e informacije so reslem kotar romani organizacija kotar Vitez, dendo si vi propozalo vash pharuvipe ande Zakono vash sastipaskoro protektiribe, thaj dendo si propozalo dzi pe Ministeriumo vash manushikane hakaja thaj hasarde manusha vash arakhibe finansije vash e sastipaskiri protekcija vash e Roma.

130 E organizacije gindinena kaj e relacije e themeskere organoncar ande lokalno nivelo vash e sastipaskoro siguripe si lacho, but lacho thaj chaljarela pe sa e komune ande Republika Srpska, thaj na ande Derventa, sa e komune kotar e Tuzlako kantono, thaj na kadala Lukavac thaj Zhitnica, thaj ande komune Breza, Bugojno, Vitez, Donji Vakuf, Zenica sar vi ande Brčko Distrikto BiH. Kotar javer rig, e organizacije kodi relacija dikhena sar bilachi, but bilachi, thaj nashti te chaljarel ande Chapljina, Lukavac, Vitez, Jajce, Kiseljak, Mostar, Konjic, Bihach, Dzurdevik, Visoko, Zavidovichi, Kakanj, Travnik.

IV. KONKLUZIJE THAJ REKOMANDACIJE

1. BViH odoleja so resljarda e internacionalno standardora pe manushikane hakaja kolencar kerela konfirmacija te kherel sigurno i obligacija thaj i protekcija pe Romenge hakaja telal o sasto resljaribe pe principio kotar e na-diskriminacija thaj khetanipe ande pesko nacionalno legislativa e standardoncar kerela fremo andre kolencar trubuj te vazden pes institucionalno mehanizmora vi procedure kolencar ka sikavel pes kaj ka ovel sigurno o aksesu pe lendine hakaja. Ande e akava proceso si vazno te phenel pes kaj i realizacija pe vakherde aktivitetora pe Akcijake planora pe Romani dekada 2005-2015 si importantno soske i BviH si membro ande e akava internacionalno projekto.
2. Trujal o kreiribe pe legislativno fremo/okvir trujal o anibe pe Zakono pe protekcija e manushengi kotar e nacionalno minoritetija sar pe themesko vi e entitetsko nivelo, numa vi ande e varesave kantoni, o lendipe/usvojibe e Strategijako ki BviH te pharuvel pes i Romani situacija, o anibe pe Akcijake planora vash e pharuvibe e romane problemengo ande e areja kotar e bucharipe, kherutnipe vi sastipaski grizha dijas o drom sar e institucije te keren buchi ande e BviH pe pharuvibe pe bazichno problemora e Romenge ande e BviH. Ande e akava proceso si vazhno te phenel pes kaj i aktivno participacija e Romengi si vazno ande e sa e procesora so tavdena ki BviH, thaj o zuraribe pe rolja mashkar e Romane NGO si jekh kotar e Dekadake principora;
3. Ande e proceso pe anibe legislative, keribe mehanizmora ande e proceso pe programengi implemetacija vi projektora kasko drom si pharuvipe pe Romengo problemu, specijalno panle e realizacijaja pe Romani Dekada si prepindzardi thaj vazhno rolja kotar e internacionalno organizacije vi institucije, a majangle: Lumaki banka, Fondacija Phuterdo societa, OSCE, UNDP, UNHCR, UNICEF, Lumaki sastipaski organizacija, Evropaki komisije, Evropako Konsilo, Evropako forumo pe Roma vi pirutnea, Evropako centr vash e Romenge hakaja Romano Edukacijako Fondo, Svedisko gavermento vi avera..;
4. Kherdini budzeteski linija andre ande e budzetora ko institucije ande e BviH, a majangle o MLJPI vi o Konsilo ministerengo kotar e love so si total 1,5 milion EUR-a dendine vash e aktivitetengo finasiribe pe realizacija pe Akcijake planora vash e pharuvipe pe Romane problemora si sar jekh garancija osigurimi vash e aktivevemgi realizacija zutimi e buteder finasiencar pe teleder gaverne-sko nivelo e donatorsko lovencar;
5. Ande e institucionalno senso, sar so phel o Ustavo ande e BviH sa e institucije chuvindoj andre vi e kris/jurisdikcija resljaren obligacija te keren sigurno e manushikane hakaja vi bazichno slobodije, odoleja so e Romengere hakaja kote klejaki rolja si e Konsilo ministerengo, Ministeriumo vash e manushikane hakaja vi nashle manusha, Ministeriumo pe chahipen/pravda, Direkcija vash e europake integracije, Agencija vash e egaliteto mashkar mursh thaj dzuvli, , Gaverno FBviH, Gaverno RS vi Gaverno Brčko Distrikta BiH, panle e obligaciencar kotar e Romani Dekada;
6. Aktivno politika pe lacharibe e majkovle grupenge kotar e romane minoritetija crdela kotar e 2002 bersh, a 2012 bersh si deligirimo o Konsili e Romengo telal e Konsili e Ministerengosar badani kova so dela godzi vi koordinacija e badenge taro 2002 bersh, a 2012 bersh akava pe akava Konsili si delegirimo lengo trito mandati so agorisarela ande e Juno 2016 bersh.poboljšanju najugroženije

romske manjine započinje 2002. godine imenovanjem Odbora za Rome pri Vijeću ministara kao savjetodavnog i koordinirajućeg tijela 2002. godine, a 2012. godine je ovaj Odbor imenovan u trećem mandatu koji završava u junu 2016. godine.

7. Ande e realizacijako proceso pe kerimatar vash e pharuvipe pe Romane problemora specijalnotrubuj te phenel pes i koperacija mashkar e themeskere vi e lokalne gaverneske autoritetija. Buteder komune pe lokalno nivelo ulavela love vash e lacharipe pe dzivdipaske kondicije e Romenge vaj investirinena peske love ande infrastrukturake projektija thaj pe akava segmento si bud importantno o finasisko zutipen kotar e centralno nivelo thaj kota e internacionalno donatora;
8. Bibahtake naj evidencija kotar e minoritetenge organizacije vi registririme badanija so si pe nivelo pe BviH thaj ande e entiteke diferencije. Sar te si, e khedime informacije kotar e tereno sikavena kaj o agorutno numero registririme romane organizacije ande e BviH ko oktombro 2013. bersh si 84 organizacije, so si pe rigastracisko lista pe romane organizacije kedini kotar e MLJPI buteder kotar e pandz (5) organizacije. Kotar e akava numero 64 organizacije si registririme ande e FBiH, 18 ande e RS, vi 2 organizacije kherena buchi pi teritorija Brčko distrikto BiH;
9. Khedine informacije trujal i komunikacija e institucijencar thaj e autoritetija vakerena pe kodo kaj si bareder pharuvipen ande pe areja kotar e evidentiribe pe informacije vash e Roma so dzivdinena pe teritorija ande e BviH. E informacije si kherdine palik e kherduni metodologija andre ko institucije ulavde pe teritorija vi mursh/dzuvli. Phareder aksesu pe informacije si ande e FBiH za oblasti gdje je podijeljena nadležnost između FBviH thaj e kantona so si panle e edukacijasar vi sastipasar, dzi kote e informacije pe Romengero bucharipe ande e FbviHshaj te resljaren pes trujal i evidencija kotar e Agencija vash e bucharipe ande e FBiH;
10. Si vazhno te phenel pe s kaj si kerdino mehanizmo pe motiring pe implementacija , ande e fremo pe Romano Dekadaki Programa kote o MLJPI kherela e periodiche reportora;
11. E Romi si majbaro numero kotar e 17 nacionalno minoritetija ande e BiH. O palumo cenzuso/genibe e manushengo sas ande e 1991 bersh ki BiH thaj numa 8.000 manusha phendine kaj si Roma, dzi kote trujal e rezultatora pe Romengo evindiripe pe lenge trubuimatar so o MLJPI kerdas ande e 2010. Bersh, thaj e informacije si ki khetaneski baza si 17.000 Roma, thaj te lije pes telal i sama o numero okolengero sa naj evidentirimo soske naj kate , i procena si kaj ande e BiH si mahkar 30-40.000 Roma;
12. E informacije so i Institucija ombudsmeneski resljarda kotar e Romane organizacije trujal o rodipen, pe teritorija koatr e BviH dzivdinena pashe 50.000 Roma, kotar e adava numero ande e FBviH dzivdinena pashe 35.000 Roma¹³¹, ande e RS buteder kotar e 3.000, ande e Brčko Distiktu BviH pashe 2.000-2.500 Roma;
13. E informacije dendine kotar e Romane organizacije phenena kaj majbaro numero kotar e Roma dzivdinena ande e FBviH pe teritorija ande e Tuzlansko kantono mashkar 15.000 vi 17.000 Roma, kotar ki teritorija pe komuna Tuzla pashe e 6.000-6.500, ande e komuna Živinice 3.500, Komuna Lukavac pashe 2.540 Roma;
14. Andre ko romane organizacije si ucho nivelo kotar e informacije na numa pephuchibena panle e Romane hakajencar, numa vi pe phuvhibe vash e butikheribe e organizacijengo. O i nformacije sikhavena kaj e organizacije majbut kherena buchi pe komunako nivelo thaj kheredena sa e informacije relevantno vash e olengere membrora so dela olenge te oven vazno faktoro te pharuvel pes i Romani situacija pe nivelo ki olengeri komuna kote so train.;

131 Ko akava numero trubuj te chiven pes e , numero e Romengo so dzivdinena pe teritorija Sarajevsko kantoni

15. E organizacije kola so sine resljarde e rodipenesa e phuchimasko lilesar ulaven pesko gindipe panlo e badanencar/organa kotar e lokalno gaverno, numa bibahtake vi dureder bipindardo gindipe si kotar e organizacije trujal e lokalno gaverno kaj vakerena i relacija mashkar olende si bilachi, naj pe bud lacho nivelu thaj shaj te ovel lacheder;
16. Projektora vashe e khera e Romenge, tha si realizirime kotar e MLJPI rig si bazirime upral e sufinsiribe kotar e implemtatorengi rig thaj odoleja mangela pe ses te e love oven duvar bareder kotar e budžeto. Upravo akava fakto e reprezentatora kotar e varesave Romane organizacije dikhena sar problemu leibe sama pe kher ande e kejsora kote so i lokalno komuniteta na sikavela zutipe vash e sufinsiribe.;
17. Trujal e informacije kotar e MLJPI ande e oblas/areja pe khera dzi pe januaro 2013. Berrsh si totalo dendine love kotar e budžeta, donatorsko love vi love kotar e sufinsiribe kotar e implemtatora vash e khera si totalno 12.085.405,71 KM, chuvindoj andre vie e love kotar e 2012. Bersh, thaj si vazhno kaj kotar i aplikacija kotar e MLJPI ande e 2012. bersh dendine love kotar e IPA si 5 miliona EUR, so ka oven realizirime ande e duj faze a 80% kotar o love direktno ka oven investirime vash e Romenge khera;
18. Bazicho problemora vash e khera pe Romani populacija si sar so phenen e organizacije pe bilachi implementacija pe Akcijako plano, naj dost love komplicirime vi lungu procedure, naj dost koperacija mashkar e romane organizacije, migracie e romane familijenge, naj than phuv kote te vazden pes khera, vi dureder si problemora pe kasko anav si o kher, nashtipe te kerel pes legalizacijape vazdime khera, naj love kotar e lokalno gaverno te lel participacija te realiziren pes e projektora pe kantonalno nivelu, opstrukcije kotar e lokalno themutne, bilache higijensko vi technichko kondicije kote so dzivdinena e Roma, thaj volja kotar e lokalno gaverneke badanija;
19. Sar dikhena e institucije kotar e autoritetija i kompleksno ekonomikani situacija vi negativno uticaj/influenca kotar e lumaki ekonomikani kriza, vi teluno nivelu kotar e edukacija thaj bucharne kvalifikacije si bazichno problemora pe bilachi situacija ande e areja pe Romengo, so si jekh kotar faktora sostar i integracija ande e societa si bilachi ande e societa thaj si signalo te len pes kerimatar pe adekvanto merki. Khetane i trin bershengi implementacija pe Akcijako Plano vash e Romenge bucharipe na resljardas adava so adzikerela pessine;
20. Ki evidencijaki lista e manushege so naj len buchi ande e Agencija vash e bucharipe ki RS pe give 31. augustu 2013. bersh sas 289 Roma 189 mursha vi 100 dzuvlja. Ki jekh vrama e liste kotar e Agencija vash e bucharipe ko periodo 2011. bersh - august 2013. bersh sikadas kaj totalno 125 Roma arakhle buchi. Ki khetanutni vrama pe evidencija ande e Agencija vash e bucharipe ki FBvIH 2.597 manusha phendine kaj si Romi, olendar 1.181 dzuvlja, thaj e love pe projekto vash e bucharipe kasko ciljo si e Roma te arakhen buchi ande e FBvIH dijas rezultato kaj 194 Roma, arakhle buchi chuvindoj andre vi odolen so vazdije korkorutno bizniso. (bizo 2013. bersh);
21. Trujal e akanutne budzetske projekcije, ande e avutno trin bershesko periodo na adzikere-na pes bare pharuvipena ande e planirime ulavipe vashe bucharipe, thaj shaj numa te adzuke-ren pestotalno love kotar e 850.000,00 KM pe bersh, kote so chivena pes love pe grantu taro MLJPI (710.000,00 KM) thaj kontribucije kotar e budzeto pe resorno ministeriumora ki FBvIH (90.000.00 KM) i Tuzlanskog Kantona (50.000,00 KM);
22. Projektora pe Romengo bucharipe siles karakteristika kaj si kompleksno ande e peski implementacija soske kerela pes buchi vash jekh kovli ciljno grupa specijalno kotar e teluno nivelu pe edukacija vi na mishti kvalifikacijaki struktura. Dureder evidntno si kaj e Roma na dzan te registririnen pes sar manusha so naj len buchi vaj khana registririnen pes na vakherena kaj si Roma;

23. Naj informacija so de Roma chaches sas involvirime ande e programora vash o bucharipe thaj so de lendar achile te keren buchi dureder khana nakla i vrama kotar e sufnasniribe palik o javutno akharibe;
24. E Romane organizacije kola si resljarde e rodipasar phendine kaj naj chajle e situacijaja ande e oblast Romano bucharipe, soske o procento pe bucharne Roma si bud tele ande e FBiH vi Brčko Distriktu BiH ai teleder kotar e 1%, ande e RS si teleder 3% dikhindoj kaj i relacija mashkar e lokalno gaverno vi e averen kotar e privatno sektoro bud bilache vakerindoj kaj naj stimulacija vi vash e korkorutno bizniso.;
25. Sar bazichno problemo ande e bucharipe e Romane organizacije phenen kaj e Roma naj-konkurentno pe Buchikeribasko Marketososke naj len kvalifikacije, ma len angazmano bareder peske, naj educirime, e manusha so dena buchi na den lenge pakiv, maj stimulacije vash e korkorutno bizniso, nepotizmo, predrasude vi stereotipija. E Romi vakerena vi e pozitivno egzemplora /praktike kaj si Romane buchara sar so ai ande e Komuna Vitez, Zenica, Prijedor;
26. Trujal o dikhibe kotar e MLJPI klejake barijere si limitirina e shaipena thaj o aksesu pe kvalitetno-educacija e Romenge si o ekstremno chororipe, pharivipe pe thanesko dzivdipe, na hacharibe kozom si vazhno i edukacija olengere chavenge, vi aver naj dost finasisko love vash e realizacija pe kerimatar/mere kotar e Akcijake Planora vash e Romegi edukacija. Pe centralno nivelu ande e 2012. Bersh sa vi ande e 2013.bersh naj ulavde love/finasije vash e akaja buchi;
27. Rezultato kotar e revidirimo akcijako plano ki BviH pe edukacijakere trubuimatar vash e Roma ande e 2011. Bersh avilo pes dzi pe bareder numero kotar e registririme chavora ande e fundavni shkola, mashkarutni, numa vi ande e uchi edukacija. Evidentno si vi kaj cikneder numero kotar e chavore ikljovena/mukena i fundavni thaj i mashkarutni shkola;
28. Bibahtake, akava trendo na lija kontinuiteto pe 2012. vi 2013. Bersh trujal e informacije resljarde kotar e reprezentatota pe fundavni shola, khana kerde pes e trujale mesaja ande e Živinica, Tuzli vi Bijeljini vakerdo si kaj o problemu pe mukibe andar i shola e ki BiH kotar e bareder numero ko si gasavi kaj pe avgo sholako kvartalo 2012/2013. Bersh jekh kotar e trin romane chave naj len moljaripa/ocene soske dzan ande e trito thema. E shkolen si problemu kaj e chave na aven sako dzives ki shkola;
29. Sar bazichno problemu pe teluno edukacijako nivelu si vi bilachi implementacija phenena e Romane organizacije pe Akcijake planora, bilache edukacijakere vi socijalne kondicije, chororipe, , predrasude i diskriminacija upral e Roma, najibe vazdimo gindo o chave te dzan ande e shkola, najibe personalno dokumentora;
30. Khana astardas o 2012. Bersh o MLJPI ande e koperacija e relevantno themeskere, entiteteske vi e kantonalo ministeriumoncar vi e institucijencar ande e ara pe socijalno protekcija, sastipe, edukacija, policija thaj i jurisdikcija, trujal e komunikacije e nagavernoske sektorencar agorisardas e sar te kherel pes i Metodologija te kheden pes informacije vash e avgo reportu pe socijalno ekskluzirime/crdime pe rig kategorije chave ki BviH, thaj akana si vazdimo procesu te keren pes drom vash sar te pharuvipel pes i situacija mashkar e Romane chave. Akava drom ka chiven andre rekomandacije kotar e ministeriumora vi e lokalno autoritetija sar te planirin aktivitetora vash e romane chave pe lengi sastipaski protekcija, socijalno inkluzija, edukacija vi aver;
31. Naj dost institucionalna mreža pe lokalno nivelu te den zutipe e Romenge thaj romane organizacije. Godi deibaskere servisoru vash e romane familije tha e chavore shaj te resljaren pes numa ande e centroru vash e socijalno buchi, numa o numero kotar e romane familije so rodenu gasavo servisu si bud cikno. Leipe akava fakto telal i konsideracija o RAP-u si planirimo formiribe pe Diveseke centroru numa dzi akana ni jekh naj phuterdo;

32. Relacija badani/organo kotar e lokalno gaverno truja i edukacija e Romengo , e organizacije dik-hena sar bilacho vi si ulavdo gindo pe kodo si vaj naj upral e chavore kotar e Romano nacionalno minoriteto diskriminacija ande e komperacija mashkar e avere chavencar ande e fundavno proceso. E organizacije phende kaj e medijatorija shaj te den kontribucija te avel bareder numero e chavengo registririme ande e fundavni thaj mashkarutni shkola;
33. I legislativa pe sastipaski grizha vi sastipasko osiguripe ande e BviH khana si andino pe entitet-skonivelo ande e Brčko Distriktu phenela kaj sajekh manush pe teritorija ki BviH resljarel pesko hakaj pe sastipasko siguripe chuvindoj andre vi e Romen numa dzikote siles statuso sar sastipasko osigurimo manush te pokinel peske sastipaske takse, eksplicitno kodo naj panglo e e kovle socijalno kategorijasar;
34. Echavore kotar e romani populacija, sar vi e avera populacije, musaj te oven imunizirime, e vakcine na pokinen pes. E chave so dzana ko hurdelina, findavni vi mashkarutni shkola sar vi e studentora si resljarde e obligacijaja pe sastipasko siguripe;
35. Trujal i legislativa pe sastipaski protekcija e themutne kotar e Romano nacionaliteto resljarena o hakaj pe sastipaske protekcijajaj khetanutne e avere themutnencar. Numa, odova so musaj te lel pes telali sama si o fakto kaj i sastipaski grizha pandela pes e statusno buchencar status zdravstvenog osiguranja / khana resljarel i grizha sar bucharno vaj edukacija, thaj gote e Roma si tradicionalno crdime pe rig;
36. MLJPI thaj o Konsilo e ministrenge ande e e BviH ande e 2012. Bersh andas decizija kaj ande e themeskeru budžetu ka ulavel pashe 1.475.000.00 EUR te pharuvel e Romengo problemu thaj thaj 105.000.00 EUR trubuj te den pes vash e sastipaski grizha pe Roma;
37. Khana kerela pes lafi vash e konkretno indikatora panlo e sastipaski protekcija pe Roma ande e BviH (numero kotar e sastipaske osigurime Roma, numero kotar e imunizirime romane chave, mule thaj neve bijande chave thaj aver e MLJPI naj gasave informacije vash e Roma numa o teleder nivelo kotar e autoritetija musaj sar so phenel e ustavesko/konstitucijaki ingerencija te lel sama pe akaja areja;
38. Pe nivelo ande e FBviH, ande e palune trin bersh pe sastipaski grizha vash e Roma ulaven pes 50.000,00 KM kasko ciljo si finasiribe pe obligacija vash e sastipasko osigribe pe manusha kasko avutnipe si kotar e nacionalno minoritetija ande e kejsora khana sostar naj len shaipen te resljaren statuso sar sastipaske osiguranikora pe aver zakonsko grundu. Akala love vi dureder si cera vash sa e trubumatar te oven resljarde akale kategorijake kotar e themutne.;
39. E romane organizacije gindin kaj ande e sastipaski grizha si majbud kerdino mashkar e Roma, numa vi dureder si problemora sar so si o aksesu pe sastipaski grizha e manushenge phureder kotar e 65 bersh so naj registririme ande e Agencija vash e butikheripe , na kherena buchi, naj len penzija, thaj e chavenge so na dzan ande e shkola. E mere so ka den kontribucija e Romenge te resljaren o aksesu pe sastipaski protekcija si osiguripe truja e Agencija vash e bucharipe, e Centrora vash e socijalno buchi thaj resljardi koperacija e avere badanencar/organa;
40. E organizacije gindin kaj o aksesu pe sastipaski protekcija vi dureder si pharo sostar e administrativno barijere si phare, predrasuda, nej love/finansije vash e participacija vakerdi – tzv. markica vash e sastipaski protekcija kote so sa e themutne trubij te pokinen varesave love vakerdo participacija pe sastipasko osiguripe, i sastipaski protekcija si periodichno, te phenas pe trin chon, najazurno registriribe ki Agencija vash e bucharibe, e Roma naj informirime save si e shaipena pe sastipasko osiguripe, thaj naj overime/nakli vrama kotar e sastipake karte;

41. I relacija e lokalne gavernosar khana keras lafi vash e sastipaski protekcija mashkar e Roma si dife-rentno, si dost than i sastipaski protekcija te buvljarel pes o aksesu vash e Roma, te dazl anglal thaj i praktika ande e Zeničko-dobojskog, Srednjobosanskog vi Hercegovačko-neretvanskog kantona vi Komunae Derventa ki RS sikavena lache praktike pe kodo;
42. E Romane organizacije phenen kaj ande e aksesu pe sastipaski grizha shaj te ovel progreso trujal lacheder implementacija pe akcijake planora vash e Romengi inkluzija, lacheder koperacija mashkar e organizacijevi e badanija/organija ki BiH, ulavindoj bareder finasije vash e realizacija pe akcijake planora, edukacija, vi lacheder komunikacija e badanencar/organocar, thaj trubuj bareder arakhipe buchi e Romenge;
43. Chaches kaj ande e BviH pe nakhle nekobor bersh si progreso ande e ciljo te keren pes sigurno e hakajengo resljaribe thaj eRomengi inkluzija ki societa, so majangle rodela sine te anel pes zakone-ski vi institucionalno fremo/okviro. Akava proceso dzala sas po cera dzi kote keren pes e strukturalnoorganizacija mashkar e autoritetija ande e BiH, thaj kerdas reflekcija vi pe implemetacijako proceso pe lendine kerimatar. Komparativno aksesu khana kerel pes o reporto si drom te dikhel pes e instituciengi pozicija thaj e organizacijengi pozicija panli e phuchibasar e Romengere statusosar vi situacijaja BviH societa, thaj dikhela pes kaj o vakeribe si pashe. E autoritetija si samle/ si svesno kaj trubuj vi dureder te herel pes buchi, e romane organizacije objektivno dikhena peski situacija panle e globalno situacijaja kote so arahel pes o BviH societa deindoj konstruktivno propozalora mangena te keren koperacija e institucijenge autoritencar te lacharen i situacija.

Ande e ciljo pe dureder progreso pharuvipe pe Romengeri situacija vi te osigurinen pes e hakaja garantirime e internacionalno standardoncar, o Ombudsmeni vash e manushikane hakaja ande e BviH bazirimo upral e kherdino rodipen si dikhle kovliba so si panle specijalno pe implementacija kotar e strateshko planija vi programija andine and e BviH thaj anena e avutne:

REKOMANDACIJE

1. Trubuj vi dureder te dzal pes e implementacijake kerimatar so si kerdine khetane e obligaciencar kotat o them BviH trujal i Romengi Dekada kherindoj revizije pe kodola kerimatar pe majneve rekomandacije kotar e UN badanija vash e informiribe pe reportora;
2. E Ombudsmenora dena zutipe pe koperacija mashkar e centralno vi lokalno nivelo kotar e autoritetija te pharuven e Romengo phuchipen thaj akharena e komunen kote so dzivdinena e Roma a kola dzi akana na sine involvirime ande e akala procesora te len aktivitetija chuvindoj andre vi finasiko planiribe ko budzeto vash e 2014. Bersh odoleja so ka pharuvel pes i situacija e Romengi ki olengeri teritorija;
3. Entitetora, kantonora vi e komune trubuj te revidirinen peski politika pe proektonge finansiriba panle vash e Romengi situacija te shaj te oven bareder e finasije kpla so kerdine andre ko budeto ko institucije ande e BiH, a majangle ko MLJPI thaj e ministerengo Konsilo totalno love kotar e 1,5 milion EUR-a vash e finansiribe pe aktivitetija vi realizacija pe Akcijako plana te pharuven pes e Romane problemija thaj odoleja te osigurinel pe efikasno realizacija;
4. Osiguripe pe bazichno finasiribe vash e kontinuirimo buchikeribe pe Romengero Konsilo sar godideibaskoro vi koordinativno badani kerdino telal e Ministerengo Konsilo, finasije vash e monitoring timora, kordinatora Roma;
5. Registraciono badanija/ organi kotar e organizacije trubuj te keren sistemo so ka kerel sigurno o monitoring pe informacije vash e registririme organizacije kaske programeske ciljora si protekcija pe minoritetenge hakaja, specijalno e Romengere hakaja;
6. Ombudsmenora dena zutin i kerdini kotar e MLJPI te kerel pes evidencija panli e Romane hakajencar thaj dena rekomandacija e entitetske autoritetenge te kheren sigurno i evidencija vash e Romane hakaja pe khetanutno drom sar si kerdino ande e areja pe bucharipe;
7. Specijalno e autoritetija kotar e FBiH, Federalno ministeriumo vash o sastipe, Federalno ministeriumo vash e edukacija vi e Federalno ministeriumo vash e buchi vi socijalno politike thaj e kantonalno ministeriumora telal kaske ingerencije si e akala arei, musaj te len kerimatar odoleja so e evidencije panle vash e sastipaski protekcija, edukacija vi socijalno politika ka keren ulavde evidencije so legarena pes/si panle e sastipaske protekcijaja, edukacija vi socijano politika, thaj ka resljaren pes ulavde evidintirime indikatore pe sako jekh area panlo e Romencar;
8. Sa e resposibilno institucije trubuj vi dureder te kheren buchi vi te kheren sigurno kaj sako manush kotar e nacionalno romano minoriteto ka resljarel sigurno pesko identifikacijako dokumento so si pre-koncija te rsljaren pes sa e hakaja;
9. I rolja so si e lokalne gaverno te kerel sigurno i protekcija pe Romane hakaja ande e BviH, a pe so e Romane organizacije vakede so si lengi obligacija si te zuraren pes e kerimatar i relacija e manushengi so kerena buchi ko lokalno badanija o odnos i relacija upral e Roma te pharuvel pes. Akava si specijalno vazhno khana kerel pes lafi vash e khera e Romenge thaj direktno zavisinela/panlo si kotar o odnos/relacija e lokalno komunitetasar thaj dikhela pes kaj trubuj zureder intervencija kotar e lokalno gaverno kasko ciljo si te arahel pes phuv vash e kherengo vazdipe, posigate te agorisaren pes e problemija pe phuv/kher, te oven posigate e procedure thaj te oven lokeder e procedure pe legalizacija pe akanutne nalegalno khera kote so dzivdinena e Roma, te ulaven pes love vash e komunaki participacija ande e proektongi realizacija pe kantonalno nivlo, te pharuven pes e komunalno-higijensko kondicije ande e thana kaj so train e Roma;
10. U cilju osiguranja institucionalne mreza na lokalnom nivou za podršku Romimama i romskim udruženjima potrebno je ojačati kapacitete centara za socijalni rad u općinama sa najvećim bro-

- jem Roma te osigurati uspostavu Dnevnih centara za Rome kako je utvrđeno RAP-om;
11. U cilju većeg zapošljavanja Roma potrebno je preispitati dosadašnje programe i uspostaviti evidenciju koja će osigurati podatke o broju Roma koji su nastavili da rade nakon isteka projekta zapošljavanja. Potrebno je razmotriti mogućnosti razvijanja aktivnosti unutar zavoda za zapošljavanje koji bi trebali biti usmjereni na slabosti koje onemogućavaju zapošljavanje Roma gdje se prije svega misli na nedostatak strukovnog obrazovanja i neobrazovanost zbog čega su Romi nekonkurentni na tržištu rada ali potrebe podsticanja otvaranja samostalnog poduzetništva;
  12. Te resljarel pes o ciljo pe lungo vrama vashe Romengo bucharipe trubij specijalno te lel pes sama pe romane chavengeri edukacija trujal konzistentno implementacija pe Akcijako Plano vash e Rome, odoleja so ka den pes bilovenge shkolake lila, transporto, vazdipe gindo mashkar e Roma kozom si vazhno i edukacija numa vi v azdipe gindo mashkar e sikljara te keren zureder integracija mashkar e chave ande e edukacija odoleja so ka eliminiren pes e predrasude so egzistuinena vash e Roma thaj ka kerel pes prevencija pe sa e formi kotar e olengeri diskriminacije. Odoleske urgentno ande e shkole kote si bareder numero kotar e Romane chave te anen pes/te del pes buchi e medijatora so ka zutin ka den kontribucija te ovel bareder numero kotar e Romane chave andi shkola;
  13. Ande e areja kotar e sastipaski grizha pe Roma trubuj te dzal pes dureder e implementacijasar pe crdime aktivitetija so dendine lache rezultatora pe sastipasko aksesos osiguripe vi protekcija. Odoleja so e sastipaski sama si panli e statutosa e sastipaske osigururime manushesar thaj e Roma mukhena e rokora i vrama te nakhel, o na dzaipe ki shkola vaj na-bucharipe thaj sa akava si faktorija so sikavena pe lengo crdipe pe rig vi marginalizacija sikavena pes trubuumatar te vazden pes pozitivno mere/merki so amde e praksa si lendini i vorba „pozitivno diskriminacija“ te shaj te chinaven pes e faktorija so andine e Romen ande e pozicija te nashti te aplicirinen thaj te resljaren pesko ststusosar sastipasko osigireniki. Drom te resljaren pes akala kerimatar si lachder implemetacija pe akci-jake planora vash e Romengi inkluzija, lacheder koperacija mashkar e organizacije vi e badanija/organija ande e BviH, ulavipe pe bareder finasije vash e realizacija pe akcijakere planora, edukacija vi lacheder komunikacija e badanencar vi e romane organizacijencar, bareder arakhipe buchi e Romenge;
  14. Te del pes suportto pe projektora kasko ciljo si lacheder informiribe maskar e Roma ande e BiH trujal e lengere organizacije, involviribe pe javutne radio-televizijso emitera kola trubuj te khelen klejaki rolja pe vazdipasko gindipe te trubuumatar e Roma te resljaren peske hakaja thaj i eliminacijape sa e formi kotar e olengeri diskriminacija ande e societa. Deibe zutipe e Romenge vi dureder te zuraren pesko drom vash e korkorutno organiziribe;
  15. Ombudsmenora akharena e internacionalno donatoren te den zutipe pe autoritetija ande e BviH ande e realizacija pe kerimatar/mere dendine e Romane Dekadasar, sar vi e rekomandacije dendine kotar e autoritetija ki BiH thaj kotar e UN badanija/tijela pe reportiribe kaske implementacijaja ka lacharel pes o statuso e Romengo ande e BviH;

ANEKSO I.: TABELARNO DIKHIBE PE REGISTRIRIME ROMANE NAGAVERNOSKE ANDE E BVIH

UDRUŽENJA ROMA TUZLANSKOG KANTONA

R.B.	Organizacijako anav / asocijacija / organizacije	Adresa / kontakto anav e manushesko	Telefona / Fax / mobilo	E-mail	Data khana si kerdini i organizacija. / organizacijako nivelo.	Numero e manushesko organizacija.	Badanija / Organizacija kotar e organizacije	Struktura ande e organizacija pe bersha Mursha / dzuvlja organora / badanija	a) So de sobi si e organizacija vash olengeri buchi b) Organizacijako Finansiribe
1	Asocijacija Romane dzuvlja „Lacheder ayutnipe“	Meše Selimović br.85, Tuzla – Indira Bajramović	035/298 001 061/739 740	uzbb@yahoo.com	08.02.2001 -kantonarno	60	Asambleja Kontrolako oA6op /organo/ badani vi aver	a) Asambleja: M-; D Ž-Z; T- b) Legarutno badani: M-; DŽ-; T--	a) renta b) donacije dom. i med. NVO
2	UG „Bahatle Roma Romi“ Tuzla	Zlatana Mešića 110, Tuzla – Osman Biberović	061/649-393	admirbiberovic@yahoo.com	21.11.2002. -kantonarno		Asambleja, Legarutno badani /organi vi kontrolako badani	a) Asambleja: M- 15 ; DŽ- 5 ; T- 10 b) Legarutno badani: M- 3 ; DŽ- 2 ; T- 3	a) renta b) kotar e budzeto kotar e lokalno komunitetovi donacija kher vi internacionalne NGO
3	UR „Romano drom“ Živinice	Ulica Stara pruga 97 – Muradif Biberović	035/772-186 035/772-824 061/943-400	muradifb@bih.net.ba	14.04.2008. -kantonarno	9	Legarutno badani vi Kontrolako badani	a) Asambleja M-; D Ž-; T- b) Legarutno badani: M-; DŽ-; T-	a) renta b) donacije kher vi internacionalne NGO
4	Organizacija Roma „Delem dzalem“ – Tuzla	Zlatana Mešića 123 Zijad Jusić	061/638-374	delemdelem@gmail.com	16.05.2007. -kantonarno	7	Asambleja vi Kontrolno badani	a) Asambleja: M- 17 ; DŽ- 17 ; T- 52 b) Legarutno badani: M- 5 ; DŽ- 7 ; T- 10	a) renta b) kotar e budzeto kotar e lokalno komunitetovi donacija kher vi internacionalne NGO
5	NO „Roma“ – Živinice	Đurđevik bb- Stara pruga Samed Osmanović	061/281-131		13.08.2010. -kantonarno	210	Asambleja Kontrolako oA6op /organo/ badani vi aver	a) Asambleja: M- 80 ; DŽ- 40 ; T- 30 b) Legarutno badani: M- 4 ; DŽ- 1 ; T- 3	a) renta b) kotar e budzeto kotar e lokalno komunitetovi donacija kher. I internacionalno NGO kotar e kantonesko budzeto
6	Organizacija Roma „Jagoda“ Čelić	Alije Izetbegovića 82 – Murat Čaluković	035/660-778 061/660-627	romicelic@bih.net.ba	16.04.2008. -kantonarno	45	Asambleja Kontrolako oA6op /organo/ badani thaj vi aver badanija	Asambleja: M- 20 ; DŽ- 19 ; T- 6 b) Legarutno badani: M- 4 ; DŽ- 1 ; T- 1	a) Renta b) donacijako kher. Thaj NGO

R.B.	Organizacijako anav / asocijacije / organizacije	Adresa / kontakto anav e manushesko	Telefona / Fax / mobilo	E-mail	Data khana si kerdini i organizacijako organizacijako nivelo .	Numero e manushesko anav e organizacija.	Badanija / Organizacija kotar e organizacije	Struktura ande e organizacija pe bersha Mursha / dzuvija organora / badanija	a) So de sobi si e organizacija vash olengeri buchi b) Organizacijako Finansiribe
7	Organizacija Roma „Euro Rom“ – Tuzla	Bosne srebrene bb SKPC Mejdan – Nedžad Jusić	035/228-884; 061/294-992;	eurorombh@yahoo.com	17.02.2004 -kantonalni	11	Asambleja, Kontrolno badani, Legarutno badani,viavera badanija	a)Asambleja : M-Z; Ž-4; O-4 b) : Legarutno badani M-2;D Ž-1; T-	a) Renta b) iz budžeta lokalne zajednice; iz budžeta kantona i entiteta i donacije dom. Međ. INVO
8	Organizacija Roma „Irisarde palpalei“ Tuzla	Naselje Krojčiva do 248 – Husein Biberović	061/675-351		28.04.2006. -kantonalni	150	Asambleja	a)Asambleja: M-Š; Ž-1; O-1 b) Legarutno badani: M-; DŽ--; T-	a) Renta b)-----
9	UG „Nevi Romani Pakhiv“ – Lukavac	Prva ulica 12 – Enes Mahić	035/556-636 061/964-542	nova_romska_nada@yahoo.com	23.02.2003. -kantonalni	Cca 2300	Asambleja, Legarutno badani, ,	a)Asambleja); M-40%; Ž-30%; O-30% b) Legarutno badani: M-50%; DŽ-30%; T-20%	a) Renta b) donacija kher vi internacionalne NGO
10	Organizacija Roma Poljice, Svatovac	Poljice-Svatovac – Nazif Mujić	062/264-814		11.05.2006. -kantonalno	7	Legarutno badani	a)Asambleja: M-; Ž-; O- b) Legarutno badani: M-DŽ--; T-	a)Than kotar e lokalno komuniteta b) -----
11	NGO „Sa E Roma“ – Tuzla	Mirze Hadžimehmedovića 14 – Šaban Mujić	035/286-563	nvo.saeroma@gmail.com	31.10.2000 -kantonalni	450	Asambleja, Legarutno badani, Kontrolno badani	a)Asambleja: M-Š; Ž-; O- b) Legarutno badani: M-Š;DŽ--; T-	a)renta b) donacija kher vi internacionalne NGO
12	Centro vash e edukacija vi vazdipe vi buthikheripe e Romengo – Tuzla	Ramiz Suljić	035/228-884		23.06.2008. -kantonalno	5	Asambleja vi Kontrolno badani	a)Asambleja: M-4; DŽ-1; T-2	a)renta b)kotar e kantonesko budžeto vrei entiteto v donacija kher vi internacionalne NGO
13	Organizacija Roma „Roma vash e lacheder tarisutnipe“ Srebrenik	Ul. Rudarska bb, Srebrenik Fikret Ahmetović	035/645-812 062/871-584	dedicesad@yahoo.com	17.09.2010. -kantonalno		Asambleja, Legarutno badani,	a)Asambleja: M-;D Ž-; T- b) Legarutno badani: M-; DŽ--; T-	a)aver resurija b) -----

R.B.	Organizacijako anav / asocijacije / organizacije	Adresa / kontakto anav e manushesko	Telefona/ Fax/mobilo	E-mail	Data khana si kerdini i organizacija. / organizacijako nivelo .	Numero e manushesko anav e organizacija.	Badanija/ Organizacija kotar e organizacije	Struktura ande e organizacija pe bersha Mursha/ dzuvlja organora/ badanija	a) So de sobi si e organizacija vash olengeri buchi b) Organizacijako Finansiribe
14	Resursno centro Tuzla-Živinice	Ulica II br. 50 Živinice – Muradif Biberović	035/772-824 061/943-400	muradifb@bih.net.ba	<u>NEMA</u> <u>REGISTR.</u>	18 romane NGO	Tim centrO	a) Asambleja: M-2; DŽ-2; T-1 b) Legarutno badani: M-; DŽ--; T-	a) renta b) donacija kher vi internacionalne NGO
15	Udruženje „Bahtalo Ilo-Sretno srce“ Banovići	Ul. Alije Izetbegovića 4 – Mehmed Mehčić	035/874-086 061/143-128		07.11.2003. -kantonarno	406	Legarutno badani,	a) Asambleja: M-35; DŽ-20; T-18	a) soba vash e nagavermoske organizacija ande e lokalno komuna kotar e sektoro ande e lokalno komuniteta b) kotar e lokalno budzetesko lokaln komuniteta
16	Organizacija themutnengi Evropako drom pe Roma, Kiseljak	Prvomajska 25, Kiseljak, Omladinske radne brigade 37, Kiseljak – Mehmed Mujčić	061/651613	udruzenjejeeps@gmail.com	18.04.2006. -kantonarno		Legarutno badani	a) Asambleja: M-4; DŽ-2; T-4	a) renta b) komuna Tuzla c) FMON vi kultura d) Fondacija vash e phutardi societa ande e BiH
17	U Organizacija Roma „Bistarde Roma Romi“ Durđevik	Nevreča 193 – Muhammed Beganović	066/542-226 062/542-226; 061/289-431		12.01.2011. -kantonarno		Asambleja	a) Asambleja): M-25; DŽ-15; T-10	a)
18	Organizacija Roma „Kalesija“	Halisjska bb, Kalesija - Alaga Alimanović	061/960151						
19	Organizacija themutnengi Roma TPK „Romano suno“, Tuzla	Rudarska br. 61, Tuzla, Mujčić Ahmet			2.11.1998. Kantonarno NA KHERELA BUCHI				Nevi registracija 21.05.2003 pharuvdo si o anav
20	Organizacija Roma „Khale perle/biserii“ Gradačac	Pazarička bb, – Bešić Pezer, Alimanović Šefik, Golubović Saša			Tuzlansko kantono, 14.11.2011.		Identifikacijsko numero: 4210051000004		

Sa okova so si lole koloresa naj kerdino olencar kontakto vi naj lenge bichaldo phuchimasko lil, stauso; **NA-AKTIVNO**

ROMANE ORGANIZACIJE KOTARE ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA

R.B.	Organizacijako anav / asocijacije / organizacije	Adresa / kontakto anav e manushesko	Telefona/ Fax /mobilo	E-mail	Data khana si kerdini i organizacija. / organizacijako nivele .	Numero e manushesgo ande e organizacija.	Badanija/ Organizacija kotar e organizacije	Struktura ande e organizacija pe bersha Mursha/dzuvlja organora/badanija	a)So de sobi si e organizacija vash olengeri buchi b) Organizacijako Finansiribe
21	Organizacija „Roma bizi granica“, Zavidovići	Dragovački put 47, Zavidovići-		urczmnadakakanj@ hotmail.com	14.09.2010 -nivo BiH	300-350	Asambleja, upravni odbor i nadzorni odbor	a)Asambleja,) : M- <u>15</u> ; Ž- <u>8</u> ; O- <u>7</u> b)Legarutno badani: M- <u>3</u> ;D Ž- <u>3</u> ; T- <u>3</u>	a)pesko kher b) budžeto kotar e lokalno komuniteta
22	Centro vash e daja „NADA“ Kakanj	Alije Izetbegovića bb, Kakanj – Razija Fafulić	032/553-451 061/869-823	urczmnadakakanj@ hotmail.com	14.04.2010 -kantonalni	20	Legarutno badani	a)Asambleja M-; Ž-; O- b)Upravni odbor: M-;D Ž- <u>2</u> ;T-	a)renta b) donacije kotar e kherutne vi internacinalne NGO
23	EUR ROMALEN Kakanj	V Divizije NOP-a 124 – Mujo Fafulić	032/553-451 061/801-759	romalekakanj@ yahoo.com	30.08.2004. -kantonalno	8	Asambleja, thaj o Legarutno badani	a) Asambleja: M- <u>5</u> ;DŽ-; T- b) Legarutno badani: M- <u>5</u> ;DŽ- <u>1</u> ;T-	a)renta b)-----
24	„Romano centro“ Zenica	Crikvice 28 – Salko Musić	032/407-353 062/149-347	Romskicentar@ gmail.com	06.02.2006. -entitetski	250	Asambleja, thaj o Legarutno badani	a) Asambleja: M- <u>5</u> ; DŽ- <u>3</u> ; O- <u>7</u> b) Legarutno badani) : M- <u>7</u> ; DŽ- <u>5</u> ; O- <u>10</u>	a)renta b) donacije kherutne vi internacionalne NGO
25	Centro dejenge „UTJEHA/Pakiv“ Zenica	Crikvice 28 – Naima Musić	066/158-362	UTJEHA@yahoo. com	26.06.2009. -kantonalno	30	Asambleja, thaj o Legarutno badani	a) Asambleja: M- <u>1</u> ; Ž- <u>5</u> ; O- <u>4</u> b) Legarutno badani: M- <u>2</u> ; DŽ- <u>5</u> ; O- <u>4</u>	a)renta b) donacije kherutne vi internacionalno NGO
26	Organizacija Roma „Chachipasko ilo“ – Zavidovići	Branilaca Grada, Zavidovići Muhammed Tahirović	032/866-337 062/706-234	ur.srce_istine@ hotmail.com	20.10.2008. -kantonalno	---	Asambleja, tina i Legarutno badani	a) Asambleja: M- <u>20</u> ; Ž- <u>19</u> ; O- <u>6</u> b) Legarutno badani: M- <u>4</u> ; DŽ- <u>1</u> ; T- <u>1</u>	a) telal e lokalno komuniteta b) donacija
27	Organizacija Romane dzuvlja – Zavidovići	Pinkasa Bandta bb, Zavidovići – Nusreta Bajrić	032/866-337 061/321-363	uzr.romkinja@ gmail.com	22.06.2005 -kantonalno	----	Asambleja, thaj o Legarutno badani	a) Asambleja: M-; Ž-; O- b) : M-;D Ž-; T-	a) telal e lokalno komuniteta b) donacija kher dom. I
28	Organizacija Roma „Amaro kham –amaro kham“ – Visoko	Križ br. 22, Visoko – Mujo Musić	062/503-010	mujomusicl@ hotmail.com	08.07.2010 -entitetski nivo		Asambleja thaj i Legarutno badani	a)Asambleja: M- <u>40</u> ;DŽ- <u>30</u> ; T- b) Legarutno badani) : M- <u>40</u> ; Ž- <u>30</u> ; O- <u>1</u>	a)aver than b) -----

R.B.	Organizacijako anav /asocijacije / organizacije	Adresa / kontakto anav e manushesko	Telefonom / Fax /mobilo	E-mail	Data khana si kerdini i organizacija. / organizacijako nivelo .	Numero e manushesko ande e organizacija.	Badanija/ Organizija kotar e organizacije	Struktura ande e organizacija pe bersha Mursha/dzuvlja organora /badanija	a)So de sobi si e organizacija vash olengeri buchi b) Organizacijako Finansiribe
29	Organizacija Roma „Romano ilo“ Breza	Salke Bešlagića 3/3, Breza – Sead Pašić	061 /248-305		07.04.2010 -kantonarno		Asambleja, vi Legarutno badani	a) Asambleja: M- 30 ; Ž- 30 ; O- 20 b) Legarutno badani: M- 30 ; Ž- 30 ; O- 20	a) aver b) -----
30	Romani lumja – Romano sveto-Kakanj	Željeznička bb, Kakanj – Danijel Bajramović		bajramovic.daniel@bih.net.ba	13.01.2011 -kantonarno			a) Asambleja: M-; Ž-; O- b) Legarutno badani: M-; Ž-; O-	a) aver b) -----
31	Organizacija Roma Općine Kakanj	Peta Divizija NOP-a Varda, Kakanj - Idriz Ramić	032/558-632 061/763-482		14.08.2006 -kantonarno	156	Asambleja, Legarutno badani, Kontrolno badani	a) : Asambleja: M- 15 ; Ž- 4 ; O- 6 b) Legarutno badani: M- 5 ; Ž- 1 ; O- 1	a) aver b) kotar e lokalno komunako budžeto; kotar iz budžeta kantona i entiteta i donacije dom. Međ. INVO
32	Organizacija themutnengi Ternengi romani inicijativa,, ov miro amal“ – Visoko	Kovačića 2, Visoko – Melina Halilović	032/733-667 061/994-077	ugbudimiprijatelj@gmail.com	15.04.2002. -kantonalni-	200	Asambleja, Legarutno badani , Kontrolno badani	a) Asambleja: M- 4 ; dŽ- 6 ; T- 10 b) Legarutno badani: M- 1 ; DŽ- 2 ; T- 2	a) renta b) donacije kherutne thaj internacionalno NGO
33	Omladinska romska inicijativa Kakanj	Ul. 311 Lahke brigade bb, Kakanj – Sejdić Nermin	032/558-632	sekis2003@yahoo.com	01.12.2008. -kantonalni	-----	Asambleja, Legarutno badani ,	a) Asambleja, : M- 7 ; DŽ- 8 ; T- 9 b) Legarutno badani: M- 3 ; D Ž- 8 ; T- 8	a) renta b) kotar e budžeto lokalno komuniteta, kantona, vi entitetora
34	UR „Mishto avilen Romalen“, Kakanj	Nurija Fafulić	061/448-665						
35	Ternengi Organizacija Roma „Khetanipe- KA“, Kakanj	Željeznička br. 111, Kakanj – Sejdić Salih (Popo)	061/584-309				23.02.2011		
35	Organizacija themutnengi „Eurorom- Ze“	Zmajevačka cesta 17, Zenica, Musić Adil	061/755-211		16.08.2011.				

Sa okova so si lole koloresa naj kerdino olencar kontakto vi naj lenge bichaldo phuchimasko lil, stauso; **NA-AKTIVNO**

ROMANE ORGANIZACIJE KOTAR E SARAJEVSKO KANTONI

R.B.	Organizacijako anav / asocijacije / organizacije	Adresa / kon- takto anav e manushesko	Telefona/ Fax/mobilo	E-mail	Data khana si kerdini i or- ganizacija. / organizacijako nivele .	Numero e ma- nushego ande e organizacija.	Badanija/Organi- zacija kotar e organi- zacija	Struktura ande e organiza- cija pe bersha Mursha / dzu- vija organora / badanija	a) So de sobi si e organizacija vash olengeri buchi b) Organizacijako Finansiribe
36	Organizacija „Phralja Roma“ Sarajevo	Adema Buće 386, Sarajevo – Alija Abazi	061/243-714		04.04.2001. -kantonarno	500	Asambleja, Lega- rutno badani thaj Kontrolno badani	a) Asambleja: M- 35 ; DŽ- 30 ; T- 22 b) Legarutno badani: M- 35 ; DŽ- 30 ; T- 22	a) renta b) donacije kotar e kherutne thaj internacionalno NGO budžeto kotar e kantono vi entitetija
37	Udruženje „Naša mladost – Amaro Ternipe“ – Sa- rajevo	Adema Buće 286, Sarajevo – Mite Hasim	061/384975	mite.hasim@hotmail- il.com	13.02.2009. -kantonarno	150	Asambleja, Le- garutno badani , Legarutno badani vi avera badanija	a) Asambleja, : M- 30 ; D Ž- 30 ; T- 21 b) Legarutno badani: M- 30 ; DŽ- 21 ; T- 21	a) renta b) donacije kotar e kherutne thaj internacionalno NGO
38	Udruženje građana Roma „Naša buduć- nost“ Sarajevo	Hamdije Kre- ševljakovića 30 – Bajro Bega- nović	061/546-801		07.02.2000. -kantonarno	1750	Asambleja, Lega- rutno badani ,, thaj vi avera	a) Asambleja: M- 24 ; DŽ- 21 ; T- 25 b) Legarutno badani: M- 25 ; DŽ- 21 ; T- 22	a) renta b) donacije kherutne vi internaci- onalne NGO thaj kotar e budžeta taro kantono thaj entiteteto
39	UG „Savez udru- ženje Roma“ – Sarajevo	Adema Buće 368 – Bajro Bega- nović	061/546-801		05.07.2010. -kantonarno	2700	Asambleja, Le- garutno badani i Kontrolno badani	a) Asambleja, : M- 12 ; D Ž- 5 ; T- 8 b) Legarutno badani: M- 10 ; DŽ- 2 ; T- 9	a) aver b) -----
40	UG Muzikano kulturalno centro „Jagako Romano Ilo“ - Sarajevo	Reisa Fehima Spahe 122 – Zaim Beganović	061/863-103		24.07.2001. -kantonarno	115	Asambleja, Le- garutno badani vi Kontrolno badani	a) Asambleja, : M- 11 ; DŽ- 3 T- 8 b) Legarutno badani: M- 9 ; DŽ- 2 ; T- 5	a) aver b) -----
41	UG „Sarajevsko Roma“ – Sara- jevo	Safeta Hadžića 34 – Muhamed Hasanović	061/274-883	sarajevskiromi@ hotmail.com	22.08.2008. -kantonarno	125	Asambleja, Le- garutno badani vi Kontrolno badani	a) Asambleja, : M- 13 ; Ž- 4 ; O- 8 b) Legarutno badani: M- 8 ; D Ž- 3 ; T- 5	a) aver b) -----
42	Organizacija „Romane ter- negi asocijacija ROMAS“ – Sa- rajevo	Salko Lagumd- žije 1 – Dragiša Radić	033/216 481 062/141-444	romas_ sa@yahoo. com	20.12.2004. -kantonarno	150	Asambleja	a) Asambleja, : M- 32 ; D Ž- 28 ; T- 22 b) Legarutno badani: M- 32 ; DŽ- 28 ; T- 22	a) renta b) kotar e budžeta taro kantono thaj entiteteto donacije kherutne vi internacionalno NGO

R.B.	Organizacijako anav / asocijacije / organizacije	Adresa / kon-takto anav e manushesko	Telefona / Fax / mobilo	E-mail	Data khana si kerdini i organizacija. / organizacijako nivelo .	Numero e manushago ande e organizacija.	Badanija / Organizacija kotar e organizacije	Struktura ande e organizacija pe bersha Mursha / dzuvija organora / badanija	a) So de sobi si e organizacija vash olengeri buchi b) Organizactjako Finansiribe
43	Udruženje „Dzividipe / Trajo Roma“ – Sarajevo	Dr. Fetaha Bećirbegovića 39 – Muharem Tahirović	033/212183 061/565-989	zivotroma@nct.hr	26.03.2009. -kantonalni	130	Asambleja, Legarutno badani Kontrolako badani	a) Asambleja: M-42; DŽ-30; T-22 b) Upravni odbor: M-40; DŽ-30; T-22	a) renta b) budžeto kotar e lokalno komuniteta; kotar e budžeta taro kantono thaj entiteto vi donacije kotar e kherutne thaj internacionalnno NGO
44	Udruženje „Prosperiteto e Romengo“ Sarajevo	Avde Jabučice 52 – Ramiz Sejdić	033/664-377 061/522-396	prosperitetroma@gmail.com	09.12.2003. -nivo entitetesko	320	Asambleja	a) Asambleja; M-40; DŽ-32; T-24 b) Legarutno badani M-40; DŽ-30; T-24	a) renta b) budžeto kotar e lokalno komunitata; kotar e budžeta taro kantono thaj entiteto i donacije kotar e kherutne thaj internacionalnno NGO
45	„Roma thamala“ Ilijaš, Sarajevo	Ivana Franje Jukića 2, Ilijaš – Raif Alimanović	061/246-124	raifalimanovic@hotmail.com	21.03.2003. -kantonalnno	-----	Asambleja, Legarutno badani Kontrolako badani	a) Asambleja, : M-4; DŽ-1; T-17	a) Telal e lokalno komuniteta b) kotar e budžeto tari lokalno komuniteta
46	KALI SARA	Ivana Cankara br. 8, Mejtaš, Sarajevo – Sanela Bešić	033/265-885	sanelabasic@yahoo.com bhric-office@hs-hkb.ba elma.kalisara.rit@gmail.com	2007. - entiteto		Asambleja, Legarutno badani, Kontrolako badani thaj avera badanija		a) renta b) budžeto kotar e lokalno komuniteta, kantono vi entiteto c) donacije kotar e kherutne thaj internacionalnno NGO, World Vision, Care International, UN-HCR, OSCE, UNICEF, Evropaki Unija
47	Romski Kulturno Edukaciono Centar „Putardo udar / Otvorena vrata“	Aleja Bosne Srebrene bb, Sarajevo	033 836 815	otvorena.vrata@gmail.com ;	Kanton Sarajevo / 2013				

Sa okova so si lole koloresa naj kerdino olencar kontakto vi naj lenne bichaldo phuchimasko lil, stauso; **NA-AKTIVNO**

I organizacija ande e sivo koloro na mangjas te kerel koperacija e Institucijaja ombudsmena kotar BiH

ORGANIZACIJA E ROMENGLIANDE EMASHARUTNO-BOSANSKO KANTONI

RB	Organizacijako anav /asocijacje / organizacije	Adresa / kontakto anav e manushesko	Telefono/ Fax/ mobilo	E-mail	Data khana si kerdini i organizacijako organizacijako nivelo .	Numero e manushesko ande e organizacija.	Badanija/ Organizacija kotar e organizacije	Struktura ande e organizacija pe bersha Mursha /dzuviija organora/ badanija	a)So de sobi si e organizacija vash olengeri buchi b) Organizacijako Finansiribe
48	Organizacija Roma „Romano chachipen/pravda“ Donji Vakuf	770 Slavne brdske brigade – Safet Muheljić	062/827-439		17.02.2010. -kantonalni	496	Legarutno badani	a) Asambleja, : M-; Ž-; O- b) Legarutno badani: M-; Ž-; O-	a) renta b) personalno
49	Organizacija themutnengi „Bahtale Roma“ – Turbe Travnik	Bešije bb – Rizvan Seferović	030/530-380 030/532-131 062/684-984	bahtale@bih.net.ba	04.03.1999. 20.04.1999. -kantonalni	600/250	Asambleja vi Legarutno badani	a) Asambleja, : M-13; Ž-10; O-2 b) Legarutno badani: M-3; Ž-1; O-1	a) renta b) -----
50	UG „Jaćanje – Zuralipe“ Vitez	Sofa bb – Sabahudin Tahirović	063/856-244	romanozu@yahoo.com	09.04.2009. -kantonalni		Asambleja, Legarutno badani , Kontrolno badani	a)Asambleja: M-60; Ž-30; O-10 b) Legarutno badani: M-60; Ž-30; O-10	a) vlasništvo lokalne zajednice b) donacije kotar e kherutne thaj internacionalno NGO
51	Udruženje Roma „Ternipe“ – Vitez	Kruščica bb – Fehim Osmanović	030/713-676 063/579789	fehim.osmanovic@tel.net.ba	24.10.2008. -kantonalni	30	Asambleja, Legarutno badani ,	a)Asambleja): M-5; Ž-3; O-8 b) Legarutno badani: M-3; Ž-5; O-10	a) renta b) donacije kotar e kherutne thaj internacionalno NGO
52	UG Centro vash e deja „Palma“ – Vitez	Ul. Hrvatske maldeži – Hatka Osmanović	030/710-534 063/681324	centarzamajkepalma@yahoo.com	17.12.2008 -kantonalni	35	Asambleja, Legarutno badani ,	a)Asambleja: M-3; Ž-5; O-6 b) Legarutno badani: M-1; Ž-10; O-9	a) renta b) donacije kotar e kherutne thaj internacionalno NGO
53	Konsilo e Romengo FBviH – Vitez (naj zuralo na kherel buchi)	325 Brdske brigade – Fehim Osmanović	030/713-676 063/579789	vijece-roma.fbih@hotmail.com	24.10.2003. -nivo entiteta	52	)Asambleja, Legarutno badani	a)Asambleja): M-20; Ž-10; O-5 b) Legarutno badani: M-9; Ž-7; O-10	a) renta b) donacije kotar e kherutne thaj internacionalno NGO
54	Organizacija Terne Roma	Aldina Fafulić		aldinafufulovic@hotmail.com,					
55	Organizacija dzuvlengi -Centaro vash e daja „Dzividipasko resorso“	Vitez, - Jadranka Musić	063/742 107 030/713 030	uzrczm.izvorzivota@hotmail.com	Registrovana 18.10.2011.				

RB	Organizacijako anav / asocijacije / organizacije	Adresa / kontakto anav e manushesko	Telefona / Fax / mobilo	E-mail	Data khana si kerdini i organizacija. / organizacijako nivelo .	Numero e manushesgo ande e organizacija.	Badanija / Organija kotar e organizacije	Struktura ande e organizacija pe bersha Mursha / dzuvlja organora / badanija	a) So de sobi si e organizacija vash olengeri buchi b) Organizacijako Finansiribe
56	Organizacija themutnengi Centro vash e daja „Narcis“ Donji Vakuf	Slavna brdska brigada bb, Donji Vakuf – Muheljté Suada			15.11.2011. Broj: 04-05-142/2011				
57	Organizacija Rom „Kupreshani – Skela“ Jajce	Kupreshani bb kontakt, Vernesa Ramić			22.02.2010 broj: 04-05-14/2010				
58	Organizacija Roma „Ilo Bugojno“ Bugojno	Hendek 4, Bugojno Zukanović Fahrudin 061/657686			28.05.2012 Broj: 03-05-93/2012				
59	Organizacija e Romengi „EDERLEZI“ Kiseljak	Hrastovi bb, Kiseljak Begon Fafulović			17.10.2012 Broj: 03-05-167/2012				

Sa okova so si lole koloresa naj kerdino olencar kontakto vi naj lenge bichaldo phuchimasko il, stauso; **NA-AKTIVNO**

ORGANIZACIJA E ROMENGLANDE E HERCEGOVAČKO-NERETVANSKO KANTONO

R.B.	Organizacijako anav / asocijacije / organizacije	Adresa / kontakto anav e manushesko	Telefono/ Fax/ mobilo	E-mail	Data khana si kerdini i organizacija. / organizacijako nivelo .	Numero e manushago ande e organizacija.	Badanija/ Organizija kotar e organizacije	Struktura ande e organizacija pe bersha Mursha/ dzuvlja organora/ badanija	a) So de sobi si e organizacija vash olengeri buchi b) Organizacijako Finansiribe
60	Organizacija Roma „Neretva“, Mostar	Mostar, Šemsi Supnaj Dujto manush	062/228330	romineretva@gmail.com					
61	Organizacija themutne Roma Konjic	Čelebići - Čelebići broj 307	Ahmetović Zuhdija		16.06.2000		Identifikacijsko numero: 4227699870004 (datum: 24.01.2011)		
62	Organizacija ROMA „ADA“, Čapljina	Marko Adžović Marijano	063 485 615 063 278 839	udrugaroma.ada@gmail.com					
63	Organizacija Roma „Impact“ Čapljina	Mufid Bešić, Ante Starčevića br. 3, Čapljina	063 350 271	mufidbesic@yahoo.com Impact.bih@gmail.com			Intentifikacijsko numero: 4227796560001 (Datum: 23.05.2013.)		

ORGANIZACIJE E ROMENGE ANDE E UNSKO SANSKO KANTONO

R.B.	Organizacijako anav / asocijacije / organizacije	Adresa / kontakto anav e manushesko	Telefono/ Fax/ mobilo	E-mail	Data khana si kerdini i organizacija. / organizacijako nivelo.	Numero e manushhego ande e organizacija.	Badanija/ Organija kotar e organizacije	Struktura ande e organizacija pe bersha Mursha/ dzuvlja organora/ badanija	a) So de sobi si e organizacija vash olengeri buchi b) Organizacijako Finansiribe
64	Organizacija romane komunitake „Rom“ Bihać	Grubeška bb- Sead Džemali	037/223-260 061/809-096	dragicabiukovic@yahoo.com	29.12.2005. -kantonalno Sa e pharuvipena ande e registracijako lil numero K-III-49. Kotar e 3.01.2012.	400	)Asambleja, Legarutno badani , Kontrolno badani vi aver badanija	a) Asambleja: M-9; Ž-3; O-4 b) Legarutno badani: M-1; Ž-1; O-3	a) renta b) iz budžeta lokalne zajednice; iz budžeta kantona i entiteta i donacije kotar e kherutne thaj internacionalno NGO

Organizacija e ROMENGI ANDEE BRČKO DISTRIKT BIH

R.B.	Organizacijako anav / asocijacije / organizacije	Adresa / kontakto anav e manushesko	Telefono/ Fax/ mobilo	E-mail	Data khana si kerdini i organizacija. / organizacijako nivelo.	Numero e manushhego ande e organizacija.	Badanija/ Organija kotar e organizacije	Struktura ande e organizacija pe bersha Mursha/ dzuvlja organora/ badanija	a) So de sobi si e organizacija vash olengeri buchi b) Organizacijako Finansiribe
65	Organizacija Roma „Romano suno“ Brčko Distrikt	Prutače bb Gornji Rahić –Sabit Muratović	061/288-584		23.06.2003. -Brčko Distrikt BiH	400	Asambleja vi o Legarutno badani	a) Asambleja: M-150; Ž-; O-350 b) Legarutno badani: M-; Ž-; O-	a) So de sobi si e organizacija vash olengeri buchi b) Organizacijako Finansiribe a) renta b) kotar e entitetesko budžeto
66	Organizacija „Roma pe djelju/ E Roma keren vareso“ Brčko Distrikt BiH	Jadranko Đurić	049 218 889 (fax) 065 992 530	rominadjelu@hotmail.com	15.03.2012	372 Cca 700			

Organizacije e Romenge ande e REPUBLIKA SRPSKO

R.B.	Organizacijako anav / asocijacje / organizacije	Adresa / kontakto anav e manushesko	Telefono / Fax / mobilo	E-mail	Data khana si kerdini i organizacija. / organizacijako nivelo .	Numero e manushego ande e organizacija.	Badanija / Organija kotar e organizacije	Struktura ande e organizacija pe bersha Mursha / dzuvlja organora / badanija	a) So de sobi si e organizacija vash olengeri buchi b) Organizacijako Finansiribe
67	Organizacija Roma Gradiška	Gavrila Principa bb, Gradiška- Saša Mašić	065/071-711	urgradiska@yahoo.com	05.10.2000. -lokalni nivo	36	Asambleja i Upravni odbor	a) Asambleja: M-22; DŽ-14; T- b) Legarutno badani: M-2; DŽ-2; T-1	a) nema prostor za rad b) bez finansijskih sredstava
68	Savez / Alijansa e Romengi RS	Gavrila Principa 2, Gradiška- Saša Mašić	051/814-179 065/071-711	saveznvoromars@yahoo.com i norrs@blic.net	09.10.2003. -nivo entiteta	12 organizacija	Asambleja Legarutno badani	a) Asambleja: M-9; DŽ-3; T- b) Legarutno badani: M-3; Ž-1; O-	a) pod zakup b) donacije kotar e kherutne thaj internacionalno NGO
69	UŽ Romane dzuvlja „Romano Ternipe“	Gavrila Principa 2, Gradiška- Sandra Mašić	051/813-782	romskamladost@yahoo.com	28.04.2009. -lokalni nivo	32	, Asambleja Legarutno badani , Kontrolno badani.	a) Asambleja: M-2; Ž-30; O- b) Legarutno badani: M-; DŽ-3; T-	a) renta b) donacije kotar e kherutne thaj internacionalno NGO
70	CARITAS ŽUPE BUDŽAK – Banja Luka	Put Srpskih branilaca 124 – Zdravko Strabić	066/361-985 051/389-871	savjetovalistezarome@blic.net				a) Asambleja: M-; DŽ-; b) Legarutno badani odbor: M-; Ž-; O-	a) renta b) donacije kotar e kherutne thaj internacionalno NGO
71	Organizacija Roma „Loshalo brjieg“ Banja Luka	Novaka Pivaševića 16 – Adnan Šubert Šaha Ahmetović	051/348-540 065/432-645 065/915-881	saha.ahmetovic@yahoo.com	26.06.2004. -kantonalno / komunako	220-240	Asambleja vi o Legarutno badani	a) Asambleja: M-50%; DŽ-50%; T-35% b) Legarutno badani: M-3; Ž-2; O-2	a) renta b) donacije kotar e kherutne thaj internacionalno NGO
72	Organizacija „Pakhivale / khetanutne phralja“ – Bijeljina	Baje Pljevljaka 42 – Muhamed Beganović Mujo Beganović	055/250-543 066/159-471 – 062 811 831		19.03.2007 -entitetski	---	Asambleja vi Legarutno badani	a) Asambleja: M-4; DŽ-1; T- b) Legarutno badani: M-2; DŽ-1; T----	a) aver b) kotar e lokalno komunitako budzeto
73	Organizacija e themtnenge pe promocija vash e edukacija e Romenge „Otaharin“ – Bijeljina	Beogradska 38 – Dragan Joković	055/250-543 065/931-984	ugotaharin@teol.net	17.02.2005. -themeskero nivelo		Asambleja vi aver badanija	a) Asambleja: M-5; DŽ-4; O--b) Legarutno badani: M-; DŽ-; T- b) Legarutno badani: M-; DŽ-; T----	a) renta b) kotar e lokalno komunitako budzeto donacije kotar e kherutne thaj internacionalno NGO

R.B.	Organizacijako anav / asocijacije / organizacije	Adresa / kontakto anav e manushesko	Telefona / Fax / mobilo	E-mail	Data khana si kerdini i organizacijako organizacijako nivelo .	Numero e manushesgo ande e organizacija.	Badanija / Organija kotar e organizacije	Struktura ande e organizacija pe bersha Mursha / dzuvlja organora / badanija	a) So de sobisi e organizacija vash olengeri buchi b) Organizacijako Finansiribe
74	Organizacija Romani komuna Kozarska Dubica	Hajduk Veljka 8 – Halilović Nana	066/520-307 065/397-959	udruzenjeromakd@hotmail.com	30.04.2009 -komunako	108	Asambleja Legarutno badani	a) Asambleja: M- <u>50</u> ; DŽ- <u>35</u> ; T- <u>15</u> % b) Legarutno badani: M- <u>33,3</u> %; DŽ- <u>33,3</u> %-; TO- <u>33,3</u> %	a) aver b) donacije kotar e kherutne thaj internacionalno NGO
75	Organizacija „Khale biserija / perle“ – Modriča i Vukosavlje	Modrički lug bb – Alija Ferhatović	065/024-437 053/810-185	-----	NAJREGISTRO	486	Asambleja, Legarutno badani , kontrolno badani	a) Asambleja: M- <u>5</u> ; DŽ- <u>2</u> ; T- <u>4</u> b) Legarutno badani: M- <u>3</u> ; DŽ- <u>1</u> ; T- <u>1</u>	a) ----- b) -----
76	Udruženje Roma „Romani asvin“ – Srebrenica	Kazani bb (M. Tita bb) – Srebrenica – Jasmina Hakić	061/392-289	romskasuz@hotmail.com	02.07.2007. - entitetesko nivelo	65	Asambleja, Legarutno badani , Kontrolno badani	a) Asambleja: M- <u>3</u> ; DŽ- <u>3</u> ; T- <u>4</u> b) Legarutno badani: M- <u>2</u> ; DŽ- <u>3</u> ; T-	a) renta b) lokalno budzeto tari komuniteta vi donacije kotar e kherutne thaj internacionalno NGO
77	Organizacija Roma Republika Srpska - Bijeljina	27. marta 193- Hamdija Husić	065/692-857	-----	17.1.2007 - entitetesko nivelo	60	Asambleja, Legarutno badani	a) Asambleja): M- <u>10</u> ; DŽ- <u>5</u> ; T- <u>5</u> b) Legarutno badani: M- <u>4</u> ; DŽ- <u>2</u> ; T- <u>1</u>	a) aver b) lokalno budzeto tari komuniteta vi donacije kherutne vi internacionalno NGO
78	Organizacija Roma Prijedor	Ul. Rudnička bb, - Ramo Selešević	052/215-577 061/589-617	salesevic@blic.net	01.10.2001 -entitetesko nivelo	200	Asambleja, Legarutno badani	a) Asambleja: M- <u>3</u> ; DŽ- <u>2</u> ; T- <u>1</u> b. Legarutno badani M- <u>3</u> ; DŽ- <u>2</u> ; T- <u>2</u>	a) telal e lokalno komuniteta b) kotaar e lokalno budzeta lokalno komuniteta donacije kotar e kherutne thaj internacionalno NGO
79	Organizacija Roma opštine /komuna Prnjavor	Nenad Mirković	065/773615	udruzenjeroma@hotmail.com	24.02.2004.		Dendini registracija: registririmi pe Osnovno kris ande eDoboju: numero: 085-0-F1-09-000 075		
80	Organizacija „Romani chej“ Prnjavor	Snežana Mirković	066/152-984	msd1997@hotmail.com					
81	Roma Opštine Derventa	Derventa, Patrijarha Dožića 8 – Husein Selvić	061/665 011 Kontakt: Čučić Nihada		12.06.2009.				

R.B.	Organizacijako anav / asocijacije / organizacije	Adresa / kontakto anav e manushesko	Telefona / Fax / mobilo	E-mail	Data khana si kerdini i organizacijako organizacijako nivelo .	Numero e manushego ande e organizacija.	Badanija / Organija kotar e organizacije	Struktura ande e organizacija pe bersh Mursha / dzuvlja organora / badanija	a) So de sobi si e organizacija vash olengeri buch b) Organizacijako Finansiribe
82	Organizacija Roma Novi grad	Novi grad – ulica Željeznička 13. – Safet Velija			28.07.2011.		Personalno Identifikacijako numeroj: 11082106		
83	Organizacija „Romane dzuvlengi „Romane dzuvlja“ Bijeljina	Beogradska 38, Bijeljina Beganović Begzada	0 66 / 843-442; 066 / 666-838	begzada.otaharin@hotmail.com ; uzromkinja@hotmail.com ;					
84	Udruženje Roma „Romano Ilo“ Banja Luka	Novaka Pivaševića 13a, Munjić Mesud	066 / 421-547		14.10.2005				

Sa okova so si lole koloresa naj kerdino olencar kontakto vi naj lenge bichaldo phuchimasko lil, stauso; **NA-AKTIVNO**

ANEKSO II.: TABELARNO DIKHIBE PE KERDE KHEDIPENA E REPREZENTATONCAR KOTAR E ROMANE ORGANIZACIJE

ORGANIZACIJAKO ANAV	GIVE/DATA KHANA SAS O KHEDIPE	NAPOMENA/NOTA/KOMENTARO
1. Organizacija Roma „EURO ROM“ – Tuzla	Ande e organizacijako tha/prostorija si organizirimo o khedipen pe give, dana 16.09.2013.bersh	Kherdino lafi e organizacijako presidentesar rajo. Jusić Neždaom
2. Organizacija amalipa Roma „ROMANO CHACHIPEN/ PRAVDA „Donji Vakuf	Butikheripasko khedipen pe temato „Maripe mamuj I diskriminacija“ organizirimi ande e Vitez give 18.10.2013.bersh	Kherdino lafi e organizacijako presidentesar rajo. Muheljić Safetom
3. UG „BAHTALE ROMA“ Turbe Travnik,	Butikheripasko khedipen pe temato „Maripe mamuj I diskriminacija“ organizirimi ande e Vitez give 18.10.2013.bersh	Kherdino lafi e organizacijako presidentesar rajo. Seferović Rizvanom
4. Organizacija Roma „CHACHIPASKO ILO“ Zavidovići	Butikheripasko khedipen pe temato „Maripe mamuj I diskriminacija“ organizirimi ande e Vitez give 18.10.2013.bersh	Kherdino lafi e organizacijako presidentesar rajo Tahirović Muhamedom
5. Organizacija terne Roma Vitez	Butikheripasko khedipen pe temato „Maripe mamuj I diskriminacija“ organizirimi ande e Vitez give 18.10.2013.bersh	Kherdino lafi e organizacijako presidentesar rajonasar udruženja g. Fafulić Aldinom
6. Organizacija Roma „KUPREŠANI-SKELA“ Jajce	Butikheripasko khedipen pe temato „Maripe mamuj I diskriminacija“ organizirimi ande e Vitez give 18.10.2013.bersh	Kherdino lafi e organizacijako dujto presidentkasar vi medijatoro e rajonasar vash e Roma ande e Jajce. Vernesa Ramić
7. ORGANIZACIJE/Udruženja : „OV MANGE AMAL“- Visoko „EUR ROMALEN“- Kakanj „ROMANO CENTRO“ Zenica	Akarde pe Butikheripasko khedipen pe temato „Maripe mamuj I diskriminacija“, organizirimi ande e Vitez give 18.10.2013.bersh	Reprezentatora kotar e organizacije naj na avile tja vi palik adava so sas akharde
8. Organizacija e Romane dzuvlengi „LACHEDER AVUTNIPE“ Tuzla	Vizita ande e organizacija pe give 22.10.2013.godine	Vakeribe e reprezentatoncar kotar e organizacija, leindoj telal I sama kaj I presidentka I rajoni Indira Bajramović sas pe drumo
9. UG „NEVI ROMANI PAKIV/ NADA“ Lukavac	Ande e organizacija si kerdo khedipen pe give, dana 22.10.2013.bersh	Vakeribe e rajosar . Mahić Enesom prezidento ki organizacija
10. UG „BAHTALE ROMA“ Tuzla	Kerdo khedipen ande e kancelarija/ offiso ki ombudsmeneski Institutij ko foro Tuzl, pe give 22.10.2013.bersh	Vakeribe e rajosr Biberović Osmanom president ande e organizacija.
11. UG „EVROPSKO ROMENGO DROM“ Kiseljak,	Ande e Pedagogikani institucija/ zavod astardo khedipen ko foro pe give 22.10.2013.bersh	Vakeribe e rajosar Mujić Mehmedom president ande e organizacija
12. Organizacija „ROMA PE DJELU“ Brčko Distrikt BiH	Ande e hotelo „Posavina“ kerdino khedipe pe give 23.10.2013.bersh	Vakeribe e rajorencar. Đurić Jadrankom thaj e presidenteja Salihovićem Ćazimom
13. Organizacija Roma „ROMANO SUNO“ Brčko Distrikt BiH	Vizita ande e komuna Prutače, give 23.10.2013.bersh	Vakeribe e rajosar Muratović Sabitom president ki organizacija
14. Organizacija e themutnge vashe e edukacijaki promocija „OTAHARIN“ Bijeljina	Ande e organizacija kherdo khedipen pe give 23.10.2013.bersh	Vakeribe e rajosar Joković Draganom president ki organizacija
15. Udruženje žena „ROMKINJA“ Bijeljina	Ande e organizacija kerdo khedipen pe give 23.10.2013.bersh	Vakeribe e rajosar Beganović Begzadom president ki organizacija
16. Organizacija Roma „Loshalo brijego“ Banja Luka	Pe kinobikimasko centro Boska, kherdo khedipen pe give 25.10.2013.bersh	Vakeribe e rajosar Šubert Adnanom president ki organizacija.

	ORGANIZACIJAKO ANAV	GIVE/DATA KHANA SAS O KHEDIPE	NAPOMENA/NOTA/KOMENTARO
17.	Organizacija : SAVEZ/ALIJANSA E ROMENGI RS <i>Organizacija Roma Gradiška, UŽ Romane dzuvlengi „Romano Ternipe“ Gradiška</i>	O khedipen naj sas realizirimo soske nashi sas te ovas resljarde pe give 25.10.2013.bersh	O rajo. Mašić Saša jeftisardas pes kaj nashti te avel ko khedipe pe give 24.10.2013.bersh soske sas les aver buchi
18.	<i>Organizacija komunake Roma PRNJAVOR</i>	O khedipen naj sas realizirimo soske nashi sas te ovas resljarde pe give 25.10.2013.bersh	O rajo. Mirković Nenad phendas kaj nashti te avel ko khedipe/jeftidara pes give 25.10.2013.bersh soske sas le aver buchi
19.	UR „ROMANO ILO“, Banja Luka	O khedipen naj sas realizirimo soske o rajo Mujkić Mesud sas pe drumo pe give 25.10.2013.bersh g.	/
20.	<i>Organizacija Roma „ROMATHAJ AMALI“ Ilijaš i Vogošća</i>	O khedipen sas ki ombudsmeneski Institucija vash e manushikane hakaja ande e BviH ko Sarajevo, kerdo pe give 28.10.2013.bersh	Vakeribe e rajosar Alimanović Raifom president ki organizacija
21.	<i>Organizacija Roma „SARAJEVSO ROMA“ Sarajevo</i>	U prostorijama Institucijem ombudsmena za ljudska prava BiH u Sarajevu, održan sastanak dana 28.10.2013.godine	Razgovor sa predsjednikom udruženja g. Hasanović Muhamedom
22.	KALI SARA	U hotelu Evropa u Sarajevu održan sastanak, dana 25.09.2013.godine i razgovor u Tuzli dana 24.10.2013.godine	Razgovor sa predsjednicom udruženja g. Bešić Sanelom i g. Sejdić Dervom
23.	NGO“Sa E Roma“ Tuzla	Razgovor sa predstavnicima udruženja u prostorijama Općine Tuzli, dana 24.10.2013.godine	Razgovor sa predsjednikom udruženja g. Muratović Salkom
24.	<i>Organizacija Roma, „SVATOVAC“ Poljice Lukavac</i>	Razgovor sa predstavnicima udruženja u prostorijama Općine Tuzla, dana 24.10.2013.godine	Razgovor sa predsjednikom udruženja g. Mujić Nazifom

ANEKSO III. ANALIZA PE PHUCHIBASKO LIL

Analiza pe phuchibasko lil ko Tuzlanskog kanton F BvIH

Phuchipena kotar phuchibasko lil	ANAVE ORGA-NIZACIJAKO	UR „Romano Drom“ Živinice	UG „Bahtale Roma“ Tuzla	Organizacija Roma „Jagoda“ Čelić	UG „Nevo Romani pakiv“ Lukavac	UG „Evropako drom e Romenge“ Kiseljak
Kozom romane organizacije kere-na buti ki tumari komuna?	Pe teritorija kotar e komuna isi 21 organizacije / 18 aktivno	Pe teritorija kotar e komuna isi 21 organizacije / 18 aktivno	Pe teritorija kotar e komuna isi 218 organizacije	Pe teritorija kotar e komuna isi 1 organizacija	Pe teritorija kotar e komuna isi 2 organizacije Pe nivlesko kantonno 14	Pe teritorija kotar e komuna isi 8 organizacije
Sar ocenina/dikhena i relacija e badanenge kotar e lokalno gaver-no upral tumende?	Bilache	Bilache	Naj pe bud lacho nivelo	Naj pe bud lacho nivelo sar so shaj te avel	Naj pe bud lacho nivelo	Naj pe bud lacho nivelo
Sar dikhena I koperacija mashkar e romane organizacije pe tumari komunaki teritorija/kantonno thaj pe nivelo pe BviH?	Komunako nivelo- naj kozom so trubij Nivlesko kanton- lache,	Komunako nivelo- naj kozom so trubij Nivlesko kanton- lache,	Naj pe bud lacho nivelo	Naj pe bud lacho nivelo	Naj pe bud lacho nivelo	Naj pe bud lacho nivelo
I Lipe grizha upral e Roma pe lengo kherutnipe						
Trujal e informacija so situmen kozom manusha so si kotar e Romano nacionalno minoriteto dzivdinena pe akaja komunaki teritorija komuna/kantonno?	Nivelo e komunako 3.500-4.000, Nivelo e kantonesko - pashe dzi pe 15.000 Roma	Nivelo e komunako 3.500-4.000, Nivelo e kantonesko - pashe dzi pe 15.000 Roma	Nivelo e komunako pashe 6000, Nivelo e kantonesko buteder kotar e 15.000	Nivelo e komunako Čelić 40 famile thaj 110 membrora	Nivelo e komunako Lukavac- dzivdinena pashe 2538 Roma	Nivo grada Tuzle pashe dzi pe 7.500 manusha Nivelo kantonesko buteder kotar e 15.000
Kozom khereskere jedinice/khera si registririme pe tumari komunaki/kantoneski teritorija kote so beshena Roma?	700-800	700-800	Bipinzardo	27	312	Pashe 50
Kozom si legalizirime khera pe tumari komunaki/kantoneski teritorija kote so beshena Roma?	Pashe 50	Pashe 50	Bipinzardo	Bipinzardo	6 apartamentora/stanora/khera	Pashe 40
Sar ocenina/dikhena I relacija e badanengi kotar e lokalno gaver-no khana kerel pes vorba vash e khera thaj lengo leibe griza te arakhen kher e romane familijenge?	Bud bilache	Bud bilache	Khetane e shaipencar	Bud bilache	Bud bilache	Khetane e limitirime shaipencar
Save si e klejake problemora kolencar tumen arakhen tumen khana kerel pes lafi vash arakhibe kher e manushenge so avena kotar e romano nacionalno minoriteto?	Bilachi implementacija kotar e akcijsko plano vi najibe love, naj dost koperacija mashkar e romane organizacije	Bilachi implementacija kotar e akcijsko plano vi najibe love, naj dost koperacija mashkar e romane organizacije	Naj than/phuv kote te vazden pes khera thaj naj shaipen te kerel pes legalizacija pe vazdime khera	Naj love kotar e komunake badanija te len participacija ande e realizacija pe projektoira pe kantonatno nivelo	Naj love thaj naj volja e lokalno gaverne	Naj love thaj naj lachi sikavdi volja kotar e lokalno badanija.

Phuchipena kotar phuchibasko lil	ANAVE ORGANIZACIJAKO	UR „Romano Drom“ Živnice	UG „Bahtale Roma“ Tuzla	Organizacija Roma „Jagoda“ Čelić	UG „Nevo Romani pakiv“ Lukavac	UG „Evropako drom e Romenge“ Kiseljak
II. Butikheribe e Romengo						
Trujal e informacije so isi tumen kozom Roma keren buchu ande e themeskere badanija?	Nivo e kantonosko 5 Roma ande e MUP TK, 1 Sastipasko kher, 5 Komunalno	Nivelesko kantoni 3 Roma ande e MUP TK, 1 ande e sastipasko kher, 3 Komunalno, 1 ande e Ministeriumo	1 Rom kerel buchi ande e varesavo themeskero badani	Naj roma so keren buchi ande e themeskere badanija	Naj buchara ande e themeskere badanija	
Kozom Roma kerena buchi ande e privatno firme vaj korkori crdije pesko privatno bizniso?	Nivelesko kantoni 10 Roma kherena buchi ande e marketo Bingo, 11 silen lengo korkorutno bizniso	Pashe 10 Roma kherena buchi ande e privatno sektoro tha pashe 10 crdije korkorutno bizniso	1 Rom kerel buchi ande e privatno sektoro tha 1 siles pesko privatno korkorutno bizniso	3 Roma kherena buchi ande e fabrika / Cementari Lukavac vi 2 vazdije korkorutno bizniso	Pe Nivelo kantonosko 4 Roma buchara si ande e MUP TK, 2 ande e sastipasko kher, 4 Komunalno,	
Sar ocjenjineia/dikhena I relacija kotar e lokalno gaverno vi ujete odnos organa lokalne samouprave thaj e aver firme te den shaipen vash e buchi e Romenge?	Bud bilache	Bilache	Bud bilache	Bud bilache	Bilache, naj motivacija vash e privatno bizniso	
Sar dikhena upral e manusha so dena buchi sar von dikhena upral e Romane buchara	Bud bilache	Bilache	Relativno lache	Relativno lache	Bud bilache	
Save si e klejake problemora kolencar tumen arakhen tumen khana khera pes lafi vash e Romengo arakhipe buchi?	Stereotipi vi predrasude	Predrasude i naedukacija	Naj edukacija vi intereso kotar e badanija	Predrasude vi najkompeticija pe Butikheripasko Marketo	Stereotipi vi predrasude	
III. Edukacija vash e Roma						
Trujal e informacije so isi tumen kozom manusha kotar e Romano nacionalno minoriteto dzala ande e fundavni, mashkarutni vaj pe univerziteti kotar tumari komuna /kantonono?	Pashe 500 sikavne ande e fundavni shkola, 30 sikavne ande e mashkarutni shkola, 1 sudento	Pashe 870 sikavne sa total	Pashe 13 sikavne ucenika	Pashe 42 sikavne ande e fundavni shkola, 1 sikavno ande e mashkarutni shkola	Pe kantonosko nivelo - 800 sikavne ande e fundavni, 100 sikavne ande e mashkarutni shkola, 5 sudentora jekh vi 1 postdiplomac	
Kola si e bazichno doshalipa pe gidijal teluno nivelo kotar e prosechno proseko pe edukacija mashkar e manusha kotar e romano nacionalno minoriteto?	Bilachi implementacija kotar e Akcijako plano naj intereso vi si chororipe	Chororipe, naj intereso naj personalno dokumentatora	Shaj te phenas kaj savoren pe komunako nivelo agorisarde fundavni shkola	Bilachi socio-ekonomikani situacija vi najpe hurdelina/tiknebershengi edukacija naj	Chororipe, naj buchi vi intereso	
Sar dikhena I relacija e badanencar kotar e lokalno gaverno ande e oblast/areja pe Romani edukacija?	Bud bilache	Bilache	Bilache	Bud bilache	Bud bilache	

Phuchipena kotar phuchi-basko lil	ANAVE ORGA-NIZACIJAKO	UR „Romano Drom“ Zivince	UG „Bahtale Roma“ Tuzla	Organizacija Roma „Jagoda“ Celić	UG „Nevo Romani pakiv“ Lukavac	UG „Evropako drom e Romenge“ Kiseljak
Kerel pes li upral e chave kotar e romano nacionalno minoriteto diskriminacija e avere chavencar trujal lengi fundavni shkolaki edukacija vi sar?	JO, Bilacho dikhipe vi aksesu thaj cikni atencijakotar e sikljara te kerel pes buchi e romane	JO	NA	NA	/	JO
Si li medijatora so dena zutipe e chavenge thaj e dajengi vi dadenge so avena kotar e romano nacionalno minoriteto trujal e vrama khana dzana o chave ande e shkola ki tumari komuna?	NA	NA	NA	NA	NA	JO
Gindinen kaj e medijatora ka anen kontribucija te bajrovel o numero e romane chavengo te dzan ande fundavni vaj mashkarutni shkola?	JO	JO	JO	JO	JO	JO
IV. Sastipaski protekcija e Romenge						
Trujal e informacija so isi tumen so de/kozom manusha kotar e Romano nacionalno minoriteto najlen/si bizi sastipaski protekcija?	Baro numero naj len sastipaski grizha specijalno e manushen phureder kotar e 60 bersh thaj e chaven so na dzan ki shkola	70 % Roma pe komunako nivelo resijarel sastipaski grizha	Shaj te phenas kaj savoren resijarena sastipaski grizha	65 % Roma pe komunako nivelo resijarena sastipaski grizha	Bud cikno numero	
Sar dikhena I relacija kotar e lokalno gavernoske badanija khana kerel pes lafi vash e sastipaski protekcija e Romenge?	Bud bilache	Lache	Bud lache	bilache	bilache	
Koje su mjere poduzete u cilju omogucavanja koristenja zdravstvene zastite Roma ?	Bipindzardo	E sastipaski grizha osiguripe dzala trujal I Agencija pe bucharipe	Kerdini lachi koperacija e the-meskhere badaneka	Lokalno badanija na kerde khancik te resijaren e adekvatno mere	E sastipaski grizha osiguripe dzala trujal I Agencija pe bucharipe	
Kola si e klejake problemija kolencar tumen arakhen tumen khana kerela pes lafi vash e sastipaski protekcija mashkar e Roma?	Administrativno barijere vi predrasude	Naj osigurime than a resijarena osiguripe protekcija e manusha phureder koatar e 60 bersh thaj e chave so na dzana ki shkola	Naj problemora	Naj love te pokinel pes I participacija vakerdi-t.e. „markice“	Naj love te pokinel pes I participacija	
Skurto, save su tumere sugestije/prozaro la vaj rekomandacije lacharel pes o status e manushengo so avena kotar e romano nacionalno minoriteto ande Bosni vi Hercegovina?	Lacheder implemetacija pe Akcijake Planora vash e Romengeri inkluzija, lacheder koperacija mashkar e organizacije vi e badanija ande e BvIH	Lacheder implemetacija pe Akcijake Planora vash e Romengeri inkluzija	Bareder love vash e realizacija pe akcijake planora pe edukacija vi lacheder koperacija e badanencar	Zutipe vi deipe dumo ande e chachumi realizacija	Lacheder implemetacija pe Akcijake Planora vash e Romengeri inkluzija thaj lacheder implemetacija pe Zakono vash na deibe diskriminacija	

Phuchipena kotar pluchibasko lil	ANAVE ORGANIZACIJA	Organizacija Roma „Roma vash lachder tarisaripe“ Srebrenik	NO „ROMI“ Živinice	Organizacija Roma KALESIJA	Organizacija Roma Poljice- Svatovac Lukavac	Organizacija Roma „Bistarde Roma“ Đurđevik
Kozom romane organizacije kerena buti ki tumari komuna?	Pe teritorija kotar e komuna isi 1 organizacija	Pe teritorija kotar e komuna isi 3 organizacije	Pe teritorija kotar e komuna isi 1 organizacija	Pe teritorija kotar e komuna isi 2 organizacije	Pe teritorija kotar e komuna isi 10 organizacije	Pe teritorija kotar e komuna isi 4 kantona isi 10 organizacije
Sar ocenina/dikhena i relacija e badanenge kotar e lokalno gaverno upral tumende?	Bud lache	Bilache	Lache	Lache	Lache	Bud bilache
Sar dikhena i koperacija mashkar e romane organizacije pe tumari komunaki teritorija/kantono thaj pe nivelo pe BvIH?	Naj pe lacho nivelo	Naj pe lacho nivelo	Parcijalno lache	Lache	Lache	Bilache
I. Lipe grizha upral e Roma pe lengo kherutnipe						
Trujal e informacija so situmen kozom manusha so si kotar e Romano nacionalno minoriteto dzivdinena pe akaja komunaki teritorija komuna/kantono?	Pe teritorija kotar e komuna Srebrenik dzivdinena 26 familije vi 112 membrora članova	Pe teritorija kotar e komuna Živinicedzivdinena 800 Roma	Pe teritorija kotar e komuna Kalesija dzivdinena 15 romane familije	Pe teritorija kotar e komuna dzivdinena 1200 Roma	Pe teritorija kotar e komuna dzivdinena 3500 Roma	Pe teritorija kotar e komuna dzivdinena 3500 Roma
Kozom khereskere jedince/khera si registririme pe tumari komunaki / kantoneski teritorija kote so beshena Roma?	Pashe dzi pe 20-25 ande e kolektivno centro ki Špionici	Bipindzardo	60	42	800	800
Kozom si legalizirime khera pe tumari komunaki / kantoneski teritorija kote so beshena Roma?	Ni jekh naj legalizirimo	Bipindzardo	Bud cikno numero	2	Bipindzardo	Bipindzardo
Sar ocenina/dikhena i relacija e badanengi kotar e lokalno gaverno khana kerel pes vorba vash e khera thaj lengo leibe griza te arakhen kher e romane familijenge?	Khetane e shaipencar vi dureder najdost	Khetane e shaipencar vi dureder najdost	Bud bilache	Bilache	Bud bilache	Bud bilache
Save si e klejake problemora kolencar tumen arakhen tumen khana kerel pes lafi vash arakhibe kher e manushenge so avena kotar e romano nacionalno minoriteto?	Naj love vi than te vazden pes khera	Naj love thaj e migracije barile vi si buteder mashkar e romane familije	Naj love ande e komunako budzeto	Naj love, komplicirime vi lungu procedure	Naj love vi volja mashkar e badanija	Naj love vi volja mashkar e badanija
II. Butikheribe e Romengo						
Trujal e informacije so isi tumen kozom Roma keran buchu ande e themeskhere badanija?	Naj Romane buchara ande e badanija	Naj Romane buchara ande e badanija	Naj Romane buchara ande e badanija	5 Romne buchari si ande e themeskere badanija	5 Roma buchara si pe varesave badanija ande pe komunako nivelo	5 Roma buchara si pe varesave badanija ande pe komunako nivelo

Phuchipena kotar phuchibasko lil	ANAV E ORGANI-ZACIJAKO	Organizacija Roma „Roma vash lachder tarisaripe“ Srebrenik	NO „ROMI“ Zivnitice	Organizacija Roma KALESIJA	Organizacija Roma Polji-će- Svatovac Lukavac	Organizacija Roma „Bistar-de Roma“ Đurdevik
Kozom Roma kerena buchi ande e privatno firme vaj korkori crdije pesko privatno biznisno?	Naj Romane buchara ande e privatno sektoro vi ande e korkorutno biznisno	Naj Romane buchara ande e korkorutno biznisno	Naj Romane buchara ande e korkorutno biznisno	Naj Romane buchara ande e privatno sektoro vi ande e korkorutno biznisno	Naj Romane buchara ande e privatno sektoro vi ande e korkorutno biznisno	Bipindzardo
Sar ocjenjine/a/dikhena I relacija kotar e lokalno gaverno vi ujete odnos organa lokalne samouprave thaj e aver firme te den shaipen vash e buchi e Romenge?	Bilache	Bilache	Bud bilache	Bud bilache	Parcijalno lache	Bud bilache
Sar dikhena upral e manusha so dena buchi sar von dikhena upral e Romane buchara	Bipindzardo leindoj telal I sama kaj naj Roma buchara	Bipindzardo kaj naj Roma buchara	Bipindzardo kaj naj Roma buchara	Bud bilache	Bud lache	Bipindzardo
Save si e klejake problemora kolencar tumen arakhen tumen khana khera pes lafi vash e Romengo arakhipe buchi?	Naj konkurentno pe Butikheripasko Marketo thaj naj mashkae e Roma te angazirinen pes buteder	Naj konkurentno, naj len edukacija vi e manusha so dena buchi/buchara na den pakiv e Romen	Naj konkurentno, naj len edukacija vi e manusha so dena buchi/buchara na den pakiv e Romen	Nepotizmo vi najkonkurentno pe Butikheribasko Marketo	Naj len edukacija vi e Roma naj konkurentno	Naj motivacija te putren pes korkorutne biznisora
III. Edukacija vash e Roma						
Trujal e informacije so isi tumen kozom manusha kotar e Romano nacionalno minoritet dzala ande e fundavni, mashkarutni vaj pe univerzitet kotar tumari komuna/kantono?	Pashe 10 sikavne ki fundavni shkola, dzi kote ki mashkarutni shkola naj	129 sikavne ki fundavni shkola si registririme – pashe 90 dzana, dzi kote ki mashkarutni shkola si 3 sikavne	129 sikavne ki fundavni shkola si registririme – pashe 90 dzana, dzi kote ki mashkarutni shkola si 3 sikavne	9 sikavne ki fundavni shkola, 1 sikavno ki mashkarutni shkola	64 sikavne ki fundavni shkola i 9 sikavne ki mashkarutni shkola	Bipindardo
Kola si e bazično doshalipa pe gidijal teluno nivelo kotar e prosečno pro-sekto pe edukacija mashkar e manusha kotar e romano nacionalno minoritet?	Bilachi socialno-ekonomikane kondicije vi naj intereso	Bilachi socialno-ekonomikane kondicije	Bilachi socialno-ekonomikane kondicije	Chororipe vi naj intereso vash e edukacija	Bilachi socialno-ekonomikane kondicije	Bilachi socialno-ekonomikane kondicije vi naj intereso
Sar dikhena I relacija e badanencar kotar e lokalno gaverno ande e oblast/areja pe Romani edukacija?	Kerdino si progresu odolaja so den apes sigumo bilovenge shkollake lila, habe vi stipendije	Bud bilache	Bud bilache	Djelimichno lache	Lache	Bud bilache
Kerel pes li upral e chave kotar e romano nacionalno minoritet diskriminacija e avere chavencar trujal lengi fundavni shkoloraki edukacija vi sar?	NA	NA	NA	NA	NA	NA
Si li medijatora so dena zutipe e chavenge thaj e dajengi vi dadenge so avena kotar e romano nacionalno minoritet trujal e vrana khana dzana o chavende ande e shkola ki tumari komuna?	NA	JO	JO	NA	NA	NA
Gindinen kaj e medijatora ka anen kontribucija te bajrovel o numero e romane chavengo te dzan ande fundavni vaj mashkarutni shkola?	JO	JO, o numero kotar e registririme chave ande e fundavni shkola si bareder kotar e 30 pe 129 sikavne	JO, o numero kotar e registririme chave ande e fundavni shkola si bareder kotar e 30 pe 129 sikavne	NA	JO	JO

Phuchipena kotar pluchiba-sko lil	ANAV E ORGANIZACIJA	Organizacija Roma „Roma vash lachder tarisaripe“ Srebrenik	NO „ROMI“ Živinice	Organizacija Roma KALESIJA	Organizacija Roma Poljice- Svatovac Lukavac	Organizacija Roma „Bistarde Roma“ Durdevik
IV. Sastipaski protekcija e Romenge						
Trujal e informacije so isi tumen so de/kozom manusha kotar e Romano nacionalno minoriteto najlen/si bizi sastipaski protekcija?	Bud cikno numero kotar e Roma resljaren sastipaski grizha	80 % Roma pe komunako nivelo resljarel sastipaski grizha	Cikno numero	50% Roma pe komunako nivelo resljarel sastipaski grizha	60% Roma pe komunako nivelo resljarel sastipaski grizha	
Sar dikhena I relacija kotar e lokalno gavernoske badanija khana kerel pes lafi vash e sastipaski protekcija e Romenge?	Relativno lache	Lache	Lache	Relativno lache	Naj bud lache	
Koje su mjere poduzete u cilju omogucavanja koriscenja zdravstvene zastite Roma ?	Osigurimi sastipaski grizha e manushenge so na keren buchitrujal I Agencija vash e bucharipe	Osigurimi sastipaski grizha e manushenge so na keren buchitrujal I Agencija vash e bucharipe	Bipindzardo	Lokalno badanija dzi akana na kerde vareso te resljaren e adekvatno merki	Osigurimi sastipaski grizha e manushenge so na keren buchitrujal I Agencija vash e bucharipe	
Kola si e klejake problemija kolencar tumen arakhen tumen khana kerela pes lafi vash e sastipaski protekcija mashkar e Roma?	Osigurimi sastipaski grizha manushenge pluheder kotar e 60 bersh thaj naazurno registribe e Romengo ande e Agencija vash e bucharipe	Naj love te pokinel pes i prakticipaciju – tkz. „markice“	Naj love te pokinel pes i prakticipaciju – tkz. „markice	Naj love	Naj love thaj kodoleske jekh sastipaski karta koristinena/lena buteder manusha	
Skurto, save su tumere sugestije/propozarola vaj rekomandacije te lacharel pes o status e manushengo so avena kotar e romano nacionalno minoriteto ande Bosni vi Hercegovina?	Lacheder implementacija pe akcijake planora vash e Romengeri inkluzija	Sasti implementacija pe akcijake planora vash e Romengeri inkluzija	Buteder bucharne thana vi edukacija e Romenge	Buteder bucharne thana vi bareder motivaci/stimulacija pe edukacija e Romenge	Sasti implementacija pe akcijake planora vash e Romengeri inkluzija	

Analiza pe phuchibasko lil kotar Zeničko-Dobojskog kantona F BiH

Phuchipena kotar phuchibasko lil	ANAVE ORGANIZACIJE ZACIJAKO	UG „OVMIRO AMAL“ Visoko	Centro vash e daja „NADA“ KAKANJ	„ROMANO CENTRO“ Zenica	Organizacija Romane dzuvlja ZAVIDOVIĆI	Organizacija Roma „ROMANO ILO“, Breza
Kozom romane organizacije kerena buti ki tumari komuna?	Pe teritorija kotar e komuna si 2 organizacije	Pe teritorija kotar e komuna si 3 organizacije	Pe teritorija kotar e komuna si 2 organizacije	Pe teritorija kotar e komuna si 3 organizacije	Pe teritorija kotar e komuna si 1 organizacija	
Sar ocenina/dikhena i relacija e badanenge kotar e lokalno gaverno upral tumende?	Lache	Bud lache	Bud lache	Bud lache	Bud bilache	Maj lache
Sar dikhena I koperacija mashkar e romane organizacije pe tumari komunaki teritorija/kantono thaj pe nivelo pe BviH?	Naj chajrarel/naj dost	Lache	Lache	Bud lache	Bud lache	Bud lache
I. Leipe grizha upral e Roma pe lengo kherutnipe						
Trujal e informacija so situmen kozom manusha so si kotar e Romano nacionalno minoriteto dzividinena pe akaja komunaki teritorija komuna/kantono?	Pe teritorija kotar e komuna Visoko dzividinena pashe dzi pe 2.800 Roma	Pe teritorija kotar e komuna Kakanj dzividinena 2.169 Roma	Pe teritorija kotar e komuna Zenica dzividinena 2.500 Roma	Pe teritorija kotar e komuna Zavidovići dzividinena buteder kotar e 700 Roma	Pe teritorija kotar e komuna Brezidvinena 32 romsane familije ke porodice sa 110 članova	
Kozom khereskere jedinice/khera si registririme pe tumari komunaki / kantoneski teritorija kote so beshena Roma?	250 khera	Bipindzardo	Bipindzardo	Bipindzardo	65 khera	Oko 35 stambenih jedinica
Kozom si legalizirime khera pe tumari komunaki / kantoneski teritorija kote so beshena Roma?	Pashe dzi pe 100 khera	Bipindzardo	Bipindzardo	35 khera si legalizirime	Bud cikno numero	4 khera
Sar ocenina/dikhena I relacija e badanengi kotar e lokalno gaverno khana kerel pes vorba vash e khera thaj lengo leibe griza te arakhen kher e romane familijenge?	Relativno lache	Naj dosta	Relativno lache	Relativno lache	Bilache	Naj dost
Save si e klejake problemora kolencar tumen arakhen tumen khana kerel pes lafi vash arakhibe kher e manushenge so avena kotar e romano nacionalno minoriteto?	Nash tipe te legaliziren pes e vazdime khera	Nash tipe te legaliziren pes e vazdime khera	Naj dost than te vazden pes kotar e lokalno themutne	Naj dost than te vazden pes khera thaj otpor/nadeipe than kotar e lokalno themutne	Naj dost than te vazden pes khera	Bilache higijensko tehnikhko kondicije kote so dzividinena e Roma thaj najbe love
II. Butikheribe e Romengo						
Trujal e informacije so isi tumen kozom Roma kerel buchur ande e themeskhere badanija?	Naj Roma buchura ande e themeskere badanija	10 Roma buchura	2 Roma buchura ande e themeskhere badanija	2 Roma buchura ande e themeskhere badanija	1 Rom kherela buchur ande e Institucija khana si phabarde kher/ Vatrogasno Kher	Totalno numero 6 Romane buchura

Phuchipena kotar pluchibasko lil	ANAVE ORGANIZACIJA	UG „OV MIRO AMAL“ Visoko	Centro vash e daja „NADA“ KAKANJ	„ROMANO CENTRO“ Zentica	Organizacija Romane dzuvlja ZAVIDOVICI	Organizacija Roma „ROMANO ILO“, Breza
Kozom Roma kerena buchi ande e privatno firme vaj korkori crdije pesko privatno biznis?	30 Romabuchara ande e privatno sektoro thaj 5 vazdije privatno biznis	/	10 Romabuchara ande e privatno biznis	Naj Roma so keren buchi	/	/
Sar ocjenjine/dikhena I relacija kotar e lokalno gverno vi ujete odnos organa lokalne samouprave thaj e aver firme te den shaipen vash e buchi e Romenge?	Bud bilache	Bud bilache	Bud bilache	Bud bilache	Bud bilache	Bilache
Sar dikhena upral e manusha so dena buchi sar von dikhena upral e Romane buchara	Lache	Lache	Lache	Bud bilache	Bipindzarde	Bud lache
Save si e klejake problemora kolencar tumen arakhen tumen khana khera pes lafi vash e Romengo arakhipe buchi?	Pretrasude vi stereotipija	Naj konkurentno pe Butikheripasko marketo	Naj intereso mashkar e manusha so dena buchi te den buchi e Romenge	Naj intereso mashkar e manusha so dena buchi te den buchi e Romenge	Naj dost edukacija mashkar e Roma	Naj dost edukacija mashkar e Roma
III. Edukacija e Romenge						
Trujal e informacije so isi tumen kozom manusha kotar e Romano nacionalno minoriteto dzala ande e fundavni, mashkarutni vaj pe univerzitetu kotar tumari komuna /kantono?	Totalno 180 sikavne	70 sikavne ande e fundavni shkola, 17 ande e mashkarutni shkola	70 sikavne ande e fundavni shkola, 17 ande e mashkarutni shkola vi 3 studentora	Pashe 45 sikavne ande e fundavni shkola, 3 ande e mashkarutni shkola	30-35 sikavne ande e fundavni shkola, naj ande e mashkarutni shkola	
Kola si e bazichno doshalipa pe gidijal teluno nivele kotar e prosechno pro-seko pe edukacija mashkar e manusha kotar e romano nacionalno minoriteto?	Socialna vi ekonomikani bilachi situacija	Naj love	Naj love	Naj love	Baro bibucharipa, naj lendi grizha pe khera vi finasisko zutipe	Socialna vi ekonomikani bilachi situacija
Sar dikhena I relacija e badanencar kotar e lokalno gverno ande e oblast/areja pe Romani edukacija?	Lache	Lache	Lache	Bud bilache	Bud bilache	Naj dost
Kerel pes li upral e chava kotar e romano nacionalno minoriteto diskriminacija e avere chavencar trujal lengi fundavni shkolaki edukacija vi sar?	JO	JO, ande e forma te kelen lencar peraza te teljaren lengo digniteto thaj pretrasuda	JO, kelen lencar peraza te teljaren lengo digniteto	JO	JO	NA
Si li medijatora so dena zutipe e chavenge thaj e dajengi vi dadenge so avetno kotar e romano nacionalno minoriteto trujal e vrama khana dzana o chava ande e shkola ki tumari komuna?	NA, numa e organizacije aktivno kelen pesky rolja/keren pesky buchi	JO	JO	JO	NA	NA
Gindinen kaj e medijatora ka anen kontribucija te bajrovel o numero e romane chavengo te dzan ande fundavni vaj mashkarutni shkola?	JO	JO	JO	JO	JO	JO

Phuchipena kotar phuchibasko lil	ANAVE ORGANI-ZACIJAKO	UG „OV MIRO AMAL„ Visoko	Centro vash e daja „NADA“ KAKANJ	„ROMANO CENTRO“ Zenica	Organizacija Romane dzuvlja ZAVIDOVICI	Organizacija Roma „ROMANO ILO„ Breza
IV. Sastipaski protekcija e Romenge						
Trujal e informacije so isi tumen so de/kozom manusha kotar e Romano nacionalno minoriteto najlen/si bizi sastipaski protekcija?	50% Romape nivelo e komunnake naj len sastipaski grizha	Naj dost	Cikno numero Romengo resljaren sastipaski grizha	70% Roma pe komuna Zenica resljarel sastipaski grizha	55% Roma pe komuna Zavidovici resljarel sastipaski grizha	90% Roma ande e komuna Breza resljarel sastipaski grizha
Sar dikhena I relacija kotar e lokalno gavernoske badanija khana kerel pes lafi vash e sastipaski protekcija e Romenge?	Naj dost	Khetane e shaipencar vi dureder naj dost	Bud lache	Naj dost	Lache	
Koje su mjere poduzete u cilju omogucavanja koristenja zdravstvene zastite Roma ?	Cikni protekcija e manushenge so na registririna pes ande e Agencija vash e buchharpe thaj ande e Socijalno Centro soske na preperena ki adaja kategorija	Osigurimi sastipaski grizha trujal I Agencija vash e buchharpe vi sikavutne	Osigurimi sastipaski grizha trujal I Agencija vash e buchharpe vi Socijano centro vi sikavutne	Osigurimi sastipaski grizha trujal I Agencija vash e buchharpe vi Socijano centro vi sikavutne	Osigurimi sastipaski grizha trujal I Agencija vash e buchharpe vi Socijano centro vi sikavutne	Osigurimi sastipaski grizha trujal I Agencija vash e buchharpe vi Socijano centro vi sikavutne
Kola si e klejake problemija kolencar tumen arakhen tumen khana kerela pes lafi vash e sastipaski protekcija mashkar e Roma?	Periodcno sastipaski grizha pe trin chon	Neazurno registriribe ande e Agencija vash e buchharpe na informiribe	Naj validno/naki vrama kotar e sastipaske karte	Manusha phureder kotar e 60 bersh thaj e chave so mukhle I shkola na resljarena sastipaski grizha	Diskriminacija kotar e doktora vi e medecinsko buchara upral e Romani populacija	
Skurto, save su tumere sugestije/propozarola vaj rekomandacije te lacharel pes o status e manushengo so avena kotar e romano nacionalno minoriteto ande Bosni vi Hercegovina?	Sasti implementacija kotar e Akcijakere Planora vash e Romengi inkluzija Roma	Buteder projektora vash e edukacijakeri motivacija mashkar e Roma	Lacheder koperacija mashkar e romane organizacije vi Sasti implementacija kotar e Akcijakere Planora vash e Romengi inkluzija Roma	Chachutno vzutipe vi realizacija	Bareder deibe buch i e vi edukacija e Romenge	
Phuchipena kotar phuchibasko lil ANAVE ORGANI-ZACIJAKO						
Kozom romane organizacije kerena buti ki tumari komuna?	Organizacija Roma komuna Kakanj	UG „EUROROM-ZE“ Zenica	Organizacija Roma „CHACHIPASKO ILO“ Zavidovici	/	/	/
Sar ocenina/dikhena i relacija e badanenge kotar e lokalno gaverno upral tumende?	Pe teritorija kotar e komuna si S organizacije	Pe teritorija kotar e komuna si 2 organizacije	Pe teritorija kotar e komuna si 3 organizacije			
Sar dikhena I koperacija mashkar e romane organizacije pe tumari komunaki teritorija/kantonon thaj pe nivelo pe BviH?	Lacho	Bud bilacho	Bud bilacho			
Sar dikhena I koperacija mashkar e romane organizacije pe tumari komunaki teritorija/kantonon thaj pe nivelo pe BviH?	Lacho	Naj pe lacho nivelo	Majlacho			
I. Leipe grizha upral e Roma pe lengo kherutnipe						
Trujal e informacija so situmen kozom manusha so si kotar e Romano nacionalno minoriteto dzivdinena pe akaja komunaki teritorija komuna/kantonon?	Pe teritorija e komunaki Kakanj dzivdinena 298 familije thaj pashe 1650 membrora	Pe teritorija e komunaki Zenica dzivdinena 1472 Roma	Pe teritorija e komunaki Zavidovici dzivdinena 700 Roma			

Pluchipena kotar phuchibasko lil	ANAVE ORGANI- ZACIJAKO	Organizacija Roma komun Kakanj	UG „EUROROM- ZE“ Zenica	Organizacija Roma „CHAC- HIPASKO ILO“ Zavidovići	/
Kozom khereskere jedinice/khena si registririme pe tumari komunaki / kantoneski teritorija kote so beshena Roma?	Bipindzardo	Pashe 50-80 khera	65 khera	/	/
Kozom si legalizirime khena pe tumari komunaki /kantoneski teritorija kote so beshena Roma?	Bud cikno numero pashe dzi pe 10 %	Pashe dzi pe 20-25 khera	Bud cikno numero		
Sar ocenina/dikhena I relacija e bada- nengi kotar e lokalno gaverno khana kerel pes vorba vash e khena thaj lengo leibe griza te arakhen kher e romane familijenge?	Relativno lachi	Relativno lachi	Bilachi		
Save si e klejake problemora kolencar tumen arakhen tumen khana kerel pes lafi vash arakhibe kher e manushenge so avena kotar e romano nacionalno minoriteteto?	Naj shaipe te kherel pes lega- lizacija pe khena so si durmutar vi akana vazdime	Zloupotreba/keripe bilachipe/ manipulacija kotar e badanengi rig khana avela pes dzi pe realiza- cija pe akala projektor	Naj phuv kote te vazden pes khena		
II. Butikheribe e Romengo					
Trujal e informacije so isi tumen kozom Roma keren buchu ande e themeskhere badanija?	Totlno numero so kherena buchi si 22 Roma	3 Roma kherena buchi ko varesa- ve themeskere badanija	1 Rom kherela buchi pe varesavo badani		
Kozom Roma kerena buchi ande e privatno firme vaj korkori crdije pesko privatno bizniso?	/	Naj aver Roma ki buchi	Naj aver Roma ki buchi		
Sar ocjenjineea/dikhena I relacija kotar e lokalno gaverno vi ujete odnos organa lokalne samoprave thaj e aver firme te den shaipe vash e buchi e Romenge?	Bud bilache	Bud bilache	Bud bilache		
Sar dikhena upral e manusha so dena buchi sar von dikhena upral e Romane buchara	Lache	Bilache	Lache		
Save si e klejake problemora kolencar tumen arakhen tumen khana khena pes lafi vash e Romengo arakhipe buchi?	Kovli koperacija e lokalno gavemosar	Nepotizmo ni e Romeni naj dost edukacija	Naj interes mashkar e buchara te den buchi e Romenge.		
III. Edukacija e Romenge					
Trujal e informacije so isi tumen kozom manusha kotar e Romano nacionalno minoriteteto dzala ande e fundavni, mashkarutni vaj pe univerziteteto kotar tumari komunaka /kantono?	78 sikavne ande e fundavni shkola, 4 sikavne ande e ma- shkarutni shkola	70 sikavne ande e fundavni shko- la, 10-15 sikavne ande e mashka- rutni shkolathaj 3 studentora	180 sikavne ande e fundavni shkola, 25 sikavne ande e ma- shkarutni shkola thaj 3 studen- tora		

Phuchipena kotar phuchibasko lil	ANAVE ORGANI- ZACIJAKO	Organizacija Roma komuna Kakanj	UG „EUROROM- ZE“ Zenica	Organizacija Roma „CHAC- HIPASKO ILO“ Zavidovići	/
Kola si e bazichno doshalipa pe gidjal teluno nivelo kotar pe prosechno pro- seko pe edukacija mashkar e manusha kotar e romano nacionalno minoriteto?	Naj finasisko imlikacije/naj love	Naj love vash e edukacije thaj si legalno bariere	Naj love	Naj love	/
Sar dikhena I relacija e badanencar kotar e lokalno gverno ande e oblast/ areja pe Romani edukacija?	Naj dost	Bud bilache	Bud bilache	Bud bilache	
Kerel pes li upral e chave kotar e roma- no nacionalno minoriteto diskriminaci- ja e avere chavencar trujal lengi fundav- ni shkolaki edukacija vi sar?	NA	JO	JO,asana olinge thaj kelena peske olencar perasa		
Si li medijatora so dena zutipe e chaven- ge thaj e dajengi vi dadenge so avena kotar e romano nacionalno minoriteto trujal e vrama khana dzana o chave ande e shkola ki tumari komuna?	NA	NA	JO		
Gindinen kaj e medijatora ka anen kon- tribucija te bajrovel o numero e romane chavengo te dzan ande fundavni vaj mashkarutni shkola?	JO	JO	JO		
IV. Sastipaski protekcija e Romenge					
Trujal e informacije so isi tumen so de/kozom manusha kotar e Romano nacionalno minoriteto najlen /si bizi sastipaski protekcija?	Bud cikno numero kotar e Roma resjarela sastipaski grizha	Bud cikno numero kotar e Roma resjarela sastipaski grizha	70% Roma pe teritorija tari komuna Zenica resjarela sastip- paski grizha		
Sar dikhena I relacija kotar e lokalno ga- vernoke badanija khana kerel pes lafi vash e sastipaski protekcija e Romenge?	Naj dost	Bud bilache	Bud lache		
Koje su mjere poduzete u cilju omogu- ćavanja korištenja zdravstvene zaštite Roma ?	Osigurimi sastipaski protekcija dzala trujal I Agencija vash o bucharipe vo o Centro pe Socijalno bucha thaj o sikavne	Bipinzardo	Osigurimi sastipaski protekcija dzala trujal I Agencija vash o bu- charipe vo o Centro pe Socijalno bucha thaj o sikavne		
Kola si e klejake problemija kolencar tumen arakhen tumen khana kerela pes lafi vash e sastipaski protekcija mashkar e Roma?	Neazurno si o registriribe ande e Agencija vash e bucharipe	Rasaki segregacija	Na-zaverime e sastipaske lila/ knjižice/sastipaski karta		
Skurto, save su tumere sugestije /propo- zarola vaj rekomandacije te lacharel pes o status e manushengo so avena kotar e romano nacionalno minoriteto ande Bosni vi Hercegovina?	Lacheder koperacija mashkar e romane organizacije vi sastip- implementacija pe Akcijake planora vash e romengi in- kluzija.	sasti implementacija pe Akcijake planora vash e romengi inkluzija	Lacheder koperacija mashkar e romane organizacije vi sastip- implementacija pe Akcijake pla- nora vash e romengi inkluzija		

Analiza pe phuchibasko lil kotar e Srednjobosanskog kantono F BvIH						
Phuchipena kotar phuchibasko lil	ANAVE ORGANIZACIJA	Romnengi organizacija	UG „BAHTALE ROMA“	Organizacija Roma	Organizacija Roma	UG „ZURALIPE“ Vitez
Kozom romane organizacije kerena buti ki tumari komuna?	-Centaro vasho daja - „IZVOR ŽIVOTA“ Vitez	Turbe Travnik	NO CHACHIPE/PRAVDA“ Donji Vakuf	„Kupresani – Skela“ Jajce	UG „ZURALIPE“ Vitez	UG „ZURALIPE“ Vitez
Kozom romane organizacije kerena buti ki tumari komuna?	Pe komunaki teritorija sijamen 3 organizacije	Pe komunaki teritorija sijamen 1 organizacija	Pe komunaki teritorija sijamen 2 organizacije	Pe komunaki teritorija sijamen 1 organizacija	Pe kantoneski teritorija sijamen 12 komune vi 3 organizacije	Pe kantoneski teritorija sijamen 12 komune vi 3 organizacije
Sar ocenina/dikhena i relacija e badanenge kotar e lokalno gaverno upral tumende?	Bud Lache	Bilache	Bud Lache	Bilache	Lache	Lache
Sar dikhena i kooperacija mashkar e romane organizacije pe tumari komunaki teritorija/kantono thaj pe nivelo pe BvIH?	Lache	Lache	Bud Lache	Bilache	Bud Lache	Bud Lache
I. Leipe grizha upral e Roma pe lengo kherutnipe						
Trujal e informacija so situmen kozom manusha so si kotar e Romano nacionalno minoriteto dzivdinena pe akaja komunaki teritorija komuna/kantono?	Pe teritorija kotar e komuna Vitez dzivdinena 150 romane familije thaj 548 membrora/ članova	Pe teritorija kotar e komuna Travnik dzivdinena 120 romane familije thaj 500 membrora/ članova	Pe teritorija kotar e komuna Donji Vakuf dzivdinena 178 romane familije thaj 500 membrora/ članova	Pe teritorija kotar e komunaki teritorija dzivdinena 240 romane familije	Pe teritorija kotar e komuna Vitez dzivdinena 150 romane familije thaj 550 membrora/ članova	Pe teritorija kotar e komuna Vitez dzivdinena 150 romane familije thaj 550 membrora/ članova
Kozom khereskere jedinice/khera si registririme pe tumari komunaki / kantoneski teritorija kote so beshena Roma?	127 khera	Kotar e 22-30 khera	Pashe dzi pe 180 khera	58 khera	127 khera	127 khera
Kozom si legalizirime khera pe tumari komunaki / kantoneski teritorija kote so beshena Roma?	70% khera si legalizirime	Bipinzardo	Pashe dzi pe 100 khera	3 khera	70% khera si legalizirime	70% khera si legalizirime
Sar ocenina/dikhena i relacija e badanengi kotar e lokalno gaverno khana kerel pes vorba vash e khera thaj lengo leibe griza te arakhen kher e romane familijenge?	Khetane e shaipencar numa naj dost	Lache	Lache khetane e shaipencar	Lache	Lache	Lache
Save si e klejake problemora kolencar tumen arakhen tumen khana kerel pes lafi vash arakhibe kher e manushenge so avena kotar e romano nacionalno minoriteto?	Naj love thaj egzistuin legalno opstrukcije	Naj pe lengo anav i phuv thaj naj len love	Naj than kaj te vazden pes khera vi naj love	Naj than kaj te vazden pes khera vi naj love	Naj resime o phuchipena vash e phuv/khereskere legalno relacije	Naj resime o phuchipena vash e phuv/khereskere legalno relacije

Phuchipena kotar pluchiba-sko lil	ANAV e ORGANI-ZACIJAKO	Romnengi organizacija -Centaro vash e daja - „IZVOR ŽIVOTA“ Vitez	UG „BAHTALE ROMA“ Turbe Travnik	Organizacija Roma „ROMANO CHACHIPE/PRAVDA“ Donji Vakuf	Organizacija Roma „Kuprešani – Skela“ Jajce	UG „ZURALIPE“ Vitez
II. Butikheribe e Romengo						
Trujal e informacije so isi tumen kozom Roma keren buch u and e themeskhere badanjaja?	4 Roma keren buch u and e nesave themeske badanjaja	1 Rom kerel buch u and e themeske badani	2 Roma keren buch u and e varesave themeskere badanjaja	Naj Roma so keren buch u and e themeskere badanjaja	1 Rom kerel buch u and e Komunana Vitez vi 1 and e MUP SBK	
Kozom Roma kerena buch u and e privatno firme vaj korkori crdije pesko privatno bizniso?	3 Romakeren buch u and e privatno sektoro thaj 2 kerde pesko korkorutno bizniso	Naj buch u and e Romeni	Naj buch u and e Romeni	Naj buch u and e Romeni and e privatno sektoro vaj and e korkorutno bizniso	7 Romeni si buch u and e j Vitkom	
Sar ocjenjineza/dikhena I relacija kotar e lokalno gaverno vi ujete odnos organa lokalne samouprave thaj e aver firme te den shaipen vash e buch u and e Romenge?	Bud bilache	Bud bilache	Bud bilache	Bud bilache	Bud bilache	
Sar dikhena upral e manusha so dena buch u and e dikhena upral e Romane buch u and e?	Lache	Lache	Bipinzardo soske bud Romeni naj buch u and e	Bipinzardo soske bud Romeni naj buch u and e	Bud lache	
Save si e klejake problemora kolencar tumen arakhen tumen khana khera pes lafi vash e Romengo arakhipe buch u and e?	Najipe edukacija thaj informiribe	Diskriminacija mamuj e Roma vi najdos/ nedovjno konkurencija/kompeticija	Naj intereso mashkar e buch u and e Romenge buch u and e	E Romeni naj edukacija	E Romeni naj edukacija	
III. Edukacija e Romenge						
Trujal e informacije so isi tumen, kozom manusha kotar e Romano nacionalno minoriteto dzala and e fundavni, mashkarutni vaj pe univerziteto kotar tumari komuna /kantono?	83 sikavne and e fundavni shkolar, 11 sikavne and e mashkarutni shkolar thaj 2 studentora	102 sikavne and e fundavni shkolar, 3 sikavne and e mashkarutni shkolar	58 sikavne and e fundavni shkolar, 17 sikavne and e mashkarutni shkolar thaj 5 studentora	60 sikavne and e fundavni shkolar, 3 sikavne and e mashkarutni shkolar	83 sikavne and e fundavni shkolar, 11 sikavne and e mashkarutni shkolar thaj 2 studentora	
Kola si e bazichno doshalipa pe gidijal teluno nivelu kotar pe prosechno prosekto pe edukacija mashkar e manusha kotar e romano nacionalno minoriteto?	Najipe buch u and e diskriminacija	Najipe gindo pe kodo kozom si vazno I edukacija vi najipe love	Socijalno-ekonomikano kovlibe	Socijalno-ekonomikano kovlibe	Najipe gindo pe kodo kozom si vazno I edukacija vi najipe love	
Sar dikhena I relacija e badanencar kotar e lokalno gaverno and e oblast/areja pe Romani edukacija?	Bud bilache	Lache	Bud lache	Bilache	Relativno lache	
Kerel pes li upral e chavne kotar e romano nacionalno minoriteto diskriminacija e avere chavencar trujal lengi fundavni shkolar edukacija vi sar?	JO, gidijal so asana thaj kelena peske peraza olencar	NA	NA	NA	JO	
Si li medijatora so dena zutipe e chavenge thaj e dajengi vi dadenge so avena kotar e romano nacionalno minoriteto trujal e vrama khana dzana o chavne and e shkolar ki tumari komuna?	NA	JO	NA	NA	NA	

Phuchipena kotar phuchibasko lil	ANAVE ORGANIZACIJA	Romnengi organizacija - Centaro vash e daja - "IZVOR ŽIVOTA" Vitez	UG „BAHTALE ROMA“ Turbe Travnik	Organizacija Roma „ROMANO CHACHAHIPE/PRAVDA“ Donji Vakuf	Organizacija Roma „Kuprešani – Skela“ Jajce	UG „ZURALIPE“ Vitez
Gindinen kaj e medijatora ka anen kontribucija te bajrovel o numero e romane chavengo te dzan ande fundavni vaj mashkarutni shkola?		JO	JO	JO	JO	JO
IV. Sastipaski protekcija e Romenge						
Trujal e informacije so isi tunen so de/kozm manusha kotar e Romano nacionalno minoriteto najlen/ si bizi sastipaski protekcija?		60% Roma pe nivelo kotar e komuna resljarena sastipaski protekcija	Cikno numero kotar e Roma resljarena sastipaski protekcija	80% Roma pe nivelo kotar e komuna resljarena sastipaski protekcija	Cikno numero kotar e Roma resljarena sastipaski protekcija	Pashe 40% resljarena sastipaski protekcija
Sar dikhena I relacija kotar e lokalno gavernoske badanija khana kerel pes lafi vash e sastipaski protekcija e Romenge?		Bilachi	Najdost	Lachi/ chajrarela	Bilachi	Bilachi
Koje su mjere poduzete u cilju omogucavanja koristenja zdravstvene zastite Roma ?		Dendino propozalo te pharuvel pes o Zakono pe sastipaski protekcija	Naj love te pokinel pes I partipacija	Osigunimi si I sastipaski protekcija truja e Agencija vash e bucharipe tha e Socijalno centro vi sikavutne	E Lokalno badanija na lendine khanchik kotar e kerimatar/ mere	Dendino proposal te anen pes love vash e sastipaski protekcija vash e Roma kotar e Ministeriumo ande e BvIH
Kola si e klejake problemija kolencar tunen arakhen tunen khana kerela pes lafi vash e sastipaski protekcija mashkar e Roma?		sastipaski grizha e manushenge so nakle 60 bersh	Nastipe te resljarel pes e sastipaski grizha trujal e Agencija vash e bucharipe.	Naj love vash e partipacija vakerde– tkz. „matidice“	Naj love vash e partipacija vi saslaribe	Nastipe te resljarel pes e sastipaski grizha trujal e Agencija vash e bucharipe - 60% Roma najlen sastipaski protekcija
Skurto, save su tumere sugestije/propozarola vaj rekomandacije te lacharel pes o status e manushengo so avena kotar e romano nacionalno minoriteto ande Bosni vi Hercegovina?		Sasti implementacija kotar e Akcijake planora vash e Romengi inkluzija	Chachumi ande e praktika zutipen	Bareder buthikeripe/ bucharne thana e Romenge	Sasti implementacija kotar e Akcijake planora vash e Romengi inkluzija	Te chinavel pes o pokimos pe takes vash e legalizacija pe khena, edukacijaki afirmacija e Romenge thaj te pharuvel pes o problem pe sastipaski grizha

Phuchipena kotar phuchibasko lil	ANAVE ORGANIZACIJAKO	Organizacija Roma „ILO BUGOJNO“ Bugojno	Organizacija terne Roma Vitez	Organizacija Roma „EDERLE-ZI“ Kiseljak	/	/
Kozom romane organizacije kerena buti ki tumari komuna?	Pe teritorija kotar e komuna si 1 organizacija	Pe teritorija kotar e komuna si 4 organizacija	Pe teritorija kotar e komuna si 1 organizacija	Pe teritorija kotar e komuna si 1 organizacija		
Sar ocenina/dikhena i relacija e badanenge kotar e lokalno gaverno upral tumende?	Lache	Lache/chajrarella	Bud bilache	Bud bilache		
Sar dikhena I koperacija mashkar e romane organizacije pe tumari komunaki teritorija/kantono thaj pe nivelo pe BvIH?	Naj pe lacho nivelo	Naj pe lacho nivelo	Majlache	Majlache		
I. Leipe grizha upral e Roma pe lengo kherutnipe						
Trujal e informacija so situmen kozom manusha so si kotar e Romano nacionalno minoriteto dzivdinena pe akaja komunaki teritorija komuna/kantono?	Pe teritorija kotar e komuna Bugojno dzivdinena pashe dzi ko 40 romane familije e 172 membronar	Pe teritorija kotar e komuna Vitez dzivdinena 120 romane familije e 500 membronar	Pe teritorija kotar e komuna Kiseljak dzivdinena 173 romane familije e 500 membronar	Pe teritorija kotar e komuna Kiseljak dzivdinena 173 romane familije e 500 membronar		
Kozom khereskere jedince/khera si registririme pe tumari komunaki / kantoneski teritorija kote so beshena Roma?	32 khera	200 khera	104 khera	104 khera		
Kozom si legalizirime khera pe tumari komunaki / kantoneski teritorija kote so beshena Roma?	Sa e 32 khera s legalizirime	200 khera	20 khera	20 khera		
Sar ocenina/dikhena I relacija e badanengi kotar e lokalno gaverno khana kerel pes vorba vash e khera thaj lengo leibe griza te arakhen kher e romane familijenge?	Relativno lache	Lache	Bud bilache	Bud bilache		
Save si e klejake problemora kolencar tumen arakhen tumen khana kerel pes lafi vash arakhibe kher e manushenge so avena kotar e romano nacionalno minoriteto?	Nash tipe te kerel pes legalizacija pe odola phure vazdime khera	Najibe love thaj naj resime e legalno bucha vash e kher	Najibe love thaj than kote te vazden pes khera	Najibe love thaj than kote te vazden pes khera		
II. Butikheribe e Romengo						
Trujal e informacije so isi tumen kozom Roma keran buchu ande e themeskhere badanija?	Naj buchara ande themeskere badanija	10 Romabuchara kherena buchi ande e varesave badanija	1 Rom kerel buchi ko varesavo badani	1 Rom kerel buchi ko varesavo badani		
Kozom Roma kerena buchi ande e privatno firme vaj korkori crdije pesko privatno bizniso?	1 Rom bucharo and e privatno sektoro	15 Roma buchara ande e privatno sektoro thaj 10-en si korkorutno bizniso	1-ke Rome si korkorutno bizniso	1-ke Rome si korkorutno bizniso		

Phuchipena kotar phuchibasko ili	ANAVE ORGANIZACIJA	Organizacija Roma „ILO BUGOJNO“ Bugojno	Organizacija terne Roma Vitez	Organizacija Roma „EDERLE-ZI“ Kiseljak	/	/
Sar ocjenjineca/dikhena I relacija kotar e lokalno gaverno vi ujete odnos organa lokalne samouprave thaj e aver firme te den shaipen vash e buchi e Romenge?	Bud bilache	Bilache	Bilache	Bud bilache		
Sar dikhena upral e manusha so dena buchi sar von dikhena upral e Romane buchara	Bilache	Lache	Lache	Bipindzardo		
Save si e klejake problemora kolencar tumen arakhen tumen khana khera pes lafi vash e Romenge arakhipe buchi?	Naj konkurentno pe Butikhe-ribasko marketo soske naj len edukacija	Naj dost edukacija vi intereso mashkar e Roma	Naj konkurentno pe Butikhe-ribasko marketo soske naj len edukacija	Naj konkurentno pe Butikhe-ribasko marketo soske naj len edukacija		
III. Edukacija e Romenge						
Trujal e informacije so isi tumen kozom manusha kotar e Romano nacionalno minoriteto dzala ande e fundavni, mashkarutni vaj pe univerzitetu kotar tumari komuna/kantono?	16 sikavne ande e fundavni shkola, 6 sikavne ande e mashkarutni shkola thaj 1 studento	85 sikavne ande e fundavni shkola, 12 sikavne ande e mashkarutni shkola thaj 2 studentora	85 sikavne ande e fundavni shkola, 12 sikavne ande e mashkarutni shkola thaj 2 studentora	44 sikavne ande e fundavni shkola, 5 sikavne ande e mashkarutni		
Kola si e bazichno doshalipa pe gidijal teluno nivelo kotar pe prosechno pro-sekto pe edukacija mashkar e manusha kotar e romano nacionalno minoriteto?	Naj love	Naj intereso mashkar e dad vi e daja soske si bilachi I socialno-ekonomikami situacija	Naj intereso mashkar e dad vi e daja soske si bilachi I socialno-ekonomikami situacija	Socialno-ekonomikano bilachipen		
Sar dikhena I relacija e badanencar kotar e lokalno gaverno ande e oblast/areja pe Romani edukacija?	Bud lache	Lache	Lache	Lache/chajlovela amen		
Kerel pes li upral e chave kotar e romano nacionalno minoriteto diskriminacija e avere chavencar trujal lengi fundavni shkolaki edukacija vi sar?	NA	NA	JO	NA		
Si li medijatora so dena zutipe e chavenge thaj e dajengi vi dadenge so avena kotar e romano nacionalno minoriteto trujal e vrama khana dzana o chave ande e shkola ki tumari komuna?	NA	NA	NA	NA		
Gindinen kaj e medijatora ka anen kontribucija te bajrovel o numero e romane chavengo te dzan ande fundavni vaj mashkarutni shkola?	NA	JO	JO	JO		
IV. Sastipaski protekcija e Romenge						
Trujal e informacije so isi tumen so de/kozom manusha kotar e Romano nacionalno minoriteto najlen/si bizi sastipaski protekcija?	Savore so si registririme ande e Agencija vash e bucharipe vi ande e Socialno centro.	70% Roma pe nivelo kotar e komuna resljaren sastipaski protekcija	70% Roma pe nivelo kotar e komuna resljaren sastipaski protekcija	Cikno numero kotar e Roma resljaren pesky sastipaski protekcija		

Phuchipena kotar phuchibasko lil	ANAVE ORGANIZACIJAKO	Organizacija Roma „ILO BUGOJNO“ Bugojno	Organizacija terne Roma Vitez	Organizacija Roma „EDERLEZI“ Kiseljak	/
Sar dikhena I relacija kotar e lokalno gavernoske badanija khana kerel pes lafi vash e sastipaski protekcija e Romenge?	Lache	Lache	Lache	Bud bilache	
Koje su mjere poduzete u cilju omogucavanja koristenja zdravstvene zastite Roma ?	Keribe lafi e komunake sherutnencar vi e Centrosar pe socijalno bucha	Deibe bi lovengo sastipaske knijske kotar e Romane organizacije	Deibe bi lovengo sastipaske knijske kotar e Romane organizacije	E Lokalno badanija na lije te keren khanchik pe kerimatar/ merei odgovarajuće mjere	
Kolasi e klejake problemija kolencar tumen arakhen tumen khana kerela pes lafi vash e sastipaski protekcija mashkar e Roma?	Skurto vrama pe validiteto pe sastimasko lil/ zdrav knjižice	Naj love pe participacija vakerdo – tkz. „markice“	Naj love pe participacija vakerdo – tkz. „markice“	Naj love pe participacija vakerdo – tkz. „markice“	
Skurto, save su tumere sugestije/ pro-pozarola vaj rekomandacije te lacharel pes o status e manushengo so avena kotar e romano nacionalno minoriteto ande Bosni vi Hercegovina?	Lacheder koperacija mashkar e romane organizacije thaj impelmentacija kotar Akcijako plano kotar e Ministeriumo vash e manushegere hakaja vi nashle mansha ki BviH	Te ovel bareder bucharipe thaj stimulacija/ motivacija pe edukacija	Te ovel bareder bucharipe thaj stimulacija/ motivacija pe edukacija	Te ovel bareder bucharipe e Romenge	

Analiza pe phuchibasko lil kotar e Sarajevskog kantono F BiH

Phuchipena kotar phuchibasko lil	ANAVE ORGANIZACIJA	Organizacija Roma „AMARO AVUTNIPEN“ Sarajevo	UG „Sarajevsko Roma“ Sarajevo	„ROMA VI AMALA“ Ilijaš i Vogosča	/	/
Kozom romane organizacije kerena buti ki tumari komuna?	Pe teritorija kotar o kantona 12 organizacije	Pe teritorija kotar o kantona 12 organizacije	Pe teritorija kotar o kantona 10 organizacije	Pe teritorija kotar o komuna 1 organizacija		
Sar ocenina/dikhena i relacija e badanenge kotar e lokalno gaverno upral tumende?	Relativno lache	Relativno lache	Bud lache	Bud lache		
Sar dikhena I koperacija mashkar e romane organizacije pe tumari komunaki teritorija/kantono thaj pe nivelo pe BvIH?	Bud bilache	Bud bilache	Naj pe lacho nivelo	Lache		
I. Lei pe grizha upral e Roma pe lengo kherutni pe						
Trujal e informacija so situmen kozom manusha so si kotar e Romano nacionalno minoriteto dzivdinena pe akaja komunaki teritorija komuna/kantono?	Pe teritorija kotar e kantono dzivdinena pashe 7000 romane familje	Pe teritorija kotar e kantono dzivdinena pashe 7000 romane familje	Pe teritorija kotar e komuna Novi grada Sarajevo dzivdinena 1200-1500 Roma	Pe teritorija kotar e komuna Ilijaš i Vogosča dzivdinena pashe 80 familje		
Kozom khereskere jedinice/khera si registriime pe tumari komunaki /kantoneski teritorija kote so beshena Roma?	Bipinzardo	Bipinzardo	Bipinzardo	Pashe dzi pe 30 khera		
Kozom si legalizirime khera pe tumari komunaki /kantoneski teritorija kote so beshena Roma?	Bipinzardo	Bipinzardo	Bipinzardo	Cikno numero		
Sar ocenina/dikhena I relacija e badanengi kotar e lokalno gaverno khana kerel pes vorba vash e khera thaj lengo leibe griza te arakhen kher e romane familjenge?	Bud bilache	Bud bilache	Bud bilache	Lache		
Save si e klejake problemora kolencar tumen arakhen tumen khana kerel pes lafi vash arakhibe kher e manushenge so avena kotar e romano nacionalno minoriteto?	Naj love thaj naj transparentno kote dzana o love kotar e projektorRoma so kherena buchi ande e themeskere badanija	Naj love thaj naj transparentno kote dzana o love kotar e projektorRoma so kherena buchi ande e themeskere badanija	Naj love thaj naj transparentno kote dzana o love kotar e projektorRoma so kherena buchi ande e themeskere badanija	Naj than kote te vazden pes khera thaj naj love		
II. Butikheribe e Romengo						
Trujal e informacije so isi tumen kozom Roma keren buchu ande e themeskhere badanija?	Naj Roma so kherena buchi ande e themeskere badanija	Naj Roma so kherena buchi ande e themeskere badanija	Naj Roma so kherena buchi ande e themeskere badanija	Bipinzardo cikno numero		
Kozom Roma kerena buchi ande e privatno firme vaj korkori crdije pesko privatno bizniso?	Bipinzardo	Bipinzardo	6 Roma kerena buchi ande e privatno sektoro	Bipinzardo, bud cikno numero		

Phuchipena kotar phuchibasko lil	ANAVE ORGANIZACIJA	Organizacija Roma „AMARO AVUTNIPEN“ Sarajevo	UG „Sarajevsko Roma“ Sarajevo	„ROMA VIAMALA“ Ilijaš i Vogosča	/
Sar ocnjineia/ dikhena I relacija kotar e lokalno gaverno vi ujete odnos organa lokalne samouprave thaj e aver firme te den shaipen vash e buchi e Romenge?	Bud bilache	Bud bilache	Bud bilache	Bud bilache	/
Sar dikhena upral e manusha so dena buchi sar von dikhena upral e Romane buchara	Lacho	Relativno lacho	Bipinzardo leindo j telal i sama kaj e Romen naj buchi		
Save si e klejake problemora kolencar tumen arakhen tumen khana khera pes lafi vash e Romengo arakhipe buchi?	Generalno socijalno-ekonomikani kriza	Soske naj educirime e Roma naj konkurentno pe Buchikeribasko Marketo	Naj intereso mashkar e manusha so den buchi te den buchi e Romenge		
III. Edukacija e Romenge					
Trujal e informacije so isi tumen kozom manusha kotar e Romano nacionalno minoriteteto dzala ande e fundavni, mashkarutni vaj pe univerziteteto kotar tumari komuna /kantono?	Bipinzardo numa cikno numero	65% romane chave dzana and e fundavni shkola, 45% dzana ande e mashkarutni shkola thaj 3 studentora	Bipinzardo numa cikno numero		
Kola si e bazichno doshalipa pe gidijal teluno nivelo kotar pe prosechno proseko pe edukacija mashkar e manusha kotar e romano nacionalno minoriteteto?	Naj vazdimno gindo kozom si vazno I edukacija vi naj love	Bilache socijalno-ekonomikane kondicije	Bilache socijalno-ekonomikane kondicije		
Sar dikhena I relacija e badanencar kotar e lokalno gaverno ande e oblast/ areja pe Romani edukacija?	Diplomatitico llache	Bud lache	Lache		
Kerel pes li upral e chave kotar e romano nacionalno minoriteteto diskriminacija e avere chavencar trujal lengi fundavni shkolaki edukacija vi sar?	NA	JO ande e forma kota e asai-be vi teljaripe	NA		
Si li medijatora so dena zutipe e chavenge thaj e dajengi vi dadenge so avena kotar e romano nacionalno minoriteteto trujal e vrama khana dzana o chave ande e shkola ki tumari komuna?	Varekana	JO	JO		
Gindinen kaj e medijatora ka anen kontribucija te bajrovelo numero e romane chavengo te dzan ande fundavni vaj mashkarutni shkola?	JO	JO	JO		

Phuchipena kotar phuchibasko lil	ANAVE ORGANIZACIJA	Organizacija Roma „AMARO AVUTNIPEN“ Sarajevo	UG „Sarajevsko Roma“ Sarajevo	„ROMA VI AMALA“ Ilijaš i Vogosća	/	/
IV. Sastipaski protekcija e Romenge						
Trujal e informacije so isi tumen so de/kozom manusha kotar e Romano nacionalno minoriteto najlen /si bizi sastipaski protekcija?	Shaj te phenas kaj sakone Rome si shaipen te resljare! sastipaski grizha	Bareder numero kotar e romani komuniteta ande e komuna Novi grada resljarde ima sastipaski grizha	Bareder numero kotar e romani komuniteta ande e komuna Ilijaš resljarde ima sastipaski grizha	Bareder numero kotar e romani komuniteta ande e komuna Ilijaš resljarde ima sastipaski grizha	/	/
Sar dikhena I relacija kotar e lokalno gavernoske badanija khana kerel pes lafi vash e sastipaski protekcija e Romenge?	Bud lache	Lache	Bud lache	Bud lache		
Koja su mjere poduzete u cilju omogučavanja korištenja zdravstvene zaštite Roma ?	I Osigurimi sastipaski grizha dzal truja e Agencija vash e bucharipe, Centro vash e socijalno buchi vi sikavne /ucenikora	I Osigurimi sastipaski grizha dzal truja e Agencija vash e bucharipe, Centro vash e socijalno buchi vi sikavne /ucenikora	I Osigurimi sastipaski grizha dzal truja e Agencija vash e bucharipe, Centro vash e socijalno buchi vi o UNHCR	I Osigurimi sastipaski grizha dzal truja e Agencija vash e bucharipe, Centro vash e socijalno buchi vi o UNHCR		
Kola si e klejake problemija kolencar tumen arakhen tumen khana kerela pes lafi vash e sastipaski protekcija mashkar e Roma?	Naj love vashe e pesko sasljirbe draba vaj participacija	Sastipaski protekcija naj e manus henge phureder kotar 60 bersh thaj e chavenge so mukhle I shkola	Sastipaski protekcija naj e manus henge phureder kotar 60 bersh thaj e chavenge so mukhle I shkola	Sastipaski protekcija naj e manus henge phureder kotar 60 bersh thaj e chavenge so mukhle I shkola		
Skurto, save su tumere sugestije/propozarola vaj rekomandacije te lacharel pes o status e manushengo so avena kotar e romano nacionalno minoriteto ande Bosni vi Hercegovina?	Egaliteto e konstitutivno manushencar/madzoritetaja ande e sa e segmentoske dzivdiphena	PSasti implementacija kotar e Akcijake Planora vash e Romengi inkluzija	Bareder arakhipe buchi e Romenge	Bareder arakhipe buchi e Romenge		

Analiza pe phuchibasko lil kotar e Hercegovacko-neretvanskog kantona i Unsko-Sanskog kantona

Phuchipena kotar phuchibasko lil	ANAV E ORGANIZACIJA KO	Udruženje Roma „ADA“ Čapljina	Udruženje Roma „NERETVA“ Mostar	Udruženje građana Roma KONJIC	Udruženje „IMAPACT“ Čapljina	Udruženje romske zajednice „ROM“ Bihać
Kozom romane organizacije kerena buti ki tumari komuna?	Pe teritorija kotar e komuna/kantoni si 3 organizacije	Pe teritorija kotar e komuna1 pe kantoni si 4 organizacije	Pe teritorija kotar e komuna1 pe kantoni si 4 organizacije	Pe teritorija kotar e komuna1 pe kantono si 4 organizacije	Pe teritorija kotar e komuna2 pe kantoni si 5 organizacije	Pe teritorija kotar e komuna1 ape kantoni si 4 organizacije
Sar ocenina/dikhena i relacija e badanenge kotar e lokalno gaverno upral tumende?	Bilachi	Lachi	Lachi	Naj dost	Bilachi	Lachi
Sar dikhena i koperacija mashkar e romane organizacije pe tumari komunaki teritorija/kantono thaj pe nivelo pe BvIH?	Naj pe lacho nivelo	Bud lache	Bud lache	Naj pe lacho nivelo	Naj pe lacho nivelo	Bilachi
I. Lei pe griza upral e Romane khera						
Trujal e informacija so situmen kozom manusha so si kotar e Romano nacionalno minoriteto dzivdina pe akaja komunaki teritorija komuna/kantono?	Pe teritorija kotar e komuna Čapljina dzivdina 31 manusha kotar e Romano minoriteto	Pe teritorija kotar e komuna Mostar dzivdina 240 manusha kotar e Romano minoriteto	Pe teritorija kotar e komuna Mostar dzivdina 240 manusha kotar e Romano minoriteto	Pe teritorija kotar e komuna Konjic dzivdina 450 manusha kotar e Romano minoriteto	Pe teritorija kotar e komuna HN kantona dzivdina 2000 dži 2500 manusha kotar e Romano minoriteto	Pe teritorija kotar e komuna Bihać dzivdina 2000 dži 700 Roma dži kote ko U-S kantona dzivdina pashe 2000 Roma
Kozom khereskere jedince/khera si registririme pe tumari komunaki /kantoneski teritorija kote so beshena Roma?	1 kolektivno centro 2 khera	Pashe dži pe 25 khera vi 5 so vazdena pes	2 khera	143 khera	Bipindzardo	85 khera
Kozom si legalizirime khera pe tumari komunaki /kantoneski teritorija kote so beshena Roma?	2 khera	Upre tele sa e khera si legalizirime	Relativno lachi	Sa e 143 khera si legalizirime	Bipindzardo	Cikno numero kotar e khera 3-5
Sar ocenina/dikhena i relacija e badanengi kotar e lokalno gaverno khana kerel pes vorba vash e khera thaj lengo leibe griza te arakhen kher e romane familijenge?	Naj pe lacho nivelo	Relativno lachi	Relativno lachi	Bilachi	Bud bilachi	Lachi
Save si e klejake problemora kolencar tumen arakhen tumen khana kerel pes lafi vash arakhibe kher e manushenge so avena kotar e romano nacionalno minoriteto?	Naj dost zutipe kotar e lokalno gaverno , choro-ri infrastruktura	OI phuv naj e Romengi pe lengo anav thaj naj love	OI phuv naj e Romengi pe lengo anav thaj naj love	Chorori si I infrastruktura thaj si minimalno kondicije vash e kher/bilache dzivdipaske kondicije	Naj zutipe kotar e lokalno gavernoske badanija , thaj e dzivdipaske/khereskere kondicije si bud bilache	Bud kovli thaj kovli realizacija kotar e projekto vash e khera

Phuchipena kotar phuchibasko III	ANAVE ORGANIZACIJAKO	Udruženje Roma „ADA“ Čapljina	Udruženje Roma „NERE-TVA“ Mostar	Udruženje građana Roma KONJIC	Udruženje „IMAPACT“ Čapljina	Udruženje romske zajednice „ROM“ Bihać
II. Butikeripe e romengo						
Trujal e informacije so isi tumen kozom Roma keren buch ande e themeskere badanija?	Naj bucharne ande e themeskere badanija	3 Roma kheren buchi ko nesave themeskere badanija	3 Roma kheren buchi ko nesave themeskere badanija	3 Roma kheren buchi ko nesave themeskere badanija	Naj Roma ande e themeskere badanija	1 Romkerel buchi ande e themske badanija
Kozom Roma kerena buchi ande e privatno firme vaj korkori crdije pesko privatno bizniso?	Naj buchara Roma ande e privatno firme	1 Rom kherel buchi ande e privatno sektoro	1 Rom kherel buchi ande e privatno sektoro	Naj buchara Roma ande e privatno firme	Pashe 5 Roma keren buchi ande e privatno firme	5 Roma keren buchi ande e privatno firme
Sar ocjenjineia/dikhena I relacija kotar e lokalno gaverno vi ujete odnos organa lokalne samouprave thaj e aver firme te den shaipen vash e buchi e Romenge?	Bilache		Naj dost	Bud bilache	Bud bilache	Bud bilache
Sar dikhena upral e manusha so dena buchi sar von dikhena upral e Romane buchara	Bipinzardo leindoj telal I sama kaj naj e manushen buchi		Lache	Lache	Si stereotipija thaj predrasude	Lache
Save si e klejake problemora kolencar tumen arakhen tumen khana khera pes lafi vash e Romengo arakhipe buchi?	Naibe edukacija, naj dost inkluzija, thaj i diskriminacija	Naj konkurentno pe Butikheribasko marketo odoleske soske naj educirime	Naj konkurentno pe Butikheribasko marketo odoleske soske naj educirime	Naj len adekvatno kvalifikacija	Naj educirime thaj si diskriminacija upral e Roma	Naj lachi volja kotar e badanija taro o lokalno gaverno
III. Edukacija e Romenge						
Trujal e informacije so isi tumen kozom manusha kotar e Romano nacionalno minoriteto dzala ande e fundavni, mashkarutni vaj pe univerziteto kotar tumari komuna /kantonu?	2 sikavne ande fundavni shola, 1 sikavno ande e mashkarutni shkola	Sa pashe 50 sikavne	Sa pashe 50 sikavne	Totalno 7 učenika	Pashe dzi pe 80-90 sikavne ki fundavni shkola, 10 sikavne ki mashkarutni shkola	42 sikavne ki fundavni shkola, 5 sikavne ki mashkarutni shkola thaj 3 studentora
Kola si e bazichno doshalipa pe gidijal teluno nivo kotar e prosechno prosekko pe edukacija mashkar e manusha kotar e romano nacionalno minoriteto?	Bilache socialno-ekonomikane kondicije, predrasude vi diskriminacija	Bilache socialno-ekonomikane	Bilache socialno-ekonomikane	Naj love	Predrasudev i diskriminacija upral e Roma thaj najibe love	Naj vazdimo gindo vash e dukacija kozom si vazhno thaj najibe love
Sar dikhena I relacija e badanencar kotar e lokalno gaverno ande e oblast/areja pe Romani edukacija?	Bud bilache	Lache	Lache	Naj dost	Bud bilache	Lache
Kerel pes li upral e chave kotar e romano nacionalno minoriteto diskriminacija e avere chavencar trujal lengi fundavni shkolaki edukacija vi sar?	Jo ande e forma pe religisko vi nacionalno bihaljovibe	NA	NA	NA	JO	NA

Phuchipena kotar phuchibas ko lil	ANAVE ORGANIZACIJAKO	Udruženje Roma „ADA“ Čapljina	Udruženje Roma „NERE-TVA“ Mostar	Udruženje građana Roma KONJIC	Udruženje „IMAPACT“ Čapljina	Udruženje romske zajednice „ROM“ Bihać
Si li medijatora so dena zutipe e chavenge thaj e dajengi vi dadenge so avena kotar e romano nacionalno minoritetu trujal e vrama khana dzana o chavane ande e shkola ki tumari komuna?	NA	JO	JO	NA	NA	NA
Gindinen kaj e medijatora ka anen kontribucija te bajrovel o numero e romane chavengo te dzan ande fundavni vaj mashkarutni shkola?	JO	JO	JO	JO	JO	JO
IV. Sastipaski protekcija e romengi						
Trujal e informacije so isi tumen so de/kozom manusha kotar e Romano nacionalno minoritetu najlen/si bizi sastipaski protekcija?	Ni jekhe Rome naj sastipaski protekcija ande e komuna Čapljina	Bud cikno numero kotare Roma silen sastipaski protekcija totalno 5 Roma	Bud cikno numero kotare Roma silen sastipaski protekcija totalno 7 Roma	Bud cikno numero kotare Roma silen sastipaski protekcija, totalno 7 Roma	Bud cikno numero kotare Roma silen sastipaski protekcija,	Totalno numero 42 Roma resljard e sastipaski protekcija
Sar dikhena I relacija kotar e lokalno gavernoske badanija khana kerel pes lafi vash e sastipaski protekcija e Romenge?	Bud bilache	Bilache	Bilache	Bilache	Naj dost	Bilache
Koje su mjere poduzete u cilju omogucavanja koristenja zdravstvene zastite Roma?	Lokaln badanija na lendine dzi akana nisave mere/kerimatar.	Lokaln badanija na lendine dzi akana nisave mere/kerimatar	Lokaln badanija na lendine dzi akana nisave mere/kerimatar	Naj pindzardo	Naj pindzardo	Lokaln badanija na lendine dzi akana nisave mere/kerimatar
Kola si e klejake problemija kolencar tumen arakhen tumen khana kerela pes lafi vash e sastipaski protekcija mashkar e Roma?	Naj love vash e sasljaripe thaj partipacija	Naj love vash e sasljaripe thaj partipacija	Naj love vash e sasljaripe thaj partipacija	Naj love vash e sasljaripe thaj partipacija vi higijensko kondicije	Naj informirime e Roma, thaj I diskriminacija vi e predrasude lena bareder than	Naj love vash e sasljaripe
Skurto, save su tumere sugestije/propozarola vaj rekomandacije te lacharel pes o status e manushengo so avena kotar e romano nacionalno minoritetu ande Bosni vi Hercegovina?	Sasti implemetacija pe akcijake planora vash leibe grizha pe Romengi inkluzija	Sasti implemetacija pe bucharipe e Romenge, motivacija pe edukacija vi te kerel pes sigurno e sastipaski protekcija e Romenge	Bareder arakhipe pe bucharipe e Romenge, motivacija pe edukacija vi te kerel pes sigurno e sastipaski protekcija e Romenge	Bareder hacharipe kota e lokalno badanija vash e khera, higijensko vi edukativno trubumatar e Romenge	Sasti implemetacija pe akcijake planora vash leibe grizha pe Romengi inkluzija	Lacheder sastipaski grizha, bareder butikeripaske resljard, vi motivacija vash e edukacija e Romenge

Analiza pe phuchibasko lil kotar e Brčko distriktko BvIH					
Phuchipena kotar phuchibasko lil	ANAVE ORGANIZACI-JAKO	Udruženje Roma „ROMSKI SAN“ Brčko distrikt BiH	Udruženje Roma „ROMINA DJELU“ Brčko distrikt BiH		
Kozom romane organizacije kerena buti ki tumari komuna?	Pe komunaki teritorija Brčko distrikta BvIH si 2 organizacije	Pe komunaki teritorija Brčko distrikta BvIH si 2 organizacije	Pe komunaki teritorija Brčko distrikta BvIH si 2 organizacije	/	/
Sar ocenina/dikhena i relacija e badanenge kotar e lokalno gaverno upral tumende?	Bud bilache		Naj pe lacho nivelo		
Sar dikhena I koperacija mashkar e romane organizacije pe tumari komunaki teritorija/kantono thaj pe nivelo pe BvIH?	Naj pe lacho nivelo		Lachi		
I. Leipe grizha upral e Romane khera					
T rujal e informacija so situmen kozom manusha so si kotar e Romano nacionalno minoriteto dzividinena pe akaja komunaki teritorija komuna/kantono?	Pe komunaki teritorija Brčko distrikta BvIH dzividinena 1500-2000 Roma	Pe komunaki teritorija Brčko distrikta BvIH dzividinena 1500-2000 Roma	Pe komunaki teritorija Brčko distrikta BvIH dzividinena 2.000 2.500 Roma		
Kozom khereskere jedinice/khera si registirime pe tumari komunaki /kantoneski teritorija kote so beshena Roma?	Bipindzardo, majbud kolektivno centrora Prutače, Cerik, Grbavica	Bipindzardo, majbud kolektivno centrora Prutače, Cerik, Grbavica	Bipindzardo, majbud kolektivno centrora Prutače, Cerik, Grbavica		
Kozom si legalizirime khera pe tumari komunaki /kantoneski teritorija kote so beshena Roma?	50% individualno khera	50% individualno khera	50% individualno khera		
Sar ocenina/dikhena I relacija e badanengi kotar e lokalno gaverno khana kerel pes vorba vash e khera thaj lengo leibe griza te arakhen kher e romane familijenge?	Najlache	Najlache	Najlache		
Save si e klejake problemora kolencar tumen arakhen tumen khana kerel pes lafi vash arakhibe kher e manushenge so avena kotar e romano nacionalno minoriteto?	Achavde mashker vazdipe khera e 7 Romane familijenge soske o lokalno themutne na mangel len.	Achavde mashker vazdipe khera e 7 Romane familijenge soske o lokalno themutne na mangel len.	Opstrukcija pe projekteski implementacije pe primarno vazipe pe izgradnje 7 khera tha rekonsrukcija pe 10 kuća soske o lokalno themutne na mangel len.		
II. Buthikheripe e Romengo					
Trujal e informacije so isi tumen kozom Roma kerel buchu ande e themeskhere badanija?	3 Roma kheren buchi ko mesave sektorsko badanija	3 Roma kheren buchi ko mesave sektorsko badanija	3 Roma kherena buchi ande e Policija Brčko distrikta vi 1 u Javutni Kompanija Komunalno Brčko		
Kozom Roma kerena buchi ande e privatno firme vaj korkori crdije pesko privatno bizniso?	1 Rom kerel buchi ande e privatno sektoro, vi 1 pesko korkorutno bizniso	1 Rom kerel buchi ande e privatno sektoro, vi 1 pesko korkorutno bizniso	20 Roma kerel buchi ande e privatno sektoro, vi 4 pesko korkorutno bizniso		

Phuchipena kotar phuchibasko lil	ANAVE ORGANIZACIJA KO	Udruženje Roma „ROMSKI SAN“ Brčko distrikt BiH	Udruženje Roma „ROMINA DJELU“ Brčko distrikt BiH	/	/
Sar ocjenjinea/dikhena I relacija kotar e lokalno gaverno vi ujetete odnos organa lokalne samouprave thaj e aver firme te den shaipen vash e buchi e Romenge?	Bud bilache	Bud bilache	Bud bilache	/	/
Sar dikhena upral e manusha so dena buchi sar von dikhena upral e Romane buchara	Lache	Lache	Lache/chararela men		
Save si e klejake problemora kolencar tumen arakhen tumen khana khera pes lafi vash e Romengo arakhipe buchi?	Generalno ekonomikani-socijalno kriza thaj na-konkurentno pe Buchako Marketo	Generalno ekonomikani-socijalno shkar e Roma vi diskriminacija upral e Roma	Cikno edukacijako nivelo ma-		
III. Edukacija vash e Roma					
Trujal e informacije so isi tumen kozom manusha kotar e Romano nacionalno minoriteto dzala ande e fundavni, mashkarutni vaj pe univerzitetu kotar tumari komuna / kantono?	220 sikavutne ki fundavni shkola, 9 sikavutne ki mashkarutni shkola vi i 1 studento	220 sikavutne ki fundavni shkola, 9 sikavutne ki mashkarutni shkola vi i 1 studento thaj 1 postiplomaco			
Kola si e bazichno doshalipa pe gidijal teluno nivelo kotar e prosechno proseko pe edukacija mashkar e manusha kotar e romano nacionalno minoriteto?	Chororipe vi naj-buchi	Naj akseso dzi pe hurdelina, bilache ekonomikane vi socijalne kondicije			
Sar dikhena I relacija e badanencar kotar e lokalno gaverno ande e oblast/ areja pe Romani edukacija?	Bud lache	Lache			
Kerel pes li upral e chave kotar e romano nacionalno minoriteto diskriminacija e avere chavencar trujal lengi fundavni shkolaki edukacija vi sar?	NA	NA			
Si li medijatora so dena zutipe e chavenge thaj e dajenge vi dadenge so avena kotar e romano nacionalno minoriteto trujal e vrama khana dzana o chave ande e shkola ki tumari komuna?	Akana naj pea kava momento	Pe akaja vrama naj numa ad-zikherela pes te ove vakardi/ objavimi trujal o Javutno akharipe			
Gindinen kaj e medijatora ka anen kontribucija te bajrovel o numero e romane chavengo te dzan ande fundavni vaj mashkarutni shkola?	JO	JO			

Phuchipena kotar phuchibasko lil	ANAVE ORGANIZACI-JAKO	Udruženje Roma „ROMSKI SAN“ Brčko distrikt BiH	Udruženje Roma „ROMI NA DJELU“ Brčko distrikt BiH	/	/	/
IV. Sastipaski protekcija e Romengi						
Trujal e informacije so isi tumen so de/kozom manusha kotar e Romano nacionalno minoriteto najlen/ si bizi sastipaski protekcija?	80% Roma pe nivelo ko Brčko distrikta ande e BvIH resljarel sastipaski protekcija	Osigurime trujal I Agencija pe bucharipe vi pe Centroara vash e socijalno buchit thaj sikavne	Osiguripe pe sastipaski protekcija dzala trujal I Agencija vash e bucharipe thaj truja e Centrors vash e socijalno buchit vi sikavne/ učenicima			
Sar dikhena I relacija kotar e lokalno gaver-noske badanija khana kerel pes lafi vash e sastipaski protekcija e Romenge?	Naj pe lacho nivelo e manusha phureder kotar e 60 bersh na resljarena sastipaski protekcija	Naj lachi, soske o Fondo vash e sastipe naj transparentno kaj den pes e love	Naj lachi, soske o Fondo vash e sastipe naj transparentno kaj den pes e love			
Koja su mjere poduzete u cilju omogucavanja koriscenja zdravstvene zastite Roma?	Osigurime trujal I Agencija pe bucharipe vi pe Centroara vash e socijalno buchit thaj sikavne	Naj pindzardo	Naj pindzardo			
Kola si e klejake problemija kolencar tumen arakhen tumen khana kerela pes lafi vash e sastipaski protekcija mashkar e Roma?	Naj love te kinel peske medikamentora vaj te pokimel I participacija	Manusha pureder kotar e 60 bersh, thaj e chaven e specijalno trubumasar naj len sastipaski protekcija	Manusha pureder kotar e 60 bersh, thaj e chaven e specijalno trubumasar naj len sastipaski protekcija			
Skurto, save su tumere sugestije/propozarola vaj rekomandacije te lacharel pes o status e manushengo so avena kotar e romano nacionalno minoriteto ande Bosni vi Hercegovina?	Sasti implementacija pe akcijske planora vi leipe grizha vasje e Romengi inkluzija	Sasti implementacija pe akcijske planora vi leipe grizha vasje e Romengi inkluzija	Sasti implementacija pe akcijske planora vi leipe grizha vasje e Romengi inkluzija			

Analiza pe phuchibasko lil kotar e Republike Srpske

Phuchipena kotar phuchibasko lil	ANAVE ORGANIZACIJA	Udruženje Roma opštine Kozarska Dubica	Udruženje Roma Opština Derвента	Udruženje Roma „Veseli brljeg“ Banja Luka	Udruženje „Romani Chej“ Prnjavor	Udruženje Roma Prijedor
Kozom romane organizacije kerena buti ki tumari komuna?	Pe teritorija kotar e komuna 1 organizacija	Pe teritorija kotar e komuna 1 organizacija	Pe teritorija kotar e komuna 1 organizacija	Pe teritorija kotar e komuna 2 organizacije	Pe teritorija kotar e komuna 2 organizacije	Pe teritorija kotar e komuna 1 organizacija
Sar ocenina/dikhena i relacija e badanenge kotar e lokalno gaverno upral tumende?	Relativno lache	Pozitivno, numa shaj te ovel lacheder	Lache	Lache, numa shaj te ovel lacheder	Bud lache	
Sar dikhena i koperacija mashkar e romane organizacije pe tumari komunaki teritorija/kantono thaj pe nivelo pe BvIH?	Bilachi	Pe lacho nivelo	Naj pe lacho nivelo	Naj pe lacho nivelo numa shaj te ovel lacheder	Pe lacho nivelo	
I. Leipe grizha upral e Romane khera						
Trujal e informacija so situmen kozom manusha so si kotar e Romano nacionalno minoriteto dzivdinena pe akaja komunaki teritorija komuna/kantono?	Pe teritorija kotar e komuna Kozarska Dubica dzivdinena pashe dzi pe 80 Roma	Pe teritorija kotar e komuna Derвента dzivdinela pashe dzi pe 120	Pe teritorija kotar e komuna Banja Luka dzivdinela živi 55 romane familije thaj si 300 članova membrora	Pe teritorija kotar e komuna Prnjavor dzivdinena 50 romane familije	Pe teritorija kotar e komuna Prijedor dzivdinena 650 Roma	
Kozom khereskere jedinice/khera si registririme pe tumari komunaki/kantoneski teritorija kote so beshena Roma?	20 khera	62 khera	Si jekh vakerdi „Romano baro kher“, so si kerdini kotar e efta khera, thaj e avera dzivdinena ande e foreskere komune.	25 khera	Pashe dzi pe 120 familije ande e peske familijamo khera, thaj varesavo numero trail ande e kolektivnom akomodacija vash e Rome	
Kozom si legalizirime khera pe tumari komunaki/kantoneski teritorija kote so beshena Roma?	20 khera	Pashe dzi pe 20 khera	I Legalizacija naj agorisardi ni pe jekh objekto/kher, numa si cikno numero kotar e manusha so olengere khera si pe lengo anav 1/1	14 khera	Pashe dzi pe 60% kotar e romane familije	
Sar ocenina/dikhena i relacija e badanengi kotar e lokalno gaverno khana kerel pes vorba vash e khera thaj lengo leibe griza te arakhen kher e romane familijenge?	Bud lacho, Realizirimo si jekh projekto vash e leibe grizha pe 5 Romane familije pe lengo akomodacija, thaj pe akanutni vrama dzal vi da jekh projekto	Naj pe bud lacho nivelo	Bud bilache.	Pe lacho nivelo	Naj pe bud lacho nivelo	
Save si e klejake problema kolencar tumen arakhen tumen khana kerel pes lafi vash arakhibe kher e manushenge so avena kotar e romano nacionalno minoriteto?	Naj resime e kerengo legalno drom, so si prekondicija te lelps participacija ande e projekto pe arakhibe kher vi kherengi legalizacija	Naj volja mashkar r lokalno gavermeske badanija	Bud uche koshti pe phuv vi khera, gidijal achovela e Romenge te achoven pe than kote so si.	Naj than kote te vazedn pes khera vi love te kherel pae e kherengi legalizacija	Naj love pe realizacija pe projekto vash e na-legalizirime khera, thaj naj resime e phvjengi-kherengi legalno buchaa.	
II. Butikherpe e Romengo						

Phuchipena kotar phuchi-basko lil	ANAVE ORGANIZACIJA	Udruženje Roma opštine Kozarska Dubica	Udruženje Roma Opština Derвента	Udruženje Roma „Veseli brljeg“ Banja Luka	Udruženje „Romani Chej“ Prnjavor	Udruženje Roma Prijedor
Trujal e informacije so isi tumen kozom Roma keren buch u ande e themeske meskhere badanija?	Naj buchara ande e themeske badanija	Naj buchara ande e themeske badanija	Naj buchara ande e themeske badanija	Dzi pe oktombro 2013.godine, pe projekto vash e dtuj bersh sas 5 koordinatora buchara ande e ministeriumo pe manushikane hakaja v nashle manusha	Naj buchara ande e themeske badanija	- Javutni Komunalno Firma 3 Roma kherena buch - Ande e sastipaski institucija 1 Romani dzuvti
Kozom Roma kerena buch ande e privatno firme vaj korkori crdije pesko privatno biznis?	Ande e privatno sektoro-3, Korkorutno biznis-1	Ande e privatno sektoro naj Korkorutno biznis-1	Ande e privatno sektoro naj Korkorutno biznis-1	Ande e privatno sektoro -2 Korkorutno biznis-2	Ande e privatno sektoro 3 Romane dzuvla Korkorutno biznis-1	Ande e privatno sektoro -1 Korkorutno biznis-5
Sar ocjeninea/dikhena I relacija kotar e lokalno gaverno vi ujete odnos organa lokalne samouprave thaj e aver firme te den shaipen vash e buch i e Romenge?	Naj intereso mashkar odola so dena buch i te den buch i e Romenge vi palik e motivacije so den apes olenge	Bud bilache na len khan vash e Romani populacija	Bud bilache na len khan vash e Romani populacija	Naj lachi	Bud cikno intereso mashkar odola so dena buch i te den buch i e Romenge si predrasude	Bud bilachi, Naj intereso mashkar odola so dena buch i te den buch i e Romenge.
Sar dikhena upral e manusha so dena buch i sar von dikhena upral e Romane buchara	Lacho, odoleja so bud cikno numero si kotar e Roma te resijaren buch i	Bud bilacho	Bud bilacho	Bud cikno numero kotar e Roma resijaren buch i numa 3% ande e Banja Luci	Korektno/Lacho	Korektno/Lacho
Save si e klejake problemora kolencar tumen arakhen tumen khana khera pes lafi vash e Romenge arakhipe buch i?	-naj e Romen edukacija -na pindzarena na dzanena e zakoneske procedure vash adava sar te crden korkorutno biznis- predrasude	Diskriminacija upral e Roma vi naibe edukacija	Diskriminacija upral e Roma vi naibe edukacija	Naj len dzanipe sar korkori te legaren pesko biznis, najin-formirime naj zutipe kotar e institucionalno badanija	Predrasude pe Romima	Naj intereso mashkar odola so dena buch i thaj o lokalno gaverno te den buch i e Romenge
III. Edukacija vash e Ro						
Trujal e informacije so isi tumen kozom manusha kotar e Romano nacionalno minoriteteto dzala ande e fundavni, mashkarutni vaj pe univerziteto kotar tumari komuna /kantonono?	9 sikavne ki fundavni skhola, 5 sikavne ki mashkarutni shkola,	40 sikavne ki fundavni skhola, 12 sikavne ki mashkarutni shkola	40 sikavne ki fundavni skhola, 12 sikavne ki mashkarutni shkola	31-sikavne ki fundavni skhola, 15-sikavne ki mashkarutni shkola 5- studenatra	7- sikavne ki fundavni skhola, 3- sikavne ki mashkarutni shkola	100- sikavne ki fundavni skhola, 20- sikavne ki mashkarutni shkola 1-studento
Kola si e bazichno doshalipa pe gidijal teluno nivelu kotar e prosechno pro-seko pe edukacija mashkar e manusha kotar e romano nacionalno minoriteteto?	-Bilache dzividipaske kondicije, -bi-bucharipe e dadengo thaj e dejengo--predrasude vi diskriminacija	Bilachi ekonomikani sastipaski vi khereski situacija	Bilachi ekonomikani sastipaski vi khereski situacija	Chororipe, bilache edukacijake vi socijalne politike, naj intereso mashkar e Roma	-Bilache dzividipaske kondicije, -bi-bucharipe mashkar e dada thaj e daja -predrasude vi diskriminacija	Bilachi ekonomikani, sastipaski vi khereski situacija
Sar dikhena I relacija e badanencar kotar e lokalno gaverno ande e oblast/ areja pe Romani edukacija?	Lachi, numa si jekh aktiviteteto e dendine shkolkake lila thaj o aver trubumatar ande e shkola si dendine.	JBud bilache	JBud bilache	Lache, soske e foroske badanija kerena sigurno dena e chavenge lila, a e chavenge so dzana ande e mashkarutni shkola vi e studentongo dena pes love te kinen peske lila, Kerdimi si koperacija e Centrosar vash e socijalno buchii..	Bud korektno, dzi akana dena sas/ khimena sas lila e chavenge	Lachi, e foreski administrativno badani arakhlas love te kinen pes lila e chavenge

Phuchipena kotar phuchi-basko lil	ANAVE ORGANIZACIJA	Udruženje Roma opštine Kozarska Dubica	Udruženje Roma Opština Derвента	Udruženje Roma „Veseli brijeg“ Banja Luka	Udruženje „Romani Chej“ Prnjavor	Udruženje Roma Prijedor
Kerel pes li upral e chave kotar e romano nacionalno minoriteto diskriminacija e avere chavencar trujal lengi fundavni shkolaki edukacija vi sar?	Jo,e chave si ulavde kotar e avera chave	Jo soske avena kotar e aver nacionaliteto	Jo, egzistuin sa e tipora kotar i diskriminacijahaj varekate si bareder varekate cikneder so duj riga.	Na	Na	Na
Si li medijatora so dena zutipe e chavenge thaj e dajengi vi dadenge so avena kotar e romano nacionalno minoriteto trujal e vrama khana dzana o chave ande e shkola ki tumari komuna?	Na	Na	Na	Na	Na	Na
Gindinen kaj e medijatora ka anen kontribucija te bajrovel o numero e romane chavengo te dzan ande fundavni vaj mashkarutni shkola?	Na	Dzanela	Jo	Jo	Jo	Jo
IV. Sastipaski protekcija e Romengi						
Trujal e informacije so isi tumen so de/kozom manusha kotar e Romano nacionalno minoriteto najlen/si bizi sastipaski protekcija?	Kotar e 20 familije shaj 15 reljaren konstantno sastipaski grizha	Savoren si sastipaski protekcija, numa naj adekvatno.	Sa e manusha so avena kotar e Romano nacionalno minoriteto si len sastipasko siguripe	Sa e manusha so avena kotar e Romano nacionalno minoriteto si len sastipasko siguripe	Sa e manusha so avena kotar e Romano nacionalno minoriteto si len sastipasko siguripe	Sa e membrura kotar e Romano nacionalno minoriteto silen sastipasko osiguranje/grizha
Sar dikhena I relacija kotar e lokalno gavernoske badanija khana kerel pes lafi vash e sastipaski protekcija e Romenge?	/	Bud lache	-	Lache, naj amen problemora te resljaras amaro hakaj pe sastipaski grizha	Lache, naj amen problemora te resljaras amaro hakaj pe sastipaski grizha	Lache, majbud o hakaj pe sastipaski grizha resljaral pes trujali Agencija pe buchatripe.
Koje su mjere poduzete u cilju omogucavanja koriscenja zdravstvene zastite Roma ?	/	Naj lendine nisave mere/kerimatar	Naj lendine nisave mere/kerimatar	Naj lendine nisave mere/kerimatar	Naj lendine nisave bareder mere/kerimatar	Naj lendine nisave bareder mere/kerimatar
Kola si e klejake problemija kolencar tumen arakhen tumen khana kerela pes lafi vash e sastipaski protekcija mashkar e Roma?	-Diskriminacija ande e sastipaski institucije -chororipe	Naj resljardo o hakaj pe sastipaski grizha	Naj love te o manush khimel draba te sasjovel, naj shaipe te resljaral pes dzi pe sastipaski institucije, naj beneficije vash e draba/medikamentora khana kinen pes vashe e Roma.	Naj love te o manush khimel draba te sasjovel, naj shaipe te resljaral pes dzi pe sastipaski institucije, naj beneficije vash e draba/medikamentora khana kinen pes vashe e Roma.	Naj love te o manush khimel draba te sasjovel Nedostatak novca za liječenje, naj beneficije vash e draba/medikamentora khana kinen pes vashe e Roma.	Naj love te o manush khimel draba te sasjovel Nedostatak novca za liječenje, naj beneficije vash e draba/medikamentora khana kinen pes vashe e Roma.
Skurto, save su tumere sugestije/prozaro la vaj rekomandacije te lacharel pes o status e manushengo so avena kotar e romano nacionalno minoriteto ande Bosni vi Hercegovina?	Realizacija pe Akcijako plano vash e pharuvi pe Romengere problemija ande e BVIIH.	Te kherel pes sigurno o buchikheripe, te lacharen pes e buchanda e kherutnipe, sastipe vi I edukacija	Te kherel pes sigurno o buchikheripe, te lacharen pes e buchanda e kherutnipe, sastipe vi I edukacija	Te kherel pes sigurno o buchikheripe, te lacharen pes e buchanda e kherutnipe, sastipe vi I edukacija	/	E manusha kotar e Romano nacionalno minoriteto te oven involvirime pe sa e nivelora ande themeske badanija

Phuchipena kotar phuchibasko lil	ANAVE ORGANIZACIJA	ORGANIZACIJA „ROMANO TERNIPE“ Gradiska	Udruženje „OTAHARIN“ Bijeljina	Udruženje Roma „ROMSKA SUZA“ Srebrenica	Savez Roma Republike Srpske	Udruženje žena ROMKINJA Bijeljina
Kozom romane organizacije kerena buti ki tumari komuna?	Pe amari komuna si 3 organizacije	Pe amari komuna si 3 organizacije	Pe teritorija ki amari komuna si 4 registririme organizacije 2 oledar si aktivno	Pe teritorija ki amari komuna si 1 organizacija	Pe teritorija ki amari komuna si 3 organizacije	Pe teritorija ki amari komuna si 4 organizacije
Sar ocenina/dikhena i relacija e badanenge kotar e lokalno gaverno upral tumende?	Korektno	Korektno	Korektno koperacija	Bud lache	Bud lache	Bud lachi koperacija
Sar dikhena I koperacija mashkar e romane organizacije pe tumari komunaki teritorija/kantono thaj pe nivelo pe BviH?	Bud lache	Bud lache	Naj pe lacho nivelo	Naj pe lacho nivelo	Pe lacho nivelo	Naj pe lacho nivelo
I. Leipe grizha upral e Romane khera						
Trujal e informacija so situmen kozom manusha so si kotar e Romano nacionalno minoriteto dzivdinena pe akaja komunaki teritorija komuna/kantono?	1500 Roma	1500 Roma	117 porodica sa oko 541 člana nova	Bipinzardo	1500 Roma	117 romane familije vaj 541 familijake membrora
Kozom khereskere jedinice/khera si registririme pe tumari komunaki / kantoneski teritorija kote so beshena Roma?	240 khera	240 khera	Bipinzardo	Bipinzardo	240 khera	Bipinzardo
Kozom si legalizirime khera pe tumari komunaki / kantoneski teritorija kote so beshena Roma?	Sa e khera si legalizirime	Sa e khera si legalizirime	Bipinzardo	Bipinzardo	Sa e khera si legalizirime	Bipinzardo
Sar ocenina/dikhena I relacija e badanengi kotar e lokalno gaverno khana kerel pes vorba vash e khera thaj lengo leibe griza te arakhen kher e romane familjenge?	Naj pe lacho nivelo	Naj pe lacho nivelo	Naj pe lacho nivelo	/	Naj pe lacho nivelo	/
Save si e klejake problemora kolencar tumen arakhen tumen khana kerel pes lafi vash arakhibe kher e manushenge so avena kotar e romano nacionalno minoriteto?	Na deibe projektora kotar e Ministeriumo pe manushikane hakaja ande e BviH so si panle e buchaja vashe e khera	Na deibe projektora kotar e Ministeriumo pe manushikane hakaja ande e BviH so si panle e buchaja vashe e khera	Naj regulirime e legalno relacija pe kherengero legalno odnosi-ja/relacije kasko si /pe kasko anav si. Naj than kaj te vazden pes khera thaj love te kherel pes e kherengi legalizacija	/	Ministeriumo vash e manushikane hakaja ande e BviH na kerdas dost projektora vashe e khera thaj e problemora ande e akaja area	/
II. Butikheripe e Romengo						
Trujal e informacije so isi tumen kozom Roma kerel buchur ande e themeskhere badanija?	35-40 Roma	35-40 Roma	Naj buchura ande e themeske badanija	Nijekh.	Upre -tele 40 Roma	/
Kozom Roma kerena buchur ande e privatno firme vaj korkori crdije pesko privatno bizniso?	Ande e privatno firme- / vi kotkorutno bizniso -/	Ande e privatno firme- / vi kotkorutno bizniso -/	Ande e privatno firme naj Roma so kherena buchur, naj vi kotkorutno bizniso	Ande e privatno firma- /Korkorutno bizniso -/	Ande e privatno firma- /naj pindzardo Korkorutno bizniso -/ naj pindzardo	/

Phuchipena kotar phuchibasko lil	ANAVE ORGANIZACIJA	Organizacija „ROMANO TERNIPE“ Gradiska	Udruženje „OTAHARIN“ Bijeljina	Udruženje Roma „ROMSKA SUZA“ Srebrenica	Savez Roma Republike Srpske	Udruženje žena ROMKINJA Bijeljina
Sar ocjenjine/dikhena I relacija kotar e lokalno glavno vi ujete odnos organa lokalne samouprave thaj e aver firme te den shaipen vash e buchi e Romenge?	Pe lacho nivelo	Bud bilache, Naj plano vash o butikheripe, naj strategija sar te kreirinen pes bucharne thana e Romenge	Naj pe bud lacho nivelo	P lacho nivelo	Naj pe bud lacho nivelo	Naj pe bud lacho nivelo
Sar dikhena upral e manusha so dena buchi sar von dikhena upral e Romane buchara	Korektno	/	Naj pe bud lacho nivelo	Korektno.	/	/
Save si e klejake problemora kolencar tumen arakhen tumen khana khara pes lafi vash e Romenge arakhipe buchi?	-e Romen naj edukacija baro bibucharpe e t naj bucharne thana	-e Romen naj edukacija-predrasude pe Roma-naj plano vash e Romengo bucharpe, naj vi strategija te keren pes bucharne thana vash e Roma	-Predrasude pe Roma -stereotipija	-e Romen naj edukacija-naj bucharne thana	/	/
III. Edukacija vash e Roma						
Trujal e informacije so isi tumen kozom manusha kotar e Romano nacionalno minoritet dzala ande e fundavni, mashkarutni vaj pe univerziteto kotar tumari komuna/kantono?	50- sikavutne ande e fundavni shkola, 30- sikavutne ande e mashkarutni shola thaj 5- studentora	116- sikavutne ki fundavni shkola, 5- sikavutne ande e mashkarutni shkola	10 sikavutne total	50- sikavutne ande e fundavni shkola, 30- sikavutne ande e mashkarutni shola thaj 5- studentora	116- sikavutne ande e fundavni shkola, 5- sikavutne ande e mashkarutni shola	
Kola si e bazichno doshalipa pe gidijal teluno nivelo kotar e prosechno prosekko pe edukacija mashkar e manusha kotar e romano nacionalno minoritet?	-Bilache dzivdipaske kondicije, -najintereso e dadengo vi dajengo vash lengerer chaverengi edukacija	E daden vi e dejen naj edukacija, o chororipe e bilache edukacijake vi socijalne politike, naj intereso mashkar e Roma	o chororipe e bilache edukacijake vi socijalne politike, naj intereso mashkar e Roma	Bilacho socio-ekonomikano statuso	najintereso e dadengo vi dajengo vash lengerer chaverengi edukacija	
Sar dikhena I relacija e badanencar kotar e lokalno glavno ande e oblast/areja pe Romani edukacija?	Lachi, o sektoro vash deipe stipendije te kinen pes lila vi sholake aver trubumata	-I koperacija si chorori -foerisko administrativno sluzba/ departamento dela love te kinen pes lila	Naj ni ve cera lacho nivelo	Bud korektno, dzi akana dije love te kinen pes sholake lila	Lache .	
Kerel pes li upral e chava kotar e romano nacionalno minoriteteto diskriminacija e avere chavencar trujal lengi fundavni shkolaki edukacija vi sar?	Naj	Jo, negativno vi natolerantno buchara sikljara upral e chavora kotar e Romani populacija	JO	NA	Bipindzardo	
Si li medijatora so dena zutipe e chaveng thaj e dajengi vi dadenge so avena kotar e romano nacionalno minoriteteto trujal e vrama khana dzana o chave ande e shkola ki tumari komuna?	NA	JO	NA	NA	Jo	
Gindinen kaj e medijatora ka anen kontribucija te bajrovelo numero e romane chavengo te dzan ande fundavni vaj mashkarutni shkola?	JO	Jo	Jo, numa e medijatora trubujasa te aven Roma	JO	JO	JO

Phuchipena kotar/phuchibasko lil	ANAVE ORGANIZACIJA	Organizacija „ROMANO TERNIPE“ Gradiska	Udruženje „OTAHARIN“ Bijeljina	Udruženje Roma „ROMSKA SUZA“ Srebrenica	Savez Roma Republike Srpske	Udruženje žena ROMKINJA Bijeljina
IV. Sastipaski protekcija e Romenge						
Trujal e informacije so isi tumen so de/kozom manusha kotar e Romano nacionalno minoriteteto najlen/si bizi sastipaski protekcija?	Sa e manushena kotar e Romano nacionalno minoriteteto silen Sastipaski protekcija/si osigurime	Sa e manushena kotar e Romano nacionalno minoriteteto silen sastipasko osigurime	Sa e manushena kotar e Romano nacionalno minoriteteto silen sastipasko osigurime	Sa e manushena kotar e Romano nacionalno minoriteteto silen sastipasko osigurime	Sa e manushena kotar e Romano nacionalno minoriteteto silen sastipasko osigurime	Sa e manushena kotar e Romano nacionalno minoriteteto silen sastipasko osigurime
Sar dikhena I relacija kotar e lokalno gavernoske badanija khana kerel pes lafi vash e sastipaski protekcija e Romenge?	Lache,	Lache	Bud lache	Lache	Lache, naj amen problemora te resjaras o hakaj pe sastipaski protekcija	Lache,
Koje su mjere poduzete u cilju omogucavanja koristenja zdravstvene zastite Roma ?	Sastipaski protekcija si osigurime Bucharipe	Sastipaski protekcija si osigurime Bucharipe	/	/	Sastipaski protekcija e manushenge so naj len buchii si osigurime majbuteder telal e Agencija vash o bucharipe	/
Kola si e klejake problemija kolencar tumen arakhen tumen khana kerela pes lafi vash e sastipaski protekcija mashkar e Roma?	Najsigurno I protekcija e manushenge so si phureder kotar e 65 bersh	Najsigurno I protekcija e manushenge so si phureder kotar e 65 bersh	Naj resjardo o hakaj pe sastipaski protekcija e dzuvlengi vi manushenge so si phureder kotar e 65 bersh	/	Naj amen problemora, savore resjarde sastipaski protekcija	Ekonomikani situacija, so naj buchii
Skurto, save su tumere sugestije/pro-pozarola vaj rekomandacije te lacharel pes o status e manushengo so avena kotar e romano nacionalno minoriteteto ande Bosni vi Hercegovina?	Bareder zutipe kotar e Ministeriumo vash e manushikane hakaja vi nashle manusha ki BviH	Bareder zutipe kotar e Ministeriumo vash e manushikane hakaja vi nashle manusha ki BviH	Te anen pes lokalno akcijske planor, te keren pes sigurno o love kotar e budzeto vash e edukacija vi bucharipe	/	/	Edukacija teme Romenge thaj lengoro involviribe ki komuniteta
I. Phuchipena kotar e phuchibasko lil						
Anav kotar e organizacije						
Kozom romane organizacije kerena buti ki tumari komuna?	Pe teritorijaki komuna numa I organizacija	Pe teritorijaki komuna numa I organizacija	/	/	/	/
Sar ocenina/dikhena i relacija e badanenge kotar e lokalno gaverno upral tumende?	Lache	Lache				
Sar dikhena I koperacija mashkar e romane organizacije pe tumari komunaki teritorija/kantono thaj pe nivele pe BviH?	Bud lachi	Bud lachi				
I. Leipe grizha upral e Romane khera						
Trujal e informacija so situmen kozom manusha so si kotar e Romano nacionalno minoriteteto dzividinena pe akaja komunaki teritorija komuna/kantono?	65 Roma	65 Roma				

Phuchipena kotar e phuchibasko hl	Anav kotar e organizacije	/	/	/
Kozom kherskere jedinice/kherra si registririme pe tumari komunaki / kantoneski teritorija kote so beshena Roma?	8 familijake kherra			
Kozom si legalizirime kherra pe tumari komunaki /kantoneski teritorija kote so beshena Roma?	Sa e kheretne jedinice si legalizirime			
Sar ocenina/dikhena I relacija e badanengi kotar e lokalno gaverno khana kerel pes vorba vash e kherra thaj lengo leibe griza te arakhen kher e romane familijenge?	Naj pe lacho nivelo			
Save si e klejake problemora kolencar tumen arakhen tumen khana kerel pes lafi vash arakhibe kher e manushenge so avena kotar e romano nacionalno minoriteteto?	Naj problemora			
II. Butikheripe e Romengo				
Trujal e informacije so isi tumen kozom Roma kerel buchuu ande e themeskhere badanija?	Nema zaposlenih u državnim organima			
Kozom Roma kerena buchi ande e privatno firme vaj korkori crdije pesko privatno bizniso?	Ande e privatno sektoro-/, Korkorutno bizniso -/			
Sar ocjenjineea/dikhena I relacija kotar e lokalno gaverno vi ujete odnos organa lokalne samouprave thaj e aver firme te den shaipen vash e buchi e Romenge?	Naj pe lacho/na chajjioj nivelo			
Sar dikhena upral e manusha so dena buchi sar von dikhena upral e Romane buchara	Lacho			
Save si e klejake problemora kolencar tumen arakhen tumen khana kherra pes lafi vash e Romengo arakhipe buchi?	-Naj konkurentno pe buthikheribasko marketo			
III. Edukacija vash e Roma				
Trujal e informacije so isi tumen kozom manusha kotar e Romano nacionalno minoriteteto dzala ande e fundavni, mashkarutni vaj pe univerziteteto kotar tumari komuna /kantono?	11 sikavne ande e fundavni shkola,			

Phuchipena kotar e phuchibasko lil	Anav kotar e organizacije	/	/	/
Kola si e bazichno doshalipa pe gidijal teluno nivelo kotar e prosechno pro-seko pe edukacija mashkar e manusha kotar e romano nacionalno minoriteto?	E daden vi e dejen naj intereso te bichalen e chaven ande e shkola			
Sar dikhena I relacija e badanencar kotar e lokalno gaverno ande e oblast/areja pe Romani edukacija?	Charjarela amen,			
Kerel pes li upral e chave kotar e romano nacionalno minoriteto diskriminacija e avere chavencar trujal lengi fundav-ni shkolaki edukacija vi sar?	NAj			
Si li medijatora so dena zutipe e chaven-ge thaj e dajengi vi dadenge so avena kotar e romano nacionalno minoriteto trujal e vrama khana dzana o chave ande e shkola ki tumari komuna?	NA			
Gindinen kaj e medijatora ka anen kon-tribucija te bajrovel o numero e romane chavengo te dzan ande fundavni vaj mashkarutni shkola?	NA			
IV. Sastipaski protekcija e Romenge				
Trujal e informacije so isi tumen so de/kozom manusha kotar e Romano nacionalno minoriteto najlen/si bizi sastipaski protekcija?	Sa e manusha kotar e romani nacionalno minoriteto naj len sastipasko osiguribe			
Sar dikhena I relacija kotar e lokalno gavernoske badanija khana kerel pes lafi vash e sastipaski protekcija e Romenge?	Lache			
Koje su mjere poduzete u cilju omogu-ćavanja korištenja zdravstvene zaštite Roma ?	Bi-pinzardo			
Kola si e klejake problemija kolencar tumen arakhen tumen khana kerela pes lafi vash e sastipaski protekcija mashkar e Roma?	Neazurnuo registrirobe ande e Agencija vash e bucharipe thaj na-informiribe			
Skurto, save su tumere sugestije/pro-pozarola vaj rekomandacije te lacharel pes o status e manushengo so avena kotar e romano nacionalno minoriteto ande Bosni vi Hercegovina?	Sasti implementacija kotar e akcijake planora vash e leibe grizha pe Romengi inkluzija			

